

EIPF

- ◆ PUSTITE GOSPODARSTVU,
DA SI OPOMORE

Velimir Bole, Jože Mencinger, Franjo Štiblar, Robert Volčjak

- ◆ ŠKODLJIVOST ZATEGOVANJA PASU

Franjo Štiblar

- ◆ STATISTIČNA PRILOGA

GOSPODARSKA GIBANJA

ŠT. 475
FEBRUAR 2015

GOSPODARSKA GIBANJA

475

Ljubljana, februar 2015

UREDNIŠKI ODBOR:

Meta Ahtik, Pravna fakulteta UL, Ljubljana;
Wilfried Altzinger, Wirtschaftsuniversität, Wien, Avstrija;
Jani Bekő, Univerza v Mariboru, Maribor;
Velimir Bole, EIPF, Ljubljana;
Enrico Colombatto, Università di Torino, Italija;
France Križanič, EIPF, Ljubljana;
Jože Mencinger, EIPF, Ljubljana – urednik;
Žan Oplotnik, Univerza v Mariboru, Maribor;
Steve Pejovich, University of Texas, ZDA;
Franjo Štiblar, EIPF, Ljubljana;

GOSPODARSKA GIBANJA objavljajo rezultate raziskovanj EIPF o tekočih gospodarskih dogajanjih. Prva številka je izšla junija 1971, od novembra istega leta pa izhajajo redno vsak mesec (z eno dvojno številko v letu). Do novembra 1974 so objavljala rezultate raziskovanj EIPF za Jugoslavijo in so bila pisana v srbohrvaščini. Od novembra 1974 do oktobra 1991, ko so prenehala izhajati, so rezultate raziskovanj za Jugoslavijo objavljala PRIVREDNA KRETANJA JUGOSLAVIJE, GOSPODARSKA GIBANJA pa so se omejevala na Slovenijo. Publikacijo od 2009 sofinancira Javna agencija za knjigo RS.

Pogoji naročila: Naročilo začenja z dogovorno določenim mesecem, naslednja leta se samodejno podaljšuje, konča pa z decembrom tistega leta, v katerem je bilo pisno odpovedano.

© 2015 EIPF, Ekonomski institut d.o.o., Ljubljana, p.p.1722, Prešernova 21,
Tel: (01) 2521688, 2518776, 2518704; Fax: (01) 4256870;
Elektronska pošta: INFO@EIPF.SI,

Domača stran: WWW.EIPF.SI

ISSN številka: 0351-0360

Zaščita vključuje vsako reproduciranje, kopiranje, mikrofilmanje, ne glede na tehniko, celote in posameznih delov.

Tiskala tiskarna CICERO v 400 izvodih.
Oblikovanje in priprava za tisk: Rogač RMV, d.o.o.

KAZALO

5

PUSTITE GOSPODARSTVU, DA SI OPOMORE 6

Velimir Bole, Jože Mencinger, Franjo Štiblar, Robert Volčjak

1. Gospodarski politiki gospodarstva ni uspelo spraviti na kolena	12
2. Izjemen decembrski izvoz potrjuje celoletni presežek blagovne bilance v 2014	15
3. Gospodarska klima rahlo višja, potrošniki precej manj pesimistični	16
4. Industrijska produkcija decembra lani večja	18
5. Ob koncu lanskega leta precej več prenočitev tujih turistov	19
6. Rahlo sezonsko zvišanje brezposelnosti	19
7. Februar je nekoliko omilil medletno deflacijo	20
8. Za enako plačo je bilo treba decembra delati več kot novembra	22
9. Pri javnofinančnih prihodkih ni veliko sprememb, iz Bruslja je lani priteklo veliko	26
10. Kreditiranje se je vrnilo na raven pred desetletjem	27
11. Rekordni presežek v tekoči plačilni bilanci za 2014 in zmanjšanje neto zunanjskega dolga	29

ŠKODLJIVOST ZATEGOVANJA PASU 32

Franjo Štiblar

1. Uvod: Austerit – stiskanje – varčevanje – zategovanje pasu?	33
2. Razvoj doktrine zategovanja (austerit)	36
3. Praksa: zategovanje v politiki posameznih držav v preteklosti in zdaj	45
4. Empirična analiza: pomen zategovanja pasu (austerit) za gospodarsko aktivnost	48
5. Implikacije za Slovenijo	52
6. Zaključek	55

STATISTIČNA PRILOGA 58

PUSTITE GOSPODARSTVU, DA SI OPOMORE

Velimir Bole, Jože Mencinger, Franjo Štiblar, Robert Volčjak

6

Medletni porast BDP v četrtem kvartalu 2014 je sicer manjši, kot je bil v tretjem, vendar je manjši predvsem zaradi dogajanj leto prej. Rast BDP kaže, da gospodarski politiki gospodarstva ni uspelo spraviti na kolena. Precej večjemu padcu BDP Slovenije v letu 2009 od padca v EU28 se ni dalo izogniti, za zaostajanje Slovenije med sredino 2011 in 2013 pa je vsaj sokriva domača gospodarska politika, ki je udejanjala »varčevalno histerijo«. Ko je ta popustila, je dinamika BDP Slovenije začela prehitevati dinamiko EU28. Zaradi zaostajanja za že doseženim BDP je Slovenija v šestih letih »izgubila« približno 47 odstotkov enoletnega BDP, zaradi zaostajanja, ki bi se mu po letu 2010 mogla izogniti, pa pol tega. Najbolj kritičen je bil padec investicijskega povpraševanja, tuje povpraševanje pa je v vsem razdobju krize preprečevalo še večje krčenje BDP. Tudi dobri rezultati na koncu lanskega leta so predvsem posledica tujega povpraševanja, saj domače povpraševanje bolj zavira kot pospešuje rast, a svetovna gospodarska klima se po raziskavah IFO instituta ne izboljšuje.

Decembrsko izjemno povečanje izvoza je omogočilo lanski rekorden celoletni presežek v blagovni menjavi, ki presega 1% BDP. Slovenski izvoz je imel četrto najhitrejšo rast v EU, rast uvoza je bila povprečna, po razliki med stopnjo rasti izvoza in uvoza je Slovenija tretja; sodi med enajst držav EU s pozitivnim saldom menjave.

Gospodarska klima se je v februarju izboljšala; na to sta največ vplivala večje zaupanje v storitvenih in predelovalnih dejavnostih. Optimizem se je skrhal v trgovini na drobno, zaupanje v gradbeništvu se je popravilo. Splošna gospodarska klima v EU28 se je v februarju nekoliko otoplila. Potrošniki ostajajo tudi v februarju manj pesimistični kot pred letom, zato je upati, da gospodarska politika z nepotrebnim ustvarjanjem črnogledosti in izmišljanjem novih omejitev ne bo izničila v letu dni ustvarjenega optimizma.

Industrijska produkcija, ki jo določa predvsem predelovalna dejavnost, se je decembra medletno popravila in se tudi trendno izboljšuje, dejavnost rudarstva pa se je drastično zmanjšala. V novembru 2014 se je malenkostno izboljšala industrijska produkcija v EU28, v evro območju pa je stagnirala.

Vrednost gradbenih del v decembru lani je zaostala za novembrsko, vendar se je v primerjavi z decembrom 2013 zvišala; število opravljenih ur je trendno raslo. V decembru se je medletno in trendno povečalo tudi število turističnih prenočitev; zasluge za to imajo

predvsem tuji gosti. Zračni promet in mestni prevoz sta se okrepila, tudi luški promet se je močno povečal.

Stanje na trgu dela se je nekoliko poslabšalo, vendar gre predvsem za običajno sezonsko nihanje. Število iskalcev dela se je po januarskem dvigu že februarja nekoliko znižalo. Struktura prijav in odjav na zavodih za zaposlovanje je vse bolj povezana s prekarnostjo, največ na novo prijavljenih prihaja, ker jim je potekla zaposlitev za določen čas, med odjavljenimi pa je največ takšnih, ki dobijo novo prekarno obliko zaposlitve ali »samozaposlitev«, ki je mnogokrat le prikrita brezposelnost. Tako kot v Sloveniji se tudi v EU stopnja brezposelnosti počasi zmanjšuje, razlike med uspešnimi (Avstrija in Nemčija) in neuspešnimi (Španija in Grčija) pa ostajajo nespremenjene.

7

Februar je nekoliko omilil medletno deflacijo, a tudi v februarju se je nadaljevala hitrejša rast cen storitev od rasti cen blaga, ki je značilna tudi za medletno in desetletno dinamiko cen. V letu dni so se najbolj podražile alkoholne pijače in tobačni izdelki, najbolj pa se je pocenil prevoz, v februarju pa so se najbolj podražile komunikacijske storitve. Do večine dolgoročnih premikov relativnih cen je prišlo po uvedbi evra, nanje pa sta močno vplivala tuja konkurenca in davčna politika, predvsem trošarine. V desetletju so se zato najbolj podražile alkoholne pijače in tobak, medtem ko se je obleka in obutev zaradi povečane tuje konkurence celo absolutno pocenila, tehnološki napredek in konkurenca sta pocenila tudi komunikacijske storitve. Harmoniziran indeks cen na drobno, ki omogoča primerjavo inflacije v EU, v januarju kaže nadaljevanje deflacije; k njej je največ prispeval velik padec cen energije. Stagnacija industrijskih cen se je januarja nadaljevala, vendar impulzni trend kaže na rahlo rast, to je na postopno zmanjševanje medletnih pocenitev.

Povprečna decembrska bruto plača je bila precej nižja kot novembra, znižanje je predvsem sezonsko, medletna dinamika plač pa je tako kot vse mesece lani tudi decembra ostala pozitivna. Bolj kot mesečne plače so za novembrom 2014 a tudi za decembrom 2013 zaostale plače za delovno uro, za enako mesečno plačo je bilo treba delati več ur.

Gibanje stroškov dela zavrača »samoumevnost«, da se negospodarstvo (javni sektor) bohota na račun gospodarstva: stroški dela v negospodarstvu so se v obdobju krize zmanjšali bolj kot v gospodarstvu, kjer so bolj ali manj spremljali stroške dela v gospodarstvu EU; stroški dela v negospodarstvu pa so v Sloveniji zaostajali za stroški dela v negospodarstvu EU. Primerjave deležev dela in kapitala v BDP kažejo, da so teže krize v novih članicah in na južnem obrobju EU nosili predvsem zaposleni.

Januarja so vse javne blagajne zbrale manj denarja kot decembra in le malo več kot januarja lani. Glavni krivec za skromne rezultate so bili manjši prispevki v blagajno zdravstvenega zavarovanja, Donos posrednih davkov je bil precej boljši. Skupni prihodki za socialno varnost so bili manjši kot leto prej, predvsem zaradi padca prihodkov ZZZ. Proračunski primanjkljaj je lani znašal 3.3, primarni primanjkljaj pa 0.5 odstotka BDP. Zelo uspešno je

bilo črpanje denarja iz blagajne EU, saj je bil lanskoletni neto priliv kar 1.71 odstotka BDP. Slaba polovica zadolžitve je bila uporabljena za odplačilo dolgov, polovica neto zadolžitve pa za povečanje finančnih sredstev države.

Decembra so se krediti spet zmanjšali, depoziti pa so se kljub temu povečali. Obrestne mere na denarnem trgu so blizu ničle, posojilne obrestne mere za nova okvirna posojila nefinančnim družbam, ki so visoke, se počasi znižujejo, pasivne obrestne mere, ki so nizke, se zmanjšujejo hitreje. Toda obseg novo odobrenih posojil nefinančnim družbam in gospodinjstvom je majhen, nova posojila nefinančnim družbam z dospelostjo nad enim letom in depoziti vezani na razdobje daljše od dveh let so postali eksotika.

8

Prvič po letu 2005 so bili depoziti v bankah večji od kreditov, tudi razmerje med krediti in BDP se je vrnilo na raven iz leta 2005, ko se je začelo brezglavo hazardiranje in njegovo kreditiranje. Se je napajanje gospodarstva in prebivalstva s krediti vrnilo na »normalno« raven? Kar uspešno funkcioniranje gospodarstva in istočasno drastično zmanjševanje aktivnosti bank, ki se nadaljuje kljub prenosom slabih terjatev na DUTB, postavljata vsaj dve vprašanji; kaj bodo počele ter od česa bodo živele banke, in kako se gospodarstvo sooča z vse manjšimi krediti.

Presežek v plačilni bilanci v 2014 je bil rekorden, presegel je 6% BDP; zasluge gredo predvsem izjemnemu presežku na računu blaga, kvaril ga je večji primanjkljaj na računu dohodkov. Številke na finančnem računa odražajo strukturo razdolževanja Slovenije; kapital priteka prek neposrednih naložb in naložb v vrednostne papirje, odteka pa prek ostalih naložb. V bruto zunanjem dolgu je vse manj zasebnega in vse več javnega dolga. Neto zunanji dolg pa je v decembru 2014 padel na 10.8 milijarde evrov ali 29 odstotkov BDP. Nizek donos na slovenske državne obveznice kaže na ugodno oceno gospodarskega stanja.

LET ALLOW THE ECONOMY TO RECOVER

Velimir Bole, Jože Mencinger, Franjo Štiblar, Robert Volčjak

9

Yearly growth of GDP in the fourth quarter of 2014 was lower than it was in the third, but mainly due to the events in the previous year. GDP growth indicates that economic policy failed to get economy on the knees. A much larger drop in GDP in Slovenia in 2009 from the drop in the EU28 was unavoidable, while domestic economic policies, addicted by “savings hysteria” can be at least partly blamed for Slovenia’s lagging behind between mid 2011 and mid 2013. When these policies subsided, the dynamics of Slovenia’s GDP began to overcome the dynamics in the EU28. Due to the lagging of GDP behind the highest previously achieved level Slovenia in six years “lost” about 47 percent of one year’s GDP, and half of this loss can be attributed to inappropriate economic policies. The most critical was the fall in investment demand, while foreign demand has during the crisis prevented an even greater contraction in GDP. Good results at the end of last year are mainly due to foreign demand, domestic demand inhibited rather than contributed to GDP growth.

Unprecedented increase in exports in December enabled last year’s record full-year trade surplus in the excess of 1% of GDP. Slovenian exports had the fourth fastest growth in the EU, import growth was on the average, by the difference between the growth rate of imports and exports Slovenia was the third; the country was one of the eleven EU member states with a positive balance of trade.

Economic climate improved in February; this was mainly created by increased confidence in the service and manufacturing industries. Optimism decreased in retail trade, while confidence in construction sector recovered. General economic climate in the EU28 warmed slightly. Consumers also in February remained less pessimistic than a year ago, thus one can hope that economic policy will not create unnecessary pessimism and obstacles which would endanger newly born optimism.

Industrial production, which is largely determined by manufacturing activity, improved in December, while mining activity was drastically reduced. In November 2014, industrial production in the EU28 improved slightly, while it stagnated in the euro area.

The value of construction works in December 2014 was lower than in November, but it increased in comparison with December 2013; the number of hours worked was growing. In December, annual growth and the impulse trend of the number of overnight stays increased;

merit for that have mainly foreign guests. Air transport and urban transport enhanced, the traffic in port Koper increased significantly.

Labor market situation has deteriorated slightly, but one can consider it mainly as normal seasonal fluctuations. The number of job seekers, which increased in January 2015, fell slightly in February. The structure of entries and exits to the employment offices is increasingly associated with precarious arrangements; most of the newly reported jobseekers are there because their temporary jobs expired, most of those who exit employment offices get a new precarious form of employment or "self-employment", which is often a hidden unemployment. EU unemployment rate well above Slovenian level is slowly decreasing, the difference between successful (Austria and Germany) and failed (Spain and Greece) countries remained unaltered.

10

February mitigated yearly deflation. Faster growth or slower decline in prices of services than prices of goods, which is typical for the annual and ten-year price dynamics, continued. Within a year, the prices of alcoholic beverages and tobacco products increased most, transport prices fell most. In February, prices of communication services increased most. The majority of long-term shifts in relative prices occurred after the introduction of the euro. They were strongly influenced by foreign competition and tax policy, in particular excise taxes. In the last decade, the prices of alcoholic beverages and tobacco increased most, while clothing and footwear became even absolutely cheaper due to an increase in foreign competition. Technological development and competition made communication services cheaper. Harmonized index of retail prices, which enables comparison of inflation in the EU countries, exhibits continued deflation which is mainly due to a significant drop in energy prices. The stagnation of industrial prices in January continued, but the impulse trend shows a slight increase which might lead to a gradual increase in the annual rates.

The average gross salary in December was much lower than in November, but the reduction is mainly seasonal; annual wage dynamics, like in all other months of the last year, remained positive. Larger than in the monthly wages were the arrears of wages for a working hour; for the same monthly salary it was necessary to work longer hours.

Labor costs data reject the "self-evidence" according to which the non-commercial (public) sector flourishes at the expense of the commercial sector: labor costs in the public sector in the period of the crisis were reduced more than in the commercial (private) sector; in which labor costs tracked labor costs dynamics in the EU economy; labor costs in the public sector in Slovenia lagged behind the labor costs dynamics in the public sector of the EU. Comparisons of the shares of labor and capital in GDP indicate that the prevalent burden of the crisis was in the new member states and the southern periphery of EU carried by workers.

In January 2015, all public purses collected less money than in December and only a little more than in January 2014. The main reason for a modest result were lower contributions to health insurance fund. Revenues of indirect taxes were much better. Total revenues for social security were lower than a year earlier, mainly due to the decline in revenues of health insurance fund. The budget deficit last year amounted to 3.3, and primary deficit to 0.5 percent of GDP. Very successful was drawing money from the EU sources; last year's net inflow amounted to 1.71 percent of GDP. Less than half of the new indebtedness was used to repay debts, more than half of net borrowing was used to increase the financial resources of the country.

11

In December 2014, bank credits continued to decrease, while deposits increased. Interest rates in the money market are close to zero, the borrowing rate for new loans to non-financial corporations are slowly decreasing, deposit interest rates that are low, were decreasing faster. But the volume of new loans to non-financial corporations and households is small, new loans to non-financial corporations with a maturity of over one year and deposits for more than two years have become exotics.

For the first time after 2005 were bank deposits greater than loans, the ratio of loans to GDP has returned to the level of 2005, when mindless gambling and its financing had begun. Has the crediting of the non-financial sector and households returned to the "normal" levels? Successful functioning of the economy and at the same time drastically reduced activities of banks, which continues despite the transfer of bad loans on DUTB, imposes at least two questions; what will banks do and how will they survive, and how the economy is dealing with lack of crediting.

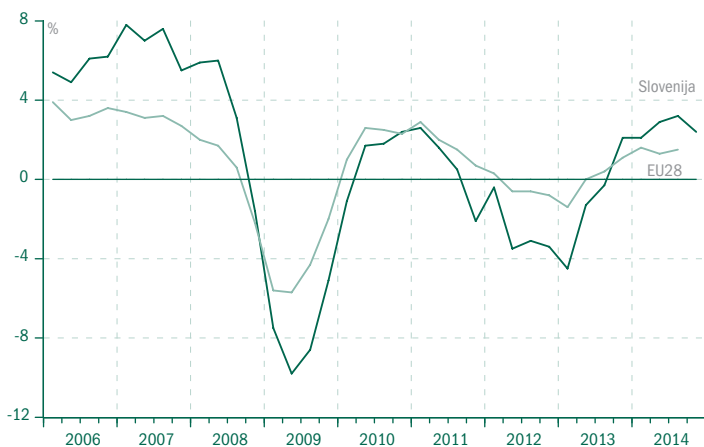
The surplus in the balance of payments in 2014 was a record, exceeding 6% of GDP. It was created by an exceptional surplus on the account of goods, and corrupted by a greater deficit in the income account. The numbers on the financial accounts reflect the structure of deleveraging of Slovenia; capital flowing in through direct investment and portfolio investment, and flowing out via other investments. The gross external debt is becoming less private and more and more public debt. Net external debt in December 2014 fell to 10.8 billion € or 29 percent of GDP. Low yield on Slovenian government bonds indicates a favorable assessment of the economic situation abroad.

AGREGATNO POVPRAŠEVANJE IN PRIČAKOVANJA

1. Gospodarski politiki gospodarstva ni uspelo spraviti na kolena

Medletni porast BDP v četrtem kvartalu lanskega leta je sicer manjši, kot je bil v tretjem, vendar je manjši predvsem zaradi dogajanj leto prej, saj se je BDP v četrtem kvartalu leta 2013 prvič medletno povečal, medtem ko se je v tretjem kvartalu 2013 še krčil.

Medletna dinamika BDP Slovenije in EU

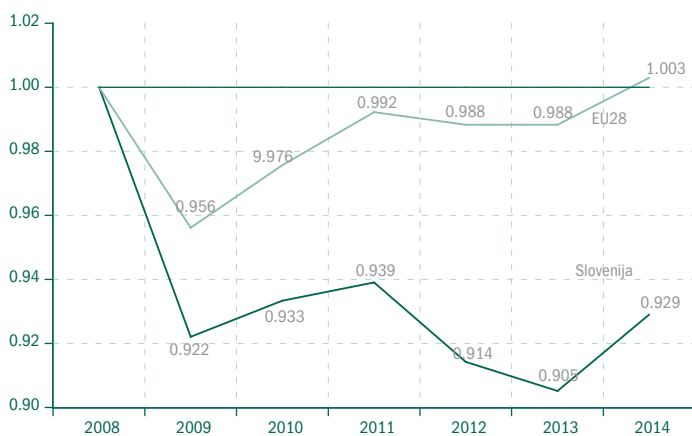
Vir: SURS, Eurostat

Medletna dinamika BDP Slovenije kaže odvisnost slovenskega gospodarstva od dinamike v EU28, a tudi nekaj razlik. Precej večjemu padcu BDP Slovenije v letu 2009 od padca v EU28 se ni dalo izogniti, saj je bil rezultat pretirane rasti, ki sta jo v hazardiranju pred krizo ustvarjala balona v gradbeništvu in finančnem sektorju, ter velike vezanosti na trgovinsko menjavo. Zaostajanje Slovenije med sredino 2011 in 2013 pa je v veliki meri rezultat domače gospodarske politike, ki je bolj ko ne poslušno sprejemala in aktivno udeleževala »varčevalno histerijo«. Ko je varčevalna histerija konec 2013 po padcu takratne vlade le popustila, je dinamika BDP Slovenije začela prehitevati dinamiko EU28.

Narodnogospodarsko škodo, ki je medtem nastala, lahko merimo na različne načine. Ena od možnosti je primerjava dejanskega bruto domačega produkta z največjim že doseženim bruto domačim produktom. Kaže jo razmerje med velikostjo realnega BDP v posameznih letih in realnim BDP v letu 2008, ko je bil največji, ter primerjava z enakimi razmerji v EU28. V EU28 je bil BDP v letu 2009 za 4.4 odstotke manjši kot v letu 2008, v letu 2010 je bil za 2.4 odstotka manjši, v naslednjih letih se je BDP gibal približno odstotek pod

ravnjo iz leta 2008, v lanskem letu pa je prvič presegel raven iz leta 2008. Tako ugotovljena kumulativna »izguba« BDP v šestih letih je znašala nekaj manj kot deset odstotkov letnega BDP. V Sloveniji je BDP v letu 2009 za vrhom v letu 2008 zaostal za slabih 8 odstotkov, leta 2010 je bil manjši za slabih 7 in v letu 2011 za 6 odstotkov; v letu 2012 se je zaostajanje za že doseženim BDP povečalo na 9 in v 2013 na malone 10 odstotkov, v lanskem letu pa se je zmanjšalo na 7 odstotkov. Kumulativno je Slovenija v šestih leti krize izgubila približno 47 odstotkov BDP. Če domači gospodarski politiki pripišemo le razlike med dinamiko BDP v Sloveniji in v EU28 od 2011 naprej, bi zgrešeni gospodarski politiki v štirih letih mogli pripisati nekaj več kot polovico kumulativne »izgube«.

Izguba BDP po letu 2008

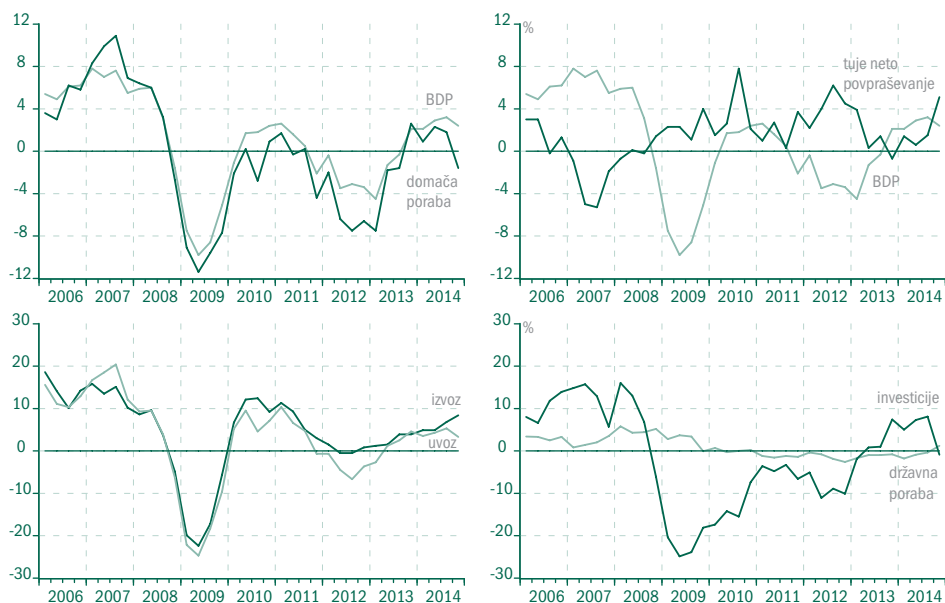

Vir: Eurostat, lastni izračuni

Struktura rasti sestavin agregatnega povpraševanja BDP kaže, da njegovo rast še naprej vzdržuje tuje povpraševanje, saj se je domače povpraševanje v četrtem kvartalu lani skrčilo za 1.6 odstotkov; tudi to deloma zaradi uspešnega četrtega kvartala v letu 2013. K prispevku menjave s tujino s 4 odstotki je tokrat prispevala predvsem rekordna 8.4 odstotna rast izvoza blaga in storitev, ki je močno prehitela 3.3 odstotno rast uvoza. K slabšemu domačemu povpraševanju je v četrtem kvartalu največ prispevala velika sprememba v dinamiki investicij, ki pa je prav tako vsaj deloma statistična. Padec končnega domačega trošenja je bil rezultat padca trošenja gospodinjstev in skromnega povečanja materialnih izdatkov države. Struktura dinamike sestavin BDP v četrtem kvartalu lani opozarja na nevarnost, da bi gospodarska politika rast BDP v letošnjem letu ponovno pognala v krčenje, tako kot je to počela med sredino leta 2011 in 2013, ko je rast v Sloveniji zaradi varčevalnih ukrepov, ki jih simbolizira čudaški ZUJF, bistveno in povsem po nepotrebnem zaostala za povprečjem v EU28.

Medletna dinamika komponent agregatnega povpraševanja

14

Vir: SURS, Eurostat

Na to kaže dogajanje v razdobju krize; dinamika domače porabe je vse od začetka krize zaostajala in s tem zmanjševala dinamiko BDP; najbolj je za njo zaostala v letu 2012, konec leta 2013 se je za zelo kratko razdobje izenačila z dinamiko BDP, od takrat ponovno zaostaja. Dinamika neto tujega povpraševanja (na sliki je prikazana kar kot razlika med dinamiko izvoza in uvoza blaga in storitev) je nasprotno praktično vse od krize preprečevala še večje krčenje BDP. Pri tem ne gre prezreti, da je v kritičnem razdobju od sredine 2011 do sredine 2013 krčenje BDP bolj kot rast izvoza umirjalo zmanjševanje uvoza.

Ključna za krizno dinamiko je bila katastrofalna dinamika investicijskega povpraševanja, saj se po začetnem udaru krize, ko sta bila padca izvoza in investicij približno enaka, investicijsko povpraševanje ni opomoglo: krčilo se je kar osemnajst kvartalov zapored, od četrtega kvartala 2008 do drugega kvartala 2013.

Ali bo tuje povpraševanje omogočilo nadaljevanje začete rasti BDP, ostaja negotovo. IFO indeks svetovne gospodarske klime, ki je sestavljen iz ocene stanja in ocene pričakovanj, je v prvem kvartalu 2015 ostal malone nespremenjen; majhno izboljšanje je posledica nekoliko bolj pozitivnih pričakovanj, saj se ocene o stanju niso spremenile. Indeks gospodarske klime se je izboljšal v Severni Ameriki in Evropi; v Ameriki z boljšo oceno trenutnega gospodarskega položaja, v Evropi z boljšimi gospodarskimi pričakovanji. V drugih predelih

sveta se je gospodarska klima poslabšala; v Aziji je indeks padel pod dolgoročno povprečje, padec na Bližnjem Vzhodu pa je bolj izrazit; strokovnjaki, ki sodelujejo v oblikovanju indeksa, izražajo predvsem pesimizem glede dogajanj v naslednjih mesecih. Tudi v državah nekdanje SZ in v Latinski Ameriki kazalnik ostaja pod dolgoletnim povprečjem in se slabša.

2. Izjemen decembrski izvoz potrjuje celoletni presežek blagovne bilance v 2014

V decembru se je izvoz izjemno povečal, kar je omogočilo rekordni celoletni presežek v blagovni menjavi. Pozitiven saldo blagovne menjave v 2014 presega 1% BDP.

15

Trgovinska menjava

Vir: SURS, lastni izračuni

Pojasnilo: desezonirani podatki, številke med izvozom in uvozom so saldi na letni ravni

Decembra 2014 je skupni izvoz znašal 1827 milijonov € (kar 12.6% več kot decembra 2013), uvoz 1764 milijonov € (2.2% več kot leto prej), kar daje presežek 63 milijonov € in 103.6% pokritje uvoza z izvozom. Pri tem je bila odprema blaga v EU 1363 milijonov € (17.0% več kot leto prej), prejem blaga iz EU 1397 milijonov € (1.6% več kot leto prej), kar pomeni 34 milijonov € primanjkljaja ali 97.6% pokritje prejema z odpremo. V menjavi z nečlanici EU je bil izvoz 464 milijonov € (1.4% več kot decembra 2013), uvoz 367 milijonov € (4.2% več) kar daje presežek 97 milijonov € oziroma 126.4% pokritje uvoza z izvozom.

V celotnem letu 2014 je skupni izvoz znašal 23039 milijonov € (6.9% več kot v 2013), skupni uvoz 22645 milijonov € (2.4% več kot pred letom), kar da presežek 394 milijone €

oziroma 101.7% pokritje uvoza z izvozom. V menjavi s članicami EU je znašala odprema blaga 17614 milijonov € (9.1% več kot leto prej), prejem blaga 17721 milijonov € (1.4% več), kar da primanjkljaj 107 milijonov € oziroma 99.4% pokritje prejema z odpremo. V menjavi z nečlanicami EU je znašal izvoz 5425 milijonov € (0.5% več kot v 2013), uvoz 4925 milijonov € (6.1% več kot leto prej), kar da presežek 500 milijonov € oziroma 110.2% pokritje uvoza z izvozom.

V primerjavi skupne blagovne menjave z menjavo v državah EU28 je v prvih 11 mesecih 2014 skupaj slovenski izvoz dosegel četrto najhitrejšo rast, (hitreje je rasel le na Hrvaškem, v Romuniji in Češki), po rasti uvoza pa nas prehitel 12 članic EU28. V razliki med stopnjo rasti izvoza in uvoza Slovenijo presegata Slovenijo le Luksemburg in Hrvaška, hkrati je Slovenija med 11 državami s pozitivnim saldonom blagovne menjave.

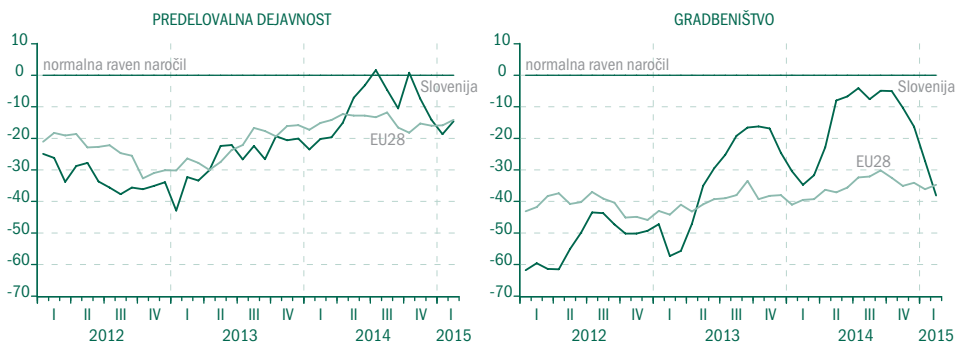
16

3. Gospodarska klima rahlo višja, potrošniki precej manj pesimistični

Po anketi Statističnega urada Republike Slovenije (SURS) o gospodarski klimi se je njen kazalnik v februarju glede na januar zvišal za 1,2 odstotne točke, od februarja lani pa je višji za 13 odstotnih točk. Na izboljšanje gospodarske klime v februarju sta najbolj vplivala močnejše zaupanje v storitvenih ter v predelovalnih dejavnostih.

Vrednost kazalnika zaupanja v predelovalnih dejavnostih je bila februarja 2015 za odstotno točko višja kot januarja, glede na februar lani pa je bila njegova vrednost višja za 5 odstotnih točk ter za 8 odstotnih točk višja od dolgoletnega povprečja. Pričakovanja za naslednje tri mesece so se večinoma izboljšala, znižala se je le vrednost kazalnika zagotovljena proizvodnja.

Naročila v predelovalni dejavnosti in gradbeništvu

Vir: Eurostat

Klima se je najbolj popravila v storitvenih dejavnostih, saj je bila vrednost kazalnika zaupanja v teh sektorjih v februarju za 4 odstotne točke višja kot v januarju, v primerjavi s februarjem lani je bila njegova vrednost višja za 23, od dolgoletnega povprečja pa za 9 odstotnih točk.

Optimizem pa se je po anketah SURS-a skrhal v trgovini na drobno, saj se je vrednost kazalnika zaupanja v tej dejavnosti februarja znižala za 4 odstotne točke glade na predhodni mesec, a je bil glede na februar lani kazalnik za 19 odstotnih točk višji. Pričakovanja za naslednje tri mesece so se v februarju v primerjavi s predhodnim mesecem v trgovini na drobno večinoma zvišale, znižali sta se le vrednosti kazalnikov pričakovan poslovni položaj in pričakovano zaposlovanje.

17

Zaupanje v gradbeništvu je se je popravilo; vrednost kazalnika zaupanja v tem sektorju je bila v februarju v primerjavi s predhodnim mesecem za 2 odstotni točki višja, v primerjavi z lanskim februarjem je višja za 8 odstotnih točk, hkrati pa je bila za 12 odstotnih točk višja od dolgoletnega povprečja. Vrednosti kazalnikov pričakovanj v gradbenem sektorju za naslednje tri mesece so se v februarju v primerjavi s predhodnim mesecem večinoma zvišale, zvišali pa sta se tudi vrednosti kazalnikov zaposlovanje in skupna naročila.

Splošna gospodarska klima v EU28 se je v drugem letošnjem mesecu nekoliko otoplila. Po podatkih Eurostata se je v februarju 2015 kazalnik naročil v predelovalni dejavnosti glede na mesec prej zvišal za skoraj 2 odstotni točki, glede na februar lani pa je višji za odstotno točko. Prav tako kot pri nas so se v letošnjem februarju glede na mesec prej zvišala pričakovanja v trgovini na drobno in sicer za 1,7 odstotne točke, pričakovana naročila v gradbeništvu pa so se v primerjavi z lanskim februarjem zvišala za skoraj 5 odstotnih točk. Splošni poslovni optimizem se je v februarju 2015 v celotni osemindvajseterici zvišal in sicer za dobre tri odstotne točke.

Mnenja potrošnikov

	2014		2015		Razlika	
	januar	februar	januar	februar	januar	februar
Kazalnik zaupanja potrošnikov	-28	-31	-13	-16	15	15
Finančno stanje v gospodinjstvu v zadnjih 12 mesecih	-38	-37	-24	-29	14	8
Finančno stanje gospodinjstva v prihodnjih 12 mesecih	-18	-21	-8	-10	10	11
Gospodarsko stanje v Sloveniji v zadnjih 12 mesecih	-64	-62	-38	-39	26	23
Gospodarsko stanje v Sloveniji v prihodnjih 12 mesecih	-26	-30	-7	-10	19	20
Gibanje cen v zadnjih 12 mesecih	22	22	1	8	-21	-14
Gibanje cen v prihodnjih 12 mesecih	10	12	1	2	-9	-10
Raven brezposelnosti v prihodnjih 12 mesecih	40	39	17	25	-23	-14

	2014		2015		Razlika	
Primernost trenutka za večje nakupe	-46	-45	-23	-36	23	9
Večji nakupi v prihodnjih 12 mesecih	-20	-20	-27	-17	-7	3
Primernost trenutka za varčevanje	-28	-24	-30	-31	-2	-7
Varčevanje v prihodnjih 12 mesecih	-30	-32	-22	-20	8	12
Sedanje finančno stanje v gospodinjstvu	10	11	19	16	9	5

Vir: SURS

18

Pojasnilo: Anketirani imajo pri vprašanjih vnaprej ponujene odgovore, ki so razporejeni od zelo pozitivnih (PP), pozitivnih (P), nevtralnih (N), negativnih (M), do zelo negativnih (MM). Ravnotežje (B) se iz odgovorov izračuna takole: $B = (PP + \frac{1}{2}P) - (\frac{1}{2}M + MM)$. Osebe, ki so odgovorile, da je, oziroma da bo stanje enako, torej ne vplivajo na rezultat. Pri večini ravnotežij višja vrednost pomeni višji delež optimističnih odgovorov.

Potrošniki ostajajo tudi v februarju optimistični oziroma manj pesimistični kot pred letom; kazalnik njihovega zaupanja se je v letu dni popravil za 15 indeksnih točk; močno se je popravila ocena njihovega zdajšnjega in prihodnjega finančnega stanja, ter še mnogo bolj ocena zdajšnjega in bodočega stanja v gospodarstvu. Inflacija in brezposelnost naj bi bila nižji. Bolje kot pred letom ocenjujejo primernost časa za večje nakupe, približno enako previdni kot pred letom pa so pri lastni pripravljenosti za večje nakupe ali pri presoji možnosti za varčevanje. Vendar jih precej več kot pred letom predvideva, da bodo v naslednjih dvanajstih mesecih varčevali in da je njihovo finančno stanje ustrezno. Zato je upati, da gospodarska politika z nepotrebnim ustvarjanjem črnogledosti in izmišljanjem novih omejitev ne bo izničila v letu dni zmanjšane pesimizma prebivalstva.

GOSPODARSKA AKTIVNOST IN BREZPOSELNOST

4. Industrijska produkcija decembra lani večja

Industrijska produkcija se je v medletni primerjavi popravila. Po originalnih podatkih SURS-a je bila decembrska industrijska produkcija za 3,3% višja kot v enakem mesecu leta 2013. Impulzni trend kaže, da se je v decembru industrijska produkcija zviševala po stopnji 0,91%.

Dejavnost rudarstva se je po originalnih podatkih SURS-a v lanskem decembru v primerjavi z decembrom 2013 drastično zmanjšala in sicer za več kot polovico. Impulzni trend pa kaže, da se je v decembru dejavnost rudarstva zniževala po stopnji -7,04% mesečno.

Produkcija predelovalnih dejavnosti se je po originalnih (nedesezoniranih) podatkih SURS-a v decembru 2014 v primerjavi z decembrom 2013 povišala za 7,9%, impulzni trend pa kaže, da se je v decembru lani dejavnost predelovalne industrije zviševala po stopnji 1,4% mesečno.

Desezonirani podatki Eurostata kažejo, da je v decembru 2014 glede na november industrijska produkcija v EU28 porasla za 0.12%, na območju evra (EA18) pa se ni spremenila. Glede na december 2013 pa je v lanskem decembru industrijska produkcija v EU28 porasla za 0,3%, na območju evra pa upadla za 0,2%. Med državami članicami, za katere so dostopni podatki, je industrijska produkcija v decembru 2014 glede na mesec poprej najbolj porasla na Poljskem (2,0%) in v Franciji (1,6%), najbolj pa je upadla na Irskem (-12,4%) in Portugalskem (-3,6%).

19

5. Ob koncu lanskega leta precej več prenočitev tujih turistov

Po podatkih SURS-a je bila vrednost gradbenih del, opravljenih v decembru lani za dobrih 1.5% nižja od vrednosti gradbenih del, opravljenih v novembru lani. Vrednost opravljenih gradbenih del se je v lanskem decembru v primerjavi z decembrom 2013 zvišala za skoraj pet odstotkov. Impulzni trend opravljenih gradbenih ur kaže, da je v decembru lani gradbeništvo raslo z mesečno stopnjo rasti 1.01%.

Število turističnih prenočitev je v decembru 2014 naraslo. Tako je bilo v zadnjem mesecu lanskega leta skupno število prenočitev za 5,6 odstotkov večje kot v enakem mesecu leta 2013, impulzni trend skupnega števila prenočitev v decembru 2014 se je dvignil na 1,41%. Pri tem je naraslo tuje turistično povpraševanje, saj se je v decembru število turističnih prenočitev tujih gostov povečalo za skoraj 14% glede na december 2013; impulzni trend prenočitev tujih gostov v decembru kaže pozitivno rast po stopnji 2,56%. Slovenske turistične objekte pa so v decembru 2014 manj obiskovali domači gosti, saj se je število njihovih prenočitev glede na enak mesec v letu 2013 zmanjšalo za 3,6%, impulzni trend prenočitev domačih gostov v zadnjem mesecu lani pa je dosegel vrednost 0,81%.

Podatki SURS-a o transportu za december 2014 kažejo, da je bilo v zračnem prevozu prepeljanih za 12% več potnikov kot decembra 2013, število opravljenih potniških kilometrov pa je bilo v zračnem prevozu za 14% večje. V cestnem mestnem prevozu je bilo decembra lani prepeljanih za 4% več potnikov kot v istem mesecu 2013. V luki Koper je bil blagovni promet v lanskem decembru za 10% večji kot decembra 2013.

6. Rahlo sezonsko zvišanje brezposelnosti

Na trgu dela se je stanje nekoliko poslabšalo. Število aktivnih prebivalcev se je od novembra do decembra zmanjšalo na 919416 oziroma za 2772 oseb, glede na december 2013 pa se je

število povečalo za dobrih 4 tisoč oseb oziroma za 0,4 odstotka. V decembru 2014 je bilo v Sloveniji 799958 delovno aktivnih prebivalcev; glede na november se je njihovo število zmanjšalo za skoraj 7 tisoč oseb, glede na december 2013 pa se je povečalo za slabih 9 tisoč oseb ali 1,1%. Število zaposlenih pri pravnih osebah se je od decembra 2013 povečalo za 1,4%, število zaposlenih pri fizičnih osebah pa za 1,7%. Med samozaposlenimi pa je bilo 62% samostojnih podjetnikov posameznikov; njihovo število se je v decembru zmanjšalo za 107.

20

Po zadnjih podatkih ZRSZ je bilo v Sloveniji konec januarja 2015 registriranih 124279 brezposelnih, kar je za 4821 oseb oziroma 4% več kot ob koncu decembra lani, v primerjavi z januarjem 2014 pa je bilo brezposelnih oseb manj za 4,3%. V januarju se je na zavodih za zaposlovanje na novo prijavilo 13840 brezposelnih oseb, kar je 28% več kot v decembru 2014 in za 6,6% manj kot januarja 2014. Med novo prijavljenimi je bilo 1327 iskalcev prve zaposlitve, 1966 trajno presežnih delavcev in stečajnikov ter 9251 brezposelnih zaradi izteka zaposlitve za določen čas. Odliv iz brezposelnosti je januarja 2015 znašal 9019 brezposelnih oseb, med njimi se jih je zaposlilo oziroma samozaposlilo 6241, kar je 55% več kot decembra lani in 0,5% več kot januarja 2014.

Po podatkih Eurostata je bila januarska stopnja brezposelnosti na območju evra (EA19) 1,2%, kar je 0,1 odstotne točke manj kot mesec prej ter 0,6 odstotne točke manj kot januarja 2014. V celotni evropski osemindvajseterici (EU28) je bila stopnja brezposelnosti v januarju 9,8% in se je glede na enak mesec v 2014 zmanjšala za 0,8 odstotne točke. Po Eurostatovih ocenah je bilo novembra v EU28 23,8 milijona brezposelnih oseb, od teh 18,1 milijona na območju evra. Med posameznimi članicami EU so v januarju 2015 najnižjo stopnjo brezposelnosti imeli v Avstriji (4,8%) in Nemčiji (4,7%), najvišjo pa v Španiji (23,4%) in v Grčiji, za katero lanski novembrski podatek znaša 25,8%.

CENE, PLAČE IN STROŠKI DELA

7. Februar je nekoliko omilil medletno deflacijo

Februarja so bile cene življenjskih potrebščin za 0,2 odstotka višje kot januarja, a za 1,1 odstotek nižje kot decembru lani ter za 0,4 odstotka nižje kot februarja lani; od 2005, to je v desetih letih so se življenjski stroški zvišali za 21 odstotkov.

Cene v februarju 2015

	prispevek k inflaciji (%)	2015/2 2014/2	2015/2 2015/1	2015/2 2014/12	2015/2 2005
SKUPAJ	100	99,6	100,2	98,9	121,02
01 hrana in brezalkoholne pijače	17,2	99,7	100,1	99,2	138,40
02 alkoholne pijače in tobak	5,9	104,2	100,1	100,3	166,17
03 obleka in obutev	7,5	99,4	100,9	87,6	91,69
04 stanovanje	13,4	98,1	99,7	98,5	144,41
05 stanovanjska oprema	7,0	98,1	99,8	99,6	120,55
06 zdravje	5,1	99,7	99,4	99,5	109,81
07 prevoz	15,4	95,4	100,2	97,5	99,63
08 komunikacije	4,6	101,2	103,3	103,4	94,85
09 rekreacija in kultura	9,7	104,1	100,5	100,4	116,64
10 izobraževanje	1,3	100,7	100,1	99,9	125,30
11 gostinske in nastanitvene storitve	5,4	101,0	99,9	100,2	131,00
12 raznovrstno blago in storitve	7,4	101,0	100,0	100,4	128,21
blago	69,3	98,5	100,1	98,0	119,25
storitve	30,7	102,2	100,6	100,9	124,83

Vir: SURS

Blago je bilo februarja za 0,1 odstotek, storitve pa za 0,6 odstotka dražje kot januarja, od decembra se je blago pocenilo za 2 odstotka, storitve pa podražile za 0,9 odstotka. V letu dni se je blago pocenilo za 1,5 odstotka, storitve pa podražile za 2,2 odstotka, v desetih letih pa se je blago podražilo za dobrih 19, storitve pa za slabih 25 odstotkov.

V letu dni so se največ, za 4,2 odstotka podražile alkoholne pijače in tobačni izdelki, za 4,1 odstotka pa rekreacije in kultura, na drugi strani se je najbolj, za 4,6 odstotkov, pocenil prevoz. Od januarja do februarja so se kar za 3,3 odstotka podražile komunikacije, ki so se za 3,4 odstotka podražile tudi v dveh mesecih letos. Februar je sicer prinesel rahel dvig cen, ki je deloma izničil januarske sezone pocenitve. Tako se je na primer obleka in obutev v februarju podražila za 0,9 odstotka, a je ostala kar za 12,4 odstotka cenejša, kot je bila decembra, prevoz, ki se je v februarju podražil za 0,2 odstotka, pa je februarja ostal za 2,5 odstotka cenejši kot decembra.

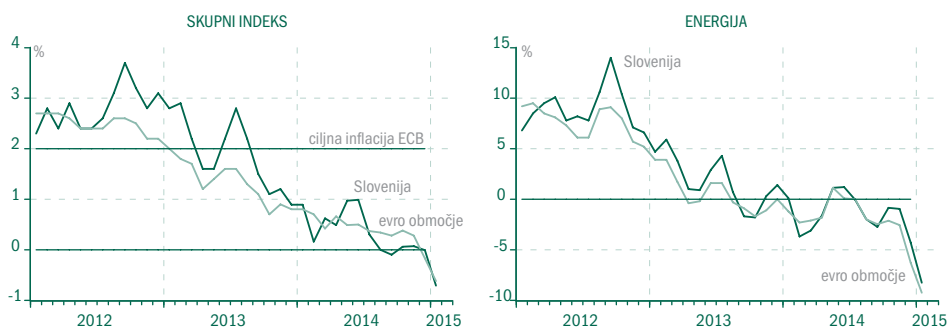
Do večine premikov relativnih cen življenjskih potrebščin v zadnjem desetletju je prišlo po uvedbi evra, ko so se sprostile nekatere prej zadrževane cene in ko so se spremenile tudi relativne cene na svetovnem trgu; nanje so vplivale tudi spremembe v obdavčevanju. Tako so se v desetletju predvsem zaradi trošarin najbolj za 66 odstotkov podražile alkoholne

pijače in tobak, medtem ko se je obleka in obutev zaradi povečanje tuje konkurenca celo absolutno pocenila, tehnološki napredek in konkurenca sta pocenila tudi komunikacijske storitve. Nadpovprečno pa so se v desetletju podražile še hrana, stanovanja, gostinske storitve in raznovrstno blago in storitve.

Harmonizirani indeks cena na drobno, ki omogoča primerjavo inflacije v EU, v januarju kaže nadaljevanje deflacije tako v evro območju kot v Sloveniji. K padanju cen je tako v Sloveniji kot v evro območju daleč največ prispevala pocenitev energije, medletna pocenitev v januarju je bila v Sloveniji 8.27 odstotna, v evro območju pa 9.25 odstotna.

22

Harmonizirana inflacija in dinamika cen energije v Sloveniji in evro območju

Vir: Eurostat

Stagnacija industrijskih cen se je januarja nadaljevala, v letu dni so se industrijski proizvodi pri proizvajalcih pocenili za 0.6 odstotkov. Cene opreme bolj ali manj stagnirajo, v letu dni so se dvignile za 0,4 odstotke, reprodukcijski material se je cenil, v letu dni se je pocenil za 1,1 odstotek, življenjske potrebščine so se januarja sicer podražile, medletno pa so se za pol odstotka znižale. Impulzni trend pri vseh skupinah kaže na rahlo rast, to je na postopno zmanjševanje medletnih pocenitev.

8. Za enako plačo je bilo treba decembra delati več kot novembra

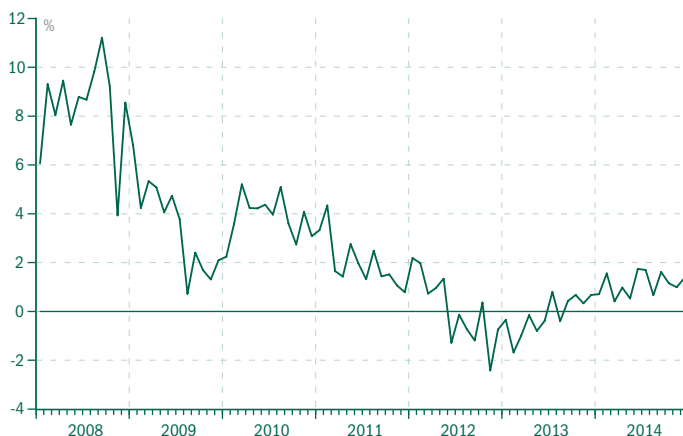
Povprečna decembrska bruto plača je znašala 1570 evrov, najnižja je bila s 1007 evri v raznovrstnih poslovnih dejavnostih, najvišja pa z 2435 evri v dejavnosti oskrbe z električno energijo, plinom in vodo. Povprečna decembrska urna bruto plača je bila 8,95 evrov, v oskrbi z elektriko plinom in paro je znašala 13,42 evrov, v raznovrstnih poslovnih dejavnostih pa le 6,01 evra. Medletna dinamika plač je tako kot vse mesece lani tudi decembra ostala pozitivna.

Znižanje plač v decembru v primerjavi z novembrom je predvsem sezonsko. Povprečna decembrska plača je bila decembra za 4,1 odstotek nižja kot novembra, povprečna plača za uro pa je za novembrsko zaostala kar za 15,8 odstotkov; slednja se je znižala v vseh dejavnostih; največ kar za 17 odstotkov manj so na uro dobili zaposleni v predelovalni dejavnosti. Istočasno so zaposleni decembra dobili za 1,4 odstotka višjo plačo kot leto prej, a so zanjo delali precej več ur, saj so na uro zaslužili 2 odstotka manj kot decembra 2013.

V letu dni so za več kot pet odstotkov povečale plače v rudarstvu, za nekoliko manj kot pet odstotkov pa plače v predelovalni dejavnosti. V sedmih dejavnostih je bilo povečanje plač večje od povprečnega povečanja; v gostinstvu, zdravstvu, poslovanju z nepremičninami in v ostalih dejavnosti pa so bile decembra povprečne plače celo nižje kot decembra 2013. Urne plače so bile le v treh sektorjih višje kot decembra 2013, najbolj, za 7 odstotkov, so se povečale v rudarstvu, najbolj za več kot 5 odstotkov, pa so se v primerjavi z letom prej znižale v poslovanju z nepremičninami.

23

Medletna dinamika bruto plač

Vir: SURS, lastni izračuni

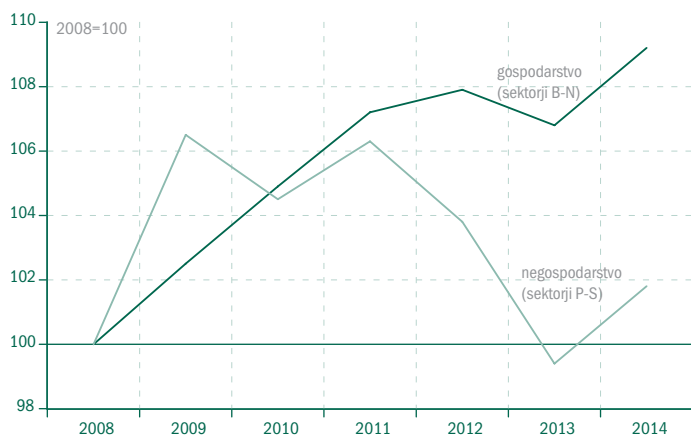
Decembrske bruto plače

	na mesec €	na uro €	na mesec 2014/12 2014/11	na mesec 2014/12 2013/12	na uro 2014/12 2014/11	na uro 2014/12 2013/12
SKUPAJ	1566,99	8,95	95,9	101,4	86,2	98,0
kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo	1378,67	7,92	97,3	101,5	88,5	98,8
rudarstvo	2104,38	12,32	97,1	105,5	94,1	107,3
predelovalne dejavnosti	1512,23	8,52	91,0	104,4	82,6	101,1
oskrba z el. energijo, plinom in paro	2434,67	13,42	96,7	102,9	84,7	98,4
oskrba z vodo, ravnanje z odpadki	1552,15	8,61	96,5	102,7	85,9	97,6
gradbeništvo	1197,22	6,95	98,2	101,1	89,9	97,6
trgovina, vzdrževanje motornih vozil	1428,70	8,26	93,3	101,2	84,0	98,2
promet in skladiščenje	1496,70	8,51	90,6	101,5	82,3	98,4
gostinstvo	1092,05	6,64	102,1	98,0	93,9	96,1
informacijske dejavnosti	2184,74	12,34	102,2	100,1	90,5	96,3
finančne in zavarovalniške dejavnosti	2235,08	12,80	97,5	100,5	85,4	96,8
poslovanje z nepremičninami	1519,17	8,88	92,8	97,4	84,0	95,0
strokovne in tehnične dejavnosti	1795,06	10,46	99,1	103,7	88,9	100,6
raznovrstne poslovne dejavnosti	1006,96	6,01	93,7	101,9	84,8	98,8
javna uprava in obramba	1756,86	9,81	99,7	101,9	86,7	97,5
izobraževanje	1632,17	9,40	99,7	100,5	87,4	96,7
zdravstvo in socialno varstvo	1696,20	9,55	99,9	99,6	92,4	97,2
kulturne in rekreacijske dejavnosti	1675,17	9,59	102,1	100,7	89,9	96,7
druge dejavnosti	1397,79	8,33	100,0	97,0	90,9	94,9

Vir: SURS

Stroški dela v gospodarstvu (sektorji B-N) so se po podatkih Eurostata od 2008 povečali za 9 odstotkov, do leta 2012 približno tako hitro kot v EU28, v 2012 pa so za njimi začeli zaostajati. Stroški dela v »negospodarstvu« (sektorji P-S) pa so v letu 2009 močno narasli, nato pa so se začeli zmanjševati in zaostajati za rastjo stroškov negospodarstvu v EU28 in za stroški dela v gospodarstvu. Vsaj po podatkih Eurostata je naša splošno znana »resnica«, kako je kriza prizadela gospodarstvo, medtem ko se javni sektor bohota, ne drži.

Stroški dela v gospodarstvu in »negospodarstvu«

Vir: Eurostat

25

Deleži dela in kapitala v »novih« članicah in južni periferiji

	Delež dela			Delež kapitala		
	2008/4	2013/4	razlika	2008/4	2013/4	razlika
nove članice						
Bolgarija	37,2	39,0	1,8	46,6	50,3	3,7
Češka	43,1	42,0	-1,1	49,6	48,0	-1,6
Estonija	52,4	47,6	-4,8	37,1	39,9	2,8
Latvija	51,4	40,2	-11,2	40,3	49,5	9,2
Litva	46,4	40,4	-6,0	42,1	49,1	7,0
Madžarska	46,4	44,1	-2,3	40,6	41,0	0,4
Poljska	37,0	32,7	-4,3	49,3	54,6	5,3
Romunija	40,7	30,0	-10,7	50,7	59,3	8,6
Slovenija	53,2	50,7	-2,5	34,3	35,1	0,8
Slovaška	40,3	40,1	-0,2	50,7	51,0	0,3
povprečje	44,8	40,7	-4,1	44,1	47,8	3,6
južno obrobje						
Irska	46,2	42,0	-4,2	48,0	52,8	4,8
Grčija	38,7	37,0	-1,7	48,6	50,1	1,5
Španija	50,9	47,8	-3,1	41,2	46,1	4,9
Italija	46,9	47,4	0,5	40,0	40,1	0,1
Ciper	48,6	48,3	-0,3	36,2	38,0	1,8
Portugalska	54,0	51,0	-3,0	33,8	37,1	3,3
povprečje	47,6	45,6	-2,0	41,3	44,0	2,7
razvita Evropa						
Nemčija	55,2	55,8	0,6	35,5	34,9	-0,6
Avstrija	51,4	51,2	-0,2	38,5	37,9	-0,6

Vir: Eurostat, lastni izračuni

Opomba: Razliko do 100 tvorijo posredni davki zmanjšani za subvencije.

V tabeli prikazano gibanje deležev dela in kapitala v razdobju gospodarske krize med četrtim kvartalom 2008 in četrtim kvartalom 2013 kaže dogajanja v delitvi BDP. Očitno je, da je ceno krize tako v »novih« članicah kot v južnem obrobju EU plačalo delo. V »novih« članicah se je že tako nizek delež dela zmanjšal s 44.8 na 40.7 odstotkov BDP, to je za 4.1 odstotne točke, delež kapitala pa povečal s 44.1 na 47.8 odstotkov to je za 3.6 odstotne točke. Največje znižanje deleža dela in temu ustrezno povečanje deleža kapitala sta imela Latvija in Romunija. V Sloveniji, v kateri je delež dela bolj podoben deležu v razvitih državah EU kot v »novih« članicah, se je delež dela zmanjšal za 2.5 odstotni točki, delež kapitala pa povečal z 0.8 odstotne točke.

26

Ceno krize je tudi v južnem obrobju plačalo predvsem delo; delež dela se je znižal za 2 odstotni točki, delež kapitala pa povečal za 2.7 odstotnih točk. V dveh v krizi uspešnih evropskih gospodarstvih, ki sploh nista povečali brezposelnosti, v Nemčiji in Avstriji, je bilo drugače; delež dela se je v Nemčiji celo nekoliko povečal, v Avstriji pa minimalno zmanjšal; v obeh pa se je zmanjšal delež kapitala.

9. Pri javnofinančnih prihodkih ni veliko sprememb, iz Bruslja je lani priteklo veliko

Januarja so vse javne blagajne zbrale 1219 milijona evrov, za 80 milijonov manj kot decembra in le za 21 milijonov več kot januarja lani. Skupne neposredne davščine, torej neposredni davki in prispevki, so prinesli 736 milijonov, kar za 119 milijonov manj kot decembra in 10 milijonov manj kot januarja lani. Glavni krivec za skromne rezultate so bili prispevki v blagajno zdravstvenega zavarovanja, v kateri so zbrali kar 21 milijonov evrov manj kot pred letom. Šest milijonov manj kot leto prej so prinesli davki na dohodek pravnih oseb, dobrih 7 več dohodnina, 15 milijonov več se je nabralo v blagajni ZPIZ. Donos posrednih davkov (DDV in trošarin) je bil precej boljši, 476 milijonov evrov zbranih v januarju je bilo za slabih 40 milijonov več kot decembra in za dobrih 30 milijonov več kot januarja lani. DDV po obračunu je k razliki prispeval 16, trošarine pa 12 milijonov evrov. Prihodek od DDV je bil za 6.02 odstotka, od trošarin pa za 10.4 odstotke višji kot januarja lani.

Skupni prihodki zbrani za socialno varnost v višini 461 milijonov evrov so bili za 2 odstotka manjši od lanskih. Prihodki ZZZ v višini 167 milijonov evrov pa so bili kar za 11 odstotkov manjši kot januarja lani, kar je najbrž posledica premikov vplačil med meseci; ker december ni bil drugačen kot običajno, je mogoče zapolnitev januarske luknje pričakovati v februarju in marcu. Prihodki ZPIZ-a v višini 291 milijonov evrov so bolj ali manj običajni; od lanskih januarskih so bili za slabih 12 milijonov oziroma za 4.2 odstotka višji.

Po začasnih podatkih so bili lanski skupni prihodki državnega proračuna 15.492 milijonov evrov (41.6 odstotkov lanskega BDP), odhodki 16.751 milijonov (44.9 odstotkov BDP), proračunski primanjkljaj 1.259 milijonov (3.3 odstotke BDP), primarni primanjkljaj pa

205 milijonov evrov (0.55 odstotka BDP). Največ zbranega in izposojenega denarja, 7591 milijonov evrov (20.4 odstotke BDP), je bilo porabljenih za transfere posameznikom in družbam, tekoči izdatki ožje države so bili 7042 milijone evrov (18.9 odstotkov BDP), za investicije šlo 1444 milijone evrov (3.9 odstotka BDP).

Zelo uspešno je bilo črpanje denarja iz blagajne EU, saj je bil lanskoletni neto priliv kar 637 milijonov evrov (1.71 odstotka BDP); iz bruseljske blagajne je priteklo 1.040 milijonov (263 za kmetijstvo, 404 iz strukturnih skladov in 348 iz kohezijskega sklada), v bruseljsko blagajno pa je Slovenija vplačala le 403 milijone evrov, od tega največ 269 milijonov iz prispevka od BDP.

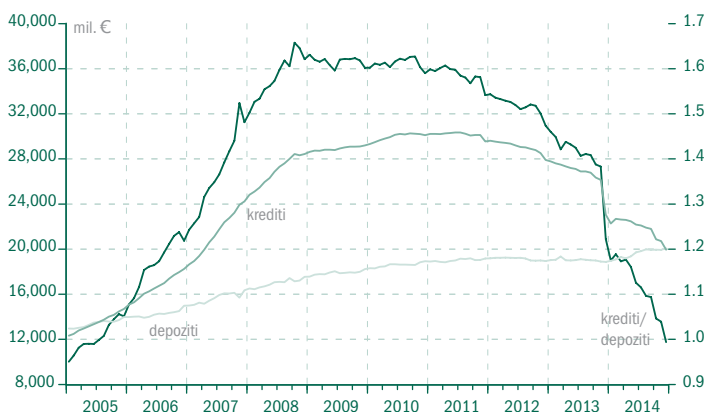
27

Proračun se je lani zadolžil za 7626 milijonov evrov (20.5 odstotkov BDP), od tega doma za 4841, v tujini za pa za 2784 milijone. Slaba polovica zadolžitve, 3561 milijone evrov, je šla za odplačilo dolga, neto zadolževanje je znašalo 4065 milijonov evrov, od tega pa je za povečanje finančnih sredstev na računih država namenila 1948 milijone evrov.

10. Kreditiranje se je vrnilo na raven pred desetletjem

Decembra so se krediti zmanjšali za 761 milijonov evrov, za 733 milijonov nefinančnim družbam, za 28 milijonov pa gospodinjstvom. Zmanjšanje kreditov nefinančnim družbam najbrž ne gre pripisati večjim odplačilom kreditov ampak prenosom na »slabo banko«. Depoziti so se istočasno povečali za 141 milijonov evrov; nefinančne družbe so jih povečale za 14, prebivalstvo pa za 127 milijonov evrov. Prvič po letu 2005 so bili depoziti v bankah večji od kreditov. Razmerje se je od številke 1.6, ki smo jo ustvarili pred krizo in na tej ravni zadržali do sredine 2011, s krčenjem kreditiranja do konca 2013 se je zmanjšalo na 1.4, nato pa s prenosi na slabo banko in krčenjem kreditiranja v leto dni znižalo na 0.99.

Razmerje med krediti in depoziti, krediti in depoziti

Kar uspešno funkcioniranje gospodarstva, ki ga kaže gospodarska rast pa tudi drugi kazalci uspešnosti gospodarjenja in istočasno drastično zmanjševanje aktivnosti bank, postavljata vsaj dve vprašanji. Kaj sploh bodo pri nas še počele ter od česa bodo še živele banke, če bodo krediti privatnim enotam padali kot kamen in če bodo ključni dohodki bank pred slabitvami stagnirali čeprav gospodarstvo opazno raste, in kako se gospodarstvo sooča z vse manjšimi krediti?

28

V letu, ko je gospodarska aktivnost zrasla za 2.6% je, na primer, tako pompozno najavljen rezultat največje banke tudi v svojem zdravem delu (torej, če se sploh ne upošteva razbremenitev s prenosom slabih terjatev) posledica izključno(!) znižanja obresti (obrestnih mer) na depozite svojih komitentov za okoli 100 milijonov; zaračunane obresti in neto provizije so namreč ostale v 2014 enake kot v 2013! Celo v 2012, ko je gospodarstvo padlo za preko 2%, so bile neto provizije za 7%, neto plačane obresti pa za precej več višje kot v 2014 letu! Kakšna bo prihodnost bank, bo verjetno razkrilo že letošnje leto, saj pasivnih obrestnih mer banke ne morejo več znižati. Preostane jim torej, ali povečevanje aktivnih obrestnih mer ali/in aktivnejše ukvarjanje s komitenti. Če sodimo po rasti kreditov, banke o drugi varianti še ne razmišljajo. Kako ključno postaja vprašanje, kaj bodo banke sploh še počele, kaže skoraj neverjetno hitro krčenje okvirnih posojil. Samo v 2014 (torej po prenosu slabih terjatev na slabo banko) so se v letu dni skrčila za eno tretjino. Zniževanje okvirnih posojil kaže, da se banke ne izogibajo samo spreminjanja ročnosti in finančnega posredovanja sredstev, temveč da ne želijo prevzeti niti najosnovnejše vloge v plačilnem prometu!

Obrestne mere na denarnem trgu so blizu ničle, posojilna obrestna mera za nova okvirna posojila nefinančnim družbam je sicer visoka, a se je od decembra predlani do decembra lani s 5.63 znižala na 4.99 odstotkov. Posojilne obrestne mere tudi za kratkoročna in dolgoročna posojila ostajajo visoke, a obseg novo odobrenih posojil nefinančnim družbam je majhen, novih posojil z dospelostjo do treh mesecev je bilo decembra približno 23 milijonov, takšnih z dospelostjo do enega leta pa 20 milijonov evrov. Nova posojila z dospelostjo nad enim letom so postali eksotika. Tudi pri posojilih gospodinjstvom ni mnogo drugače; obrestna mera za nova okvirna posojila ostaja visoka in se le počasi znižuje, od decembra predlani do decembra lani se je znižala s 8.47 na 8.19 odstotkov, obseg teh posojil pa se je znižal s 513 na 480 milijonov. Nekoliko bolj s 3.30 na 2.89 odstotkov se je znižala obrestna mera za nova stanovanjska posojila, s povprečno približno 50 milijonov v letu 2013 na povprečno približno 60 milijonov evrov se je povečal tudi njihov obseg. Podobno so se s 5.05 (december 2013) na 4.81 (december 2014) znižale obrestne mere za nova potrošniška posojila, ki pa stagnirajo na ravni približno 40 milijonov evrov.

Pasivne obrestne mere se prav tako in celo nekoliko hitreje znižujejo. Obrestna mera na vloge na odpoklic do najmanj 3 mesece se je znižala z 1.08 na 0.56, obseg teh vlog pa se je podvojil na 251 milijonov evrov. Obrestna mera na nove vezane depozite gospodinjstev do 1 leta so se v letu dni znižale z 1.46 na 0.66 odstotka, z 919 na 690 milijonov se je znižal

tudi obseg teh kreditov, obrestne mere za depozite vezane do dveh let, se je znižala z 2.76 na 1.37 odstotka, obseg novih depozitov pa se ni bistveno spremenil, depoziti, vezani za razdobje daljše od dveh let, pa so redkost.

Spremembe kreditiranja

	BDP mil. €	kredit mil.€	depoziti mil. €	kredit/BDP	kredit/depoziti
2005	29227	14693	13978	0.503	1,051
2006	31555	18249	14974	0.578	1.218
2007	35153	24231	16356	0.689	1.481
2008	37951	28246	17537	0.744	1.620
2009	36166	29203	18230	0.807	1.601
2010	36220	30109	18935	0.831	1.590
2011	36868	29546	19168	0.801	1.541
2012	36006	27910	18939	0.775	1.473
2013	36144	23052	18860	0.638	1.222
2014	37246	19953	20078	0.536	0.993

Vir podatkov: SURS, BS

29

Kako gospodarstvo nadomešča usihajoče kreditiranje? Kaže, da veliki izvozniki nove kredite, če jih sploh rabijo, lahko dobijo v tujini, manjša predvsem storitvena podjetja, ki so popolnoma vezana na domače povpraševanje, pa se naslanjajo na sivo bančništvo, bartersko menjavo in prilagajanje delovanju z manj krediti. Kljub praktični prepolovitvi kreditov nefinančnim družbam in zmanjšanju kreditov prebivalstvu, je bil obseg kreditov na enoto BDP konec 2014 še naprej višji kot je bil leta 2005, ko se je začelo brezglavo hazardiranje in njegovo kreditiranje. To je razmerje med krediti in depoziti v decembru 2008 dvignilo na 1.62, razmerje med krediti in BDP v ustreznem letu pa na 0,744. Razmerje med krediti in BDP je do konca 2010, zaradi upadanja BDP, naraslo na 0.831, nato pa se je začelo zaradi izredno hitrega krčenja kreditov ponovno zmanjševati in je konec 2014 znašalo 0.536. Napajanje gospodarstva in prebivalstva s krediti se je tako vrnilo na »normalno« raven.

11. Rekordni presežek v tekoči plačilni bilanci za 2014 in zmanjšanje neto zunanjskega dolga

Presežek v plačilni bilanci v 2014 je bil rekorden, saj presega 6% BDP. Po gospodarski aktivnosti Slovenija prednjači v EU28, saj je delež presežka tekoče bilance v bilanci celotne EU28 desetkrat večji od deleža Slovenije v BDP EU28. Izrazit je tudi decembrski padec neto dolga Slovenije do tujine.

V decembru 2014 je znašal presežek v tekoči plačilni bilanci 255.8 milijonov € (decembra 2013 je bil 209.2 milijonov €), kar je rezultat 134.5 milijonov € presežka v blagovni menjavi

(leto prej je bil saldo -19.7 milijonov €, presežka v storitveni bilanci 125.8 milijonov € (91.5 milijonov €), salda v bilanci primarnih dohodkov faktorjev -31.5 milijonov € (29.7 milijonov €) in presežka v bilanci sekundarnih dohodkov – transferov 27.0 milijonov € (leto prej 107.8 milijonov €).

Plačilna bilanca Slovenije
(milijoni evrov)

Postavke	januar-december		december	
	2013	2014	2013	2014
I. Tekoči račun	2.101	2.231	214	265
1. Blago	644	1.262	-32,9	122,6
2. Storitve	1.960	1.867	111,5	150,6
2.1. Izvoz storitev	5.366	5.524	459,3	500,3
2.2. Uvoz storitev	-3.406	-3.657	-347,7	-349,6
3. Dohodki	-563	-856	-39,2	-67,8
4. Tekoči transferi	59	-42	174,5	59,7
državni sektor	207	132	164,50	75,90
II. Kapitalski in finančni račun	-2.821,70	-3.297,40	0,7	-639,3
A. Kapitalski račun	109,3	79,2	45,4	33,8
B. Finančni račun	-2.931,00	-3.376,60	-44,7	-673,1
1. Neposredne naložbe	-599,5	886,3	-49	-154,3
2. Naložbe v vrednostne papirje	3.982,10	4.020,70	372	-456,7
3. Finančni derivativi	-32,3	-0,6	-8,8	-2,9
4. Ostale naložbe	-6.275,90	-8.194,30	-394,2	-86
5. Mednarodne denarne rezerve	-5,3	-88,7	35,4	26,7
III. Neto napake in izpustitve	720,7	1.066,40	-214,7	374,3

Vir: Banka Slovenije

V celotnem letu 2014 znaša presežek tekoče plačilne bilance rekordnih 2186.8 milijonov € (v 2013 je bil tudi zelo dobrih 2026.6 milijonov €), kar je že drugo leto zapored dobrih 6% BDP. Očitno ima politika zategovanja pasu z interno devalvacijo pričakovane posledice. V okviru celotne bilance je znašal presežek blagovne bilance 1330.3 milijonov € (v 2013 je bil 763 milijonov €), presežek storitvene bilance je bil 1707.5 milijonov € (leto prej 1755.4 milijone €), pri čemer je transport prinesel neto 700, turizem pa neto 800 milijonov €). Saldo bilance primarnih faktorjev je znašal -598.9 milijonov € (-242.7 milijonov €), saldo sekundarnih dohodkov – transferov pa -252.2 milijonov € (-249.1 milijonov €).

V 2014 je znašal saldo plačilne bilance EU28 76.7 milijard €. Slovenski delež v njem znaša 2.9%, kar je dobrih desetkrat več od deleža Slovenije v bruto domačem produktu EU28.

Kapitalski račun kaže v 2014 neto priliv 79.2 milijona € leto prej je bil 109.3 milijone €. Saldo finančnega računa je znašal v 2014 3440.2 milijonov € (v 2013 je bil 2887.5 milijonov €). Neto neposredne naložbe so znašale -1118.3 milijonov € (leto prej 59.9 milijonov €), neto portfeljske naložbe -3968.5 milijonov € (-3976.2 milijona €), neto ostale naložbe pa 8437.8 milijonov € (leto prej 6886.0 milijonov €). Rezerve in imetja so se povečale za 88.7 milijonov € (v 2013 za 5.3 milijone €), statistične napake in izpustitve pa znašajo kar 1174.2 milijona € (v 2013 je bila 751.6 milijonov €). Dobički tujih podjetij očitno še niso razporejeni.

Ugodno oceno slovenske gospodarske situacije odraža tudi nizek donos na slovenske 10-letne državne obveznice. 2. marca 2015 je donos dosegel novo rekordno nizko raven 1.068%, kar je že znatno bolje od primerljivih za Italijo, Španijo, Portugalsko, ki so imele pred nekaj meseci že nižje donose od našega. Naš donos je nižji tudi od donosa na enakovrstne obveznice Kanade, ZDA, VB, in vseh azijskih držav razen Japonske. Le Nemčija, Francija, Nizozemska in Švica imajo med objavljenimi 21 državami po Bloombergu nižji donos na državne obveznice.

Bruto zunanji dolg je zadnji dan lanskega leta znašal 44399 milijonov €, od česar je bilo le še 38.7% zasebnega in negarantiranega dolga. Neto zunanji dolg pa je v decembru 2014 padel na samo 10784 milijonov €, kar je le okrog 29% BDP. Mednarodne rezerve pri Banki Slovenije so konec januarja 2015 znašale 919 milijonov €, pri čemer so bile devizne rezerve 376 milijonov €, rezervna pozicija pri MDS 151 milijonov €, imetja SRD 278 milijonov € in vrednost rezerv zlata 114 milijonov €.

ŠKODLJIVOST ZATEGOVANJA PASU

Franjo Štiblar

Povzetek

V članku je prikazano, da politika zategovanja pasu izgublja na dveh frontah: kot koherentni skup ekonomskih idej in kot ekonomska politika. Politika zategovanja pasu je nevarna doktrina, ker je milijone ljudi po svetu, posebno pa v EU, potisnila v ekonomsko trpljenje, ki ni bilo potrebno. Idejno gre za doktrino bogatih za ohranitev privilegiranega položaja in povečuje neenakost. Zato ima veliko podpore v kapitalskih (finančnih) elitah, politiki in medijih, ki jih prve kontrolirajo. V praksi držav v 1930-tih, 1980-tih in ob zadnji globalni finančni krizi ni bila uspešna.

Z ekonometrično analizo je pokazano, da sta fiskalna in monetarna restriktivnost kot elementa zategovanja v 43 največjih državah sveta negativno vplivala na rast BDP. Obstajajo boljši načini reševanje iz krize in zadolžitve kot je zategovanje pasu, ki pomeni interno devalvacijo (nižanje produkta, plač, deflacija in prerazdelitev v korist bogatih). Prava prioriteta je rast BDP, za katero pa sta v začetni fazi potrebni monetarna in fiskalna stimulacija, torej natančno nasprotno od tistega, kar predlaga zategovalna doktrina.

Ključne besede: zategovanje pasu, zgodovina ekonomske misli, fiskalna politika, monetarna politika

Abstract

Paper explains that the policy of austerity looses in two fronts: as coherent set of economic ideas and as economic policy. The austerity is a dangerous doctrine, as it pushed millions of people, especially in the EU, in unnecessary suffering. As idea it is doctrine of rich 1% aimed to protect their privileges which increases inequality. That is why austerity has so much support among financial elites, politicians and media, which are both under control by the former. The experience of different countries with austerity led to catastrophic results in 1930-ties, in 1980-ties and during recent global financial crisis.

The econometric analysis shows that the applied monetary and fiscal austerity had significant negative impact on GDB growth. There are better ways out of crisis than austerity which leads to internal devaluation and deflation. The best solution is priority of economic growth, which requires fiscal and monetary stimulus. That is exactly the opposite to the requests of the austerity doctrine.

Key Words: austerity, history of economic thought, fiscal policy, monetary policy

1. Uvod: Austerity – stiskanje – varčevanje – zategovanje pasu?

*Pojem »austerity«

Pojem »austerity« je pri nas zavestno napačno preveden ekonomski pojem kot varčevanje. Gre pa v resnici za ekonomsko STISKANJE, ZATEGOVANJE PASU, HIRANJE, oziroma po angleškem slovarju za resnost, strogost, trpkost; hiranje, izčrpavanje, trpljenje, omejevanje, zadušitev¹...Pri takšni zlorabi pojmov in še bolj njihovem prevodu gre za tipični primer manipuliranja z javnostjo. V sodobni ekonomiji je to zelo običajna praksa, ki sloni na Bernaysevih receptih v knjigah Propaganda (1928) in Kristalizacija javnega mnenja iz 1924: resnični, pravi pomen skrije za nedolžno formulacijo. V konkretnem primeru: Varčuješ lahko, če kaj imaš, si premožen. Večina 99%, ki zaradi nizkega standarda živi iz rok v usta, mora dodatno stisniti pas, revni še bolj ubožati, da bi kaj prihranila od ust, da bi poplačala dolgove drugih, tiste, ki jih je z lakomnostjo naredila elita 1%. Pri eliti bogatašev res gre za varčevanje in to formulacijo uporabljajo mediji, ki služijo eliti. Za večino pa: Za kakšno varčevanje gre, če si odpuščen? Morda varčevanje države, a ne prizadetega posameznika. (Blyth M., 2013).

Zadnja globalna finančna kriza, največja po 1929, je izbruhnila septembra 2008. Svet je pred finančnim in od tod ekonomskim kolapsom rešila izrazita keynesijanska finančna in fiskalna stimulacija, ki pa je bila po odvrnitvi najhujšega hitro zamenjana s parolo rasti prijateljske konsolidacije (»expansionary austerity - consolidation«). Kot pravi Blyth, le prvih 12 mesecev so bili vsi keynesijanci, ko so se rešili pred propadom, pa so se hitro obrnili v friedmanovce. Plačevanje velikega dolga v glavnem privatnih bank in velikih podjetij, torej elite 1%, saj reveži do kreditov sploh niso mogli, je prevzel državni proračun, zato je v njegovih izdatkih zmanjkalo prostora za socialo (pokojnine, štipendije, socialne podpore za nezaposlene). Tako reševanje krize je pomenilo veliko prerazdelitev od 99% plebsa v korist 1% bogate elite in s tem povečanje neenakosti v družbah. Vse po načelu »privatizacija profitov, socializacija izgub«. V primeru reševanja seveda zavračajo maksimo Margaret Thatcherjeve, da družba kot taka ne obstaja (»Kaj je to ?« je bilo njeno vprašanje), so le posamezniki, posamezne družine. Tak pristop ne vidi makro ekonomije kot samostojne s svojimi specifičnimi zakonitostmi, temveč je le kot zbir mikroekonomskih osebkov. To stališče zanika praksa: Keynesov paradoks, fiskalni ali bančni multiplikator.

Že junija 2010, torej dobro leto po začetku krize, se je na G20 srečanju v Torontu premaknil keynesijanski program v bolj ortodoksen zategovalni program: proglašen je bil konec reflacijskega trošenja z novo parolo »rasti prijateljske fiskalne konsolidacije«. Takrat je tudi slovenska ekonomska politika naredila napako in z ukrepi zategovanja pasu zadušila začetek rasti (Bole, 2012). Ideja, da »moramo vsi zategovati pas, ker smo trošili preveč« (elita 1% se je zadolževala in je trošila, večina 99% pa zateguje pas in plačuje zanj) je

1 V nadaljevanju bo za angleški izraz »austerity« uporabljen slovenski pojem zategovanje pasu, ne varčevanje.

nevarna, a trenutno še vedno prevladujoča in dela veliko škode. Razlogi zanjo so ideološki in materialni. Država blaginje (welfare state) naj bi bila kriva za krizo, sedaj delavci rešujejo bankirje in tajkune. Vendar, prihodnost naj ne bi pripadala samo nekaj privilegiranim.

Neoklasična paradigma, ki z eksternalijami (zunanjimi učinki) pomeni v resnici neoliberalizem, njen sorodnik pa je ordoliberalizem, je prevladujoča v svetu od srede 1970-tih let. Povzročila je po nekaj manjših krizah globalno finančno krizo v 2008, za reševanje katere se je morala za kašno leto umakniti keynesijanskemu pristopu, ko pa je bila nevarnost kolapsa bila odpravljena, se je zmagovito spet povrnila v main-stream. Kot pravi John Quiggin (2013): »Ekonomske ideje, ki ne odmrejo kljub veliki logični nekonsistentnosti in masivni empirični napaki, so »zombi ekonomija«, ki se vračajo od mrtvih kljub vsemu slabemu, kar so storile.

34

Definicija elementov zategovanja pasu (»austerity«)

Skupno ideji zategovanja pasu je rezanje državnega proračuna za promocijo rasti. Je prostovoljna deflacija (notranja devalvacija), v kateri se celotno narodno gospodarstvo prilagodi z redukcijo plač, cen, javnih izdatkov, da obnovi konkurenčnost, ki naj bi bila najbolje dosežena z rezanjem (zmanjšanjem) proračuna, dolgov in deficita. To naj bi spodbudilo večje poslovno zaupanje (iz na žalost povsem nerealistične teorije racionalnih pričakovanj), ker država ne bo iztisnila (»crowding-out«) privatnih kapitalistov na trgu za investicije, saj ne bo črpanja vsega kapitala za državne obveznice in ne bo večala dolga. Vendar zategovanje povečuje relativni dolg, torej ustvarja ravno to, kar naj bi preprečilo. V resnici to ni kriza suverenega dolga, ampak gre za privatni dolg, ki ga je prevzela država. Gre za bančno krizo in podjetniško krizo 1% elite, ki je transmutirala in dobro kamuflirana prešla v krizo javnega dolga. Država prevzame dolgove privatnih finančnih institucij, da ne bi s propadom povzročile panike (tek na banke).

Takšna politika zategovanja pasu, ki je najbolj izrazito v praksi uveljavljena v **Evropi**, posebej v evro območju (Evriji) pod diktatom Nemčije, naj bi zagotovila stabilnost članicam evrskega območja in povrnila zaupanje. A se šest let dogaja ravno nasprotno. Zategovanje ne deluje: ne reducira dolga, ne zagotavlja rasti. V Evropi so velike banke jedra EU kupile veliko perifernega javnega dolga (manj vreden) in se zadolžile bolj kot banke v ZDA, da bi večale profitno stopnjo: vendar z odnosom 40:1 za dolg: lastni kapital postanejo zgolj z nekaj odstotnim znižanjem aktive nesolventne. Tako so evropske banke prevelike za reševanje TBTB, ne le za propad (TBTF, kot so ameriške finančne institucije in delno tudi podjetja kot avtomobilski giganti iz Detroita). V EU mora vsaka država delovati kot »absorber« šoka za celotni sistem, zato mora zmanjšati druge izdatke, da bi lahko reševala banke. Tudi v bankah in velikih podjetjih v državni lasti (Slovenija) so posamezniki povzročili zadolžitev, drugi jo preko izgube socialnih podpor plačujejo. Pri tem prvi, ko jih država odreši krivde dolga, to isto državo želijo odpraviti, da bi brez kontrole in regulacije spet lahko kreirali dobičke z nezdravo politiko, dokler ne bodo spet pripeljali do krize, nove pomoči države...

Intuitivno ima zategovanje smisel na mikro ravni: ne moreš reševati zadolženosti z več zadolžitve. Če je dolg prevelik, nehaš trošiti in ga odplačati. V praksi pa ustvarjajo dolg eni, plačujejo ga drugi. Toda Keynesov paradoks pravi, da če bi vsi »varčevali« bi celotno trošenje padlo in z njim celotni produkt. Ne morejo vsi v eni državi varčevati, niti vse države v svetu. Nekdo mora ustvarjeno uporabiti, sicer odpade smisel produkcije dobrin in storitev.

Tako je bila najprej bančna in šele potem kriza javnega dolga. Slednja je posledica, ne vzrok. Dela se, kot da ni bančna kriza, da tisti, ki so jo povzročili, ne bi morali plačati zanj. Zategovanje ni le cena za reševanje bank, ampak tudi cena, za katero želijo banke (elite, ki so jo povzročile s pohlepom, »ki je dober« kot pravijo), da jo nekdo drug plača.

Elite ne marajo demokracije, ker jih omejuje. V zagovor proti njej trdijo, da ustvarja inflacijo in dolgove (tudi Bernays). Vendar, v deflaciji, ki jo zategovanje povzroča in je v Evropi vse bolj prisotna, vsak ščiti sebe, a škoduje drugemu. So le poraženci. To je posebno prisotno v politiki generaliziranega zategovanja. Če vsi stiskajo, lahko država raste le z izvozom (s pomočjo nižjega tečaja) v državo, ki še vedno troši, če takšna še obstaja. Zato zategovanje ni trajna rešitev.

Edini normalen način razdolževanja, ki je nastalo v fazi napihovanja balona po obdobju 2001 do 2008, med osmimi variantami, je rast BDP. Po Hymanu Minskemu (1992) je finančni sistem tržnega gospodarstva v osnovi nestabilen, saj v času gospodarske rasti zaradi samozadovoljstva finančni akterji prevzemajo vse večja tveganja, da bi sledili cilju maksimiranja profitov in vrednosti delnic, dokler napihovanje balona ne počne. Večje profite prinašajo le večja tveganja, a lahko nastanejo pri njih tudi večje izgube. Zato je finančni sistem v naravi nestabilen in se krize ciklično ponavljajo. Podobna razlagajo krize tudi v avstrijski ekonomski šoli.

Opis nastanka velike finančne krize in njenega reševanja v ZDA in Evropi:

Kriza ni nastala kot posledica nemorale bančnikov in elitnikov realnega sektorja, ampak je rezultat napačnih iniciativ. Je preveč pojasnjena in predeterminirana. »Zasenčevalca« krize sta dva:

- kombinacija diverzifikacije bančnega portfelja in hedginga, ki naj bi varovala portfelj, če sta dobro izvedena (črni labod),
- politična moč finančnih institucij, ki prilagodijo ekonomsko teorijo svojemu interesu.

Z začetkom v ZDA je disintermediacija, sekuritizacija in rast repo trgov pocenila financiranje, ga povečala, a hkrati povečala tudi tveganja. V nekaj mesecih je bila kriza privatnega bančništva, ki je nastala s pokom finančnega balona, s strani elit pretvorjena v krizo države (proračuna).

Privatni dolg finančnih institucij je postal državni dolg iz dveh razlogov: ker je globalni bančni sistem v 2008 zamrznil in, ko je bil z intervencijo likvidnostni krč odpravljen, je

bila v EU uvedena nova doktrina. Ko je bil finančni kolaps preprečen, javni dolg pa še ni eksplodiral pomladi 2010, se je pojavilo novo ideološko povezovanje na liniji zategovanja pasu – rezanja proračuna. Nemška diagnoza je bila, da gre za krizo državnih izdatkov, zato je potrebno rezati proračune perifernih držav. Naenkrat javni (suvereni) dolg preseže 100% BDP in postane nevzdržljiv (»unsustainable«).

V posameznih državah PIIGS je do tega prišlo na različne načine. Na koncu so se slabosti privatnega sektorja nadaljevale v obveznosti javnega sektorja, kjer evropsko prebivalstvo plačuje zanj s programi zategovanja pasu, ki situacijo še slabšajo. Fiskalna kriza je posledica, ne vzrok finančne krize. Ker banke ne morejo propasti (povzročilo bi katastrofalni »run on bank«), niti jih ni mogoče redovno reševati, saj so prevelike (TBTF, TBTB), morajo vsi prebivalci zategovati pasove.

EU in evro v krizi

Ustrezni politični integraciji je sledila neustrezna ekonomska integracija Evrope. Euro je ujet v tri medsebojno povezane krize: EMU bančni problem ustvari problem suverenega dolga, ki naprej preko zategovanja škodi rasti BDP in standardu v imenu konkurenčnosti, le-ta pa je spodkopana z deflacijo (Jay Shambaugh, 2012). Z gledanjem samo inflacije, deficita in dolga so EU planerji spregledali bančni sistem ki je postal prevelik za samo-reševanje (TBTB). Posledica njihove napake je verjetje evropskih elit, da bo zgolj dekada ali več neprekinjenega zategovanja bo zadostovala, da popravi banke, vendar morda ob ceni miniranja evropskega političnega projekta. Zategovanje je le politično pokritje za egoistične interese.

2. Razvoj doktrine² zategovanja (austerity)

2.1. Zgodovina

Mnoge ekonomske doktrine so vladale v preteklosti: merkantilizem, korporativizem, komunizem, a kje je liberalizem? Zategovanje nima dolge in velike zgodovine. Gre za občutljivost za državo, ki pove kaj narediti, če trgi odpovejo. Zgodovinsko sosledje nastajanja doktrine zategovanja je bilo naslednje (Medema, Samuels, 2012).

Od 17. do 19. stoletja

Liberalna ekonomija se je porodila kot reakcija na državo, ne sedanjjo, ampak absolutizem vladarja. Šlo je za trg proti kralju. Zategovanja v zgodnji liberalni misli ni a postane definitivna doktrina in politika v prvi polovici 20. stoletja. Prej te doktrine ni bilo, ker še ni bilo močne države, ki bi jo bilo potrebno ukinjati.

² Ker praksa ni potrdila uspešnosti pristopa austerit (zategovanja), ga ne moremo imenovati teorija, temveč le doktrina.

Trije liberalci (John Locke, David Hume in Adam Smith) so pomembni za nastanek doktrine zategovanja. Liberalci v boju proti državi pozabijo, da je potrebna za kreiranje trgov. Po 1920 je imela država dovolj velik proračun, da je imelo smisel govoriti o njegovem rezanju. Pojavi se austeriteta (zategovanje pasu) kot posebna ekonomska doktrina. Smithov kapitalizem sloni na psihološki predpostavki raje varčevati kot trošiti. Smith vrne državo. V Bogastvu narodov jo potrebuje za obrambo, pravo in izobrazbo delavcev, tudi za civilno družbo (Smith, 1776, publicirano 1981). A problem je, kdo plača zanj in to ogrozi sam kapitalizem. Poceni denar države po njegovem mnenju spodkoplje varčnost, ki je vzrok rasti in napredka. Tako so Locke, Hume in Smith proizvedli zategovanje kot stranski produkt. Gradili so omejitveno državo, ki pa še ni bila tako velika, da bi ji bilo potrebno rezati proračun. Vsi trije so, kot Škoti, omejevali državo, imeli patološki strah pred dolgom države, kar je temelj liberalizma. Jedro zategovanja danes je rezanje proračuna in deflacija. Te ideje so nastale pri treh klasičnih liberalcih in bile aplicirane v tekočo ekonomsko politiko.

19. stoletje na prehodu v 20. stoletje

V 19. stoletju sta bila dva pogleda liberalcev na vlogo države. David Ricardo (1996) ne more živeti z njo: država naj uči uboge neodvisnosti in ne redistribuirati tržnih rezultatov. John Stuart Mill (1958) pa ne more živeti brez države: je za dolg države in davke. Od tod sta dve poti liberalcev:

- 1/ novi liberalci: so Britanci, ki so za liberalizem v bolj interventni obliki (po J.S. Millu) (Allet, 1978)
- 2/ neo-liberalci: avstrijska šola, ki je za liberalni fundamentalizem (po D. Ricardu).

Novi liberalizem se je pojavil, ko je britanska liberalna partija podprla Milla proti Ricardu. Država je bila pojmovana kot branik kapitalizma in sredstvo za socialne reforme. Država reformira kapitalistične institucije, da bi se izognili revoluciji (problem privatne lastnine in neenakosti). Posledice tega stališča so bile: pokojnine, zavarovanje pred brezposelnostjo, regulacija industrije. Dediči tega pogleda so bili v 1930-1940: T.H. Marshall, J.M. Keynes in W. Beveridge, ki so potisnili novi liberalizem še dlje s postavitvijo temeljev celovite države blaginje.

Nasprotno, avstrijska ekonomska šola (Hayek, 1994; Ludwig von Mises) je sledila Ricardu: liberalizem je najbolje zaščiten preko odprave vloge države v gospodarstvu. Bili so originalni neoliberalci. »Avstrijci« so napadli nove intervencionistične ideje na dveh frontah: trg ima dolgoročno strukturo, ki je intervencija države ne more spremeniti; država je nevarna (Boettke, 1994). Tako so Britanci videli reševanje recesij z več izdatki države, Avstrijci kot nujno trpljenje, plačilo v obliki zategovanja pasu po »zabavi trošenja«.

20. stoletje

Dve ključni smeri zategovalne doktrine v 20. stoletju sta bili likvidacija (bankirska doktrina (ZDA) in pogled zakladništva (Velika Britanija).

Zategovanje na ameriški način pomeni doktrina likvidacionizma. V ZDA je finančnik Andrew Mellon menil, da naj se veliko depresijo reši z likvidacijo dela, kmetov, nepremičnin, zalog. Depresije naj bi bile del narave kapitalizma: regularne, ciklične in pričakovane, kar pravi tudi moderna teorija poslovnih ciklusov. Schumpeter (1942) iz avstrijske šole pa daje ključno vlogo podjetnikom in kreativni destruktiji. Intervencija naj bi po njegovem naredila dva problema: zmotila nujni destruktivni proces in prave cenovne signale. Obenem so bile »zdrave finance« tiste, ki so potisnile ZDA v veliko depresijo.

38

Zategovanje na britanski način kaže »pogled zakladništva« Država z izdatki izrine investicije, gre za »crowding out« ali ricardijansko ekvivalenco: racionalni investitorji to anticipirajo in negirajo politiko.

Anglo-ameriški stil zategovanja je šele konec 1930-tih sledil Keynesu (1936): najprej so potrebni stimulativni programi. Keynes je bil proti zategovanju z argumentom paradoksa varčnosti (»paradox of thrift«). Meni, da v krizni negotovosti investitorji ne bodo investirali, ampak sedijo na denarju. Potrebna je ekonomija povpraševanja: potrošnja spodbudi investicije z učinkom na cene in to dvigne investicijska pričakovanja in ne obratno.

Schumpeter se je v 1942 umaknil v idejo kreativne destrukcije in govoril o pomanjkanju nagnjenosti k tveganjem. Kazalo je, da je proti-zategovalna politika zmagala, a se je zategovanje vendarle ohranilo v nemških državah. Tako je avstrijska šola dala zategovanju globalni intelektualni dom, nemški ordo-liberalci pa nacionalno bazo za operacije: najprej varčevati, potem kupovati.

Nastanek ordo-liberalizma

Nemški ordoliberalizem (Ptak, 2009) je posebna oblika neoliberalizma, ki ne trpi odnosa do države ameriškega liberalizma. Kot je novi liberalizem rešil problem zategovanja v Veliki Britaniji, je ordoliberalizem rešil problem države v Nemčiji s transcendenco. Za ordo-liberalce je vloga države v tem, da postavi okvirne pogoje, da bi trg učinkovito deloval. Ta država, ki jo sprejemajo ordoliberalci, pa ni makro menedžer, ki deluje preko povpraševanja (kot pri britanskih novih liberalcih). Ordoliberalna država je postavljavec pravil, ki omogočijo konkurenco in pomaga tržnim prilagoditvam preko razvoja specifičnih ekonomskih mehanizmov in institucij. Tako neoliberalizem ni nikoli postal dominantna filozofija v Nemčiji, kot je bil v anglosaksonskem svetu, in to zaradi proti-civilizacijske kritike in velikega borznega padca v 1873, ki je povzročil, da je nemška država je postala pod F. Lisztom bolj intervencionistična.

Industrialci Nemčije, ki v razvoju zamujajo, so bili pod pritiskom večje že obstoječe konkurence, zato jim je država priskočila v pomoč. Nemška država je vedno bila bolj neposredno direktivna in koordinativna v gospodarstvu kot bi bila liberalna država: varčevanje in nižanje potrošnje se spodbuja, da bi s prihranki začeli velike investicije. Tako je varčevanje pred nakupom postalo stališče v Nemčiji že pred prihodom ordo-liberalizma.

Izvor ordoliberalizma je Freiburška šola ekonomije v 1930-tih (Medema, Samuels, 2012), ki vzrok krize vidi v nastanku privatne ekonomske sile. Fokusira se na kapitalistično strukturno obliko - red. Vsakdo mora slediti pravilom in jih s tem legitimizira. Jedro ekonomske ustave je za omejitev privatne moči s politiko konkurence (protimonopolna pisarna), podprto z monetarno politiko neodvisne centralne banke, ki drži cene stabilne. Oboji so ločeni od parlamentarne države, ker demokracija ekonomsko škodi. Element ordoliberalne doktrine je socialno tržno gospodarstvo, pri čemer gre za pravila, ki zadovoljijo splošni občutek pravičnosti: stabilnost in varnost delavskega razreda je predpogoj za varovanje tržnega gospodarstva.

39

Argumenti ordoliberalizma so postali vodilo za nemško ekonomsko politiko po drugi svetovni vojni. Razlogi so bili povojna utrujenost, Freiburška šola z novimi idejami, pozno razvijajoča Nemčija kot izvozno usmerjena, redistribucija države blagostanja preko ordoliberalizma. Keynesijanizem vidijo nemški ekonomisti kot inflacijski. Uporabili so ga social-demokrati, ko so prišli na oblast 1966. Povojna Nemčija je oživiljala z idejami usmerjenimi k zategovanju posebne vrste. Gre za liberalizem, ki objame državo in jo transformira. Enako naredi z zategovanjem. Pravila postavijo okvire, preko katerih je blaginja podprta s konkurenco, potem pa ponudba z varčevanjem in investicijami prevlada nad povpraševanjem s potrošnjo. Tako je ordoliberalizem postal moderni liberalizem.

Praksa ordoliberalizma v današnji EU

Danes je Evropa ordoliberalna. Pravila so na primer: valutni peg na DEM, ECB in konkurenčna politika. Pristop s pravili pomenijo maastrichtska konvergenca, pakt stabilnosti in rasti, fiskalni sporazum. Primeri pravil so: pravila konkurence, fokus na padcu konkurenčnosti perifernih držav, zakonsko omejevanje dolga – in politika zategovanja, če presežen. Postavitev neodvisne centralne banke ECB je temelj. Za uveljavitev take politike so, na primer, odstavili tudi demokratično izvoljene premiere v Italiji, Grčiji, če je bilo potrebno.

Ordoliberalizacija Evrope replicira enake napake, ki jih pogosto pripisujejo anglo-ameriškim ekonomijam. Tak je bil Washingtonski konsenz (1989), ki ga naj sledijo dežele v razvoju, če želijo obogateti: liberaliziraj, potem pride rast. Kritika tega pristopa je v tem, da zamenja posledice rasti z vzroki (nizka inflacija, konkurenčnost, stabilne finance); in da je liberalni pristop smiseln le za prvega, ker še nima konkurence.

Nemški pristop ordoliberalizma z izvozno rastjo je bil mogoč, ker druge države niso tega delale istočasno. V krizi so bili Američani Keynesijanci po preostanku, Nemci ordoliberalci po načrtu. Nemčija je dala zategovanju novo licenco preko socialno-tržnega gospodarstva in povojnega ekonomskega čudesa. »Najprej varčevanje, potem potrošnja« ne dajejo prostora trikom razen za zategovanje, ne kompenzaciji, ampak le hitri prilagoditvi trgu. Ni prostora za Keynesa in kompenzacijo v ekonomski uniji, kjer konkurenčnost proizvaja rast preko proizvodnje konkurenčnih produktov in presežke bilanc; ni pa povpraševanja s tiskanjem denarja. V takem svetu je padec, ne razcvet, čas za zategovanje.

Zategovanje na ameriških tleh

Avstrijska šola v ZDA je namesto prilagoditve države za njeno odpravo. Ekonomisti avstrijske šole so idejo politike zategovanja prinesli v ZDA, ker so, enako kot Minsky, opozorili na cikličnost finančnega sistema, česar keynesijanci razen Hymana Minsky-ga niso videli. Carl Menger je bil prvi marginalist v 1880-tih, ko je trdil, da je ekonomska vrednost rezultat subjektivne koristnosti in relativnih cen, ne stroškov produkcije. Bil je proti državni pomoči kapitalizmu. Začel je metodološko polemiko z nemško »Zgodovinsko šolo ekonomije«. Sledili so mu Ludwig von Mises, Friedrich von Hayek, Joseph Schumpeter, ki so bili proti državi, proti matematizaciji ekonomije, za historično analizo. Zdaj so v ZDA znova popularni, glede na to, kaj so rekli o bankah!

40

Hayek in Mises sta razlagala model kreditnih krčev in kolapsov³: banke služijo z več kreditiranja (preko zneska zbranih depozitov), pri čemer jih centralne banke podpirajo z likvidnostjo. Zato obresti padejo in je več investicij. Veča se zadolževanje, inflacija in znova več kreditov. Potem začno dvigati obrestne mere in je manj kreditov, panika. Začne beg v realna imetja in zategovanje. Ne sme se reševati bank in potrošnikov. Nova intervencija ne reši stare. Pri finančnem propadu so štiri možnosti prilagoditve: inflacija, deflacija, devalvacija ali stečaj. Deflacija bi bila prav po avstrijski šoli, a države (iz politično-socialnih razlogov) tega nočejo in raje devalvirajo ali inflacionirajo ter na ta način prenesejo stroške na kreditorje: nekaj (kreditorjev) jih plača za napake mnogih (dolžnikov). Morali bi pustiti banke propasti in potem začetki znova. Kasneje so »Avstrijci« dodali še vlogo sindikatov (Haberler) in centralno banko kot zadnjo črpalko. Avstrijska šola dobro opiše kreditni cikel in nevarnost prevelikega dolga, a predlogi v sedanji situaciji (maksimalno zategovanje kolikor hitro mogoče) nimajo smisla. Neintervencija in nekompenzacija pa vodita v permanentno zategovanje (glej EU).

2.2. Doktrina in politika zategovanja danes, obujena v času izhoda iz globalne finančne krize

Nemci so pokazali primernost zategovalnega argumenta z ordoliberalizmom, namreč kako voditi ekonomijo, ki je **pozno razvijajoča, visokih prihrankov, visoke tehnologije in izvozno usmerjena**. A take niso ekonomije na periferiji EMU, zato kot posledica nastane stalno zategovanje. Če vsi sprejmejo enake ukrepe, le-ti ne delujejo več, kam pa naj izvozi ?

Ideje zategovanja so se razširile globalno zaradi tistih, ki so to omogočali: širši institucionalni in institucionalni premiki, ki so polagoma prinesli zategovanju status ekonomskega splošno sprejetega smisla (»common sense«), potem ko so nekoč že bile ponžane na mesto stare religije. Ideje neoklasike o učinkovitih trgih in racionalnih posameznikih so omogočile

3 Hyman Minsky razlaga nujnost nastanka finančnih ciklusov na podoben način, vendar z drugimi vzroki in družbeno bolj senzitivnimi posledicami načina reševanja (1992).

povratak zategovanja kot »common sense« v krizi. Kritične so tu ideje ekonomistov monetaristov (Friedman M., 1968) in šole javne izbire (»public choice«, Buchanan). Skupna jim je trditev, da je država inflacijska črpalka, ne vsrkovalec (absorber) ekonomskih šokov. Zato je nevarno, da bi država delala več. Klasični liberalci so ustvarili zategovanje kot slučajni preostanek. »Avstrijci« in ordoliberalci so ga uveljavili po načrtu, kasnejši liberalci pa z izključevanjem (TINA: vsaka druga politika bo narobe, alternative ni). Skupaj vzeto so omogočili, da je zategovanje ponovno prevladalo kot ideja, doktrina.

Neoliberalizem proti Friedmanovemu monetarizmu in javna izbira

V 1960-1970 Milton Friedman in Patrick Minford v UK trdita, da je veliko depresijo povzročila kratkoročna politika FED-a, ki je vodila v padec ponudbe denarja. Ni bila zaradi padca potrošnje ali premajhnega dohodka (obratna kavzalnost denar-dohodek). Mislita tudi, da poizkusi vlade stimulirati gospodarstvo v polno zaposlenost lahko povzročijo le inflacijo (gre za klasično dihotomijo, Bajt, Štiblar 2004). Friedman je trdil, da je nezaposlenost prostovoljna, ne zaradi premajhnega povpraševanja, ampak ker po prevladujoči plačah delavci nočejo delati. Dvig plač (da bi delavci vendar prišli delat) dvigne cene in zato realne plače ostanejo enake. Nezaposlenost se vrne nazaj na naravno stopnjo. Z rastočo inflacijo in brezposelnostjo keynesijanimom požre samega sebe. Friedman je bil proti Phillipsovi krivulji. Njegov monetarizem je obnova kvantitativne teorije denarja. Keynesijanimom torej z intervencijo le povzroči inflacijo, zato je potrebno zategovanje. Če monetarizem kombiniramo z racionalnimi pričakovanji in učinkovitimi trgi, se lahko razume, da so trgi vedno učinkoviti, država pa patološka.

41

Končni učinek pa je imela še druga skupina idej o vlogi države v gospodarstvu samem, kar vodi v liberalizem. Teorija javne izbire (public choice) se je pojavila istočasno kot monetarizem (demokracija je nevarna). Namesto, da bi država pojedla samo sebe, so Stiegler, Buchanan z instrumenti mikro-ekonomije dokazovali, da bo država pojedla tudi ekonomijo. Namreč, agenti v državi se ne obnašajo nič drugače kot agenti v privatnem sektorju: maksimizirajo lastni dohodek pod pogoji omejitev. Namesto da bi politiki vodili državo proticiklično in v korist prebivalstva, so državni izdatki vezani na volilne cikle, kjer so vrhovi in doli rezultat odločitev izvoljenih politikov za maksimizacijo glasov v njihovo korist.

Ta argument je skupaj z monetarizmom prinesel neoliberalno interpretacijo pravilne ekonomske politike. Logika je enostavna. Ob naravni stopnji brezposelnosti politiki ne morejo kar izbrati točke na Phillipsovi krivulji, temveč intervencija države vodi v prilagoditev pričakovanj in ekonomija se premakne na novo višjo inflacijo ob nespremenjeni brezposelnosti na dolgi rok. Ker ne more politično vzdržati višje inflacije, mora država deflacionirati, da zniža brezposelnost na naravno stopnjo. A to ne zniža inflacije, ker so pričakovanja prilagojena na višjo inflacijo. Medtem je brezposelnost porasla in ob bližanju volitev morajo politiki spet reflacionirati (dvigniti inflacijo za dvig zaposlenosti), da bi bili ponovno izvoljeni.

Torej, volitve določajo ekonomsko politiko, ne obratno. Inflacija je posledica intervencij demokratičnih vlad v gospodarstvo. Kot nevidna roka omogoča individualno maksimizacijo dohodkov agentov, vidna roka maksimizira glasove, kar prinaša kaos v družbeni red in inflacijo v gospodarstvo. Zaradi od vlade inducirane inflacije postane skrbno varčno obnašanje nesmiselno, potrošnja pravilna. Družba je razdeljena, nastanejo politični nemiri. Kaj narediti za zaščito liberalne ekonomije pred demokracijo? Prepovedati demokracije ne gre, zato pa ordoliberalci uvedejo neodvisno centralno banko, ki premaga takšno inflacijsko odločanje.

42

V Keynesovem času so bile centralne banke odvisne institucije, razen nemške. Šola realnih poslovnih ciklusov (E. Prescott, F. Kydland) pravi, da je v jedru problem časovne nekonsistentnosti demokratičnega odločanja. Politiki obljubijo nižjo inflacijo, a ko pridejo druge prioritete, svoje obljube pozabijo. Zato so tudi kratkoročno usmerjeni. Če se politiki ne morejo kredibilno zaobljubiti, bodo agenti in trgi skušali z nasprotnimi ukrepi uničiti učinke politike, kar vodi v še večjo nestabilnost in negotovost. Zato pride prav neodvisna centralna banka, ki skrbi zgolj za cene. Ni pod nadzorom publike. Potem država ne bo mogla trošiti, ker bo centralna banka nasprotno ukrepala proti inflaciji (ona se lahko kredibilno zaveže). Politika je odvzeta demokratično izvoljenim politikom v korist neodvisne konservativne centralne banke, ki ji ni treba skrbeti za volivce, razen za tiste v finančnem sektorju. Spodbuda ne bo delovala, če le dviga inflacijo in enako državna intervencija, če promovira izvolitev politikov. Zato je neoliberalizem uvajal neodvisnost centralne banke v 1980-90.

Tako vse postane Darwinova nevarna ideja: države si ne bodo pomagale iz solidarnosti (moralni hazard); prihodnost bo po željah, če je le dovolj pravil za obnašanje; vlade nočejo zamenjati pravil, ker bi iskale koristi pri tujih davkoplačevalcih (EMU). Moralni hazard, vgrajen v javno izbiro, pokrije vse primere. Ker se vse zlorablja, so nujna pravila, ki to onemogočijo, torej pogodbe kot v EMU. Moralni hazard za ekonomiste je v resnici zaupanje za preproste ljudi, ki ni mogoče brez določene nejasnosti in pravil recipročnosti. Za Nemce je dolg Schuld (krivda), za Italijane je credere (verjetje), kredit. Denar, zaupanje, krivda, zvestoba so le norme, ne pravila. Tudi demokracija zanje ni cilj sama po sebi, ker je le nekaj več kot patologija, ki povzroči inflacijo, iz katere nas rešijo le pravila, ne diskrecija. Nižja inflacija postane glavni cilj, ki ni demokratično izbran, zanj se nedemokratično menjajo tudi vlade.

Ti argumenti so izločili keynesijanizem v razvitih državah v korist povratka zategovalnih argumentov v krizi. V državah v razvoju je neoliberalizem postal dnevna politika zahvaljujoč Washingtonskemu konsenzu preden je bil preizkušen v razvitih državah. Od tod je prišel v periferijo EU. Washingtonski konsenz je 10 pravil, ki jih je John Williamson napisal 1989

- 1/finančna disciplina,
- 2/preureditev prioritet javnih izdatkov,
- 3/davčna reforma,
- 4/liberalizacija obrestnih mer,
- 5/ohranitev konkurenčnih tečajev,
- 6/liberalizacija trgovine,
- 7/liberalizacija FDI,
- 8/liberalizacija finančnega sektorja
- 9/privatizacija,
- 10/deregulacija.

43

Gre za odpravo starih idej razvojne ekonomije, kot je bila industrijska politika. Lista vključuje tako zategovanje kot neoliberalizem. Če izvzamemo tečaj in FDI, takih politik Skandinavija in Francija niso vodile pred 1989, še manj Koreja, Tajvan, Kitajska. Pač pa delno USA, Velika Britanija in spet so jo želeli generalizirati za vse države. Prevzela sta jih MDS in Svetovna banka in jih uporabila za tranzicijske države.

Vloga MDS in Svetovne banke

Po odpravi fiksnih tečajev v 1973 MDS ni imel več klasične vloge, postal je nadzornik držav, finančni policist za uveljavitev programov strukturnega prilagajanja. Dani Rodrik (2006) pravi, da je politika MDS stabilizirati, privatizirati in liberalizirati (iz Washingtonskega konsenza). Enaka politika se je predlagala za vse: minimizirati fiskalni deficit, inflacijo in davke; maksimirati privatizacijo, liberalizacijo in finance. Je vir za nastanek ekspanzivne razvojne politike zategovanja. Posledica te politike pa niso bile rešene države, ampak finančne krize. Iste politike so predlagane za evropsko periferijo.

Osnova politiki doktrini MDS je 40-let star Polakov model (opisan v Pollak, 1997), po katerem lahko finančno omejevanje umiri presežno domače ekspanzijo (IMF: Monetary approach to the Balance of Payments, Washington DC, 1956). MDS je preko modela sprejel elemente Washingtonskega konsenza kot navodila politike zategovanja. Zaposleni v MDS so namreč prišli iz bank in finančnih ministrstev, zato jim pristop ni bil tuj. Če predlagane reforme niso uspele, je bila ugotovitev, da so bile prešibke! Zato je neuspeh reform vodil v še hujše ukrepe enake vrste. Zategovalci danes mislijo, da lahko dobra ideologija ob pomanjkanju podpornih dejstev ustvari modele, da ustvari to dejstva.

Omogočitev zategovanja in ekspanzivna kontrakcija

Ideja o ekspanzivnem rezanju (»expansionary cuts«) izhaja od Luigija Einaudi iz univerze Bocconi Milano, ki je bil tudi predsednik Italije v obdobju 1948-1955. Ideja je bila

hibrid nemških ordoliberalcev in ekonomije javne izbire, in sicer z imenom »liberalismo economico«. Pravijo, da so naravni motivi delo, varčevanje, konkuriranje, kjer močna država samo širi meje trga. Einaudi je bil za evropski trg in monetarno unijo, za ustavna pravila prepovedi fiskalnega deficita (kot Merklova 60 let kasneje). Zato sta bili dve generaciji ekonomistov na Bocconi univerzi bili vzgajani v ordoliberalizmu, vodilni Alberto Alesina in sodelavci. Alberto Alesina in Guido Tabellini (1987) pravita, da je potrebno »izgledati« pošast države. Javna izbira namreč po njihovo proizvaja inflacijo, demokracija deficit.

44

Uvajajo lekcije fiskalnega prilagajanja (1998), ki potrebuje tri vsebinske elemente: rezanje transferov in državnih socialnih izdatkov, nižanje plač in devalvacijo tik pred fiskalnim stiskanjem. Gre za enak mehanizem kot prej, zasnovan na pričakovanjih. Tudi pričakovana inflacija je v tem kontekstu, nasploh pričakovanja kot ključni element razlage obnašanja racionalnih subjektov v korist liberalizma. Govori, da bi morali rezati v padcu, ko naj boli, in to odločno. Rezanja proračuna vodijo v rast, če so na izdatkovni strani proračuna. Aprila 2010 je Alesina na ECOFIN v Madridu imel svoj višek («Alesina hour»).

Avtorji ne povedo, da je prišlo do rasti javnega deficita zaradi pomoči finančnemu sektorju, ampak le, da je potreben rez države, ker je rezanje trošenja za konsolidacijo bolj učinkovito kot večanje davkov (čeprav za to ni bilo empirične potrditve). Predpostavlja se racionalne potrošnike z življenjsko potrošnjo. Pričakovanja so zdaj vse: diktirajo rezultate in so izboljšana, če država miruje. Tudi v padcu tako. Šlo naj bi za gospodarsko ekspanzijo, povzročeno s pričakovanji. Pri tem je Lafferova krivulja modificirana: rezanje javnih izdatkov naj bi vodilo v več davčnih dohodkov, v ekspanziji pa v manj. V praksi to nikoli ni bilo ni bilo potrjeno. Po njihovo v recesiji rezanje javnih izdatkov ni nepravilno, hkrati se mu ne da izogniti. V 2010 so Alesinov govor prevzeli v komunike ECOFIN in ob podpori Tricheta junija 2010 v Bilten ECB.

Ključne ugotovitve literature o ekspanzivni fiskalni kontrakciji za Italijane so bile: padec aktivnosti je pravi čas za rezanje in to na strani izdatkov in to odločno. To daje pozitivna pričakovanja na ljudi, ki več trošijo in investirajo, dobijo večje dohodke, zato je lahko zategovalne ekspanzivno, saj bodo ljudje trošili in ob pozitivnih pričakovanjih investirali. Empirične študije držav ne podpirajo teh trditev, ko jih na mikro ravni izvedejo ekonomisti iz lastnih držav, na makro ravni pa je argument ekspanzivne konsolidacije izzvan v literaturi.

Vendar, po Keynesu (1936) zategovalne deluje dobro le kot mejni primer možnih neskončnih ravnotežij, enako velja za klasično ekonomijo. Do srede 2011 je doktrina o ekspanzivnosti zategovalne politike teoretično in empirično padla, celo na Bocconi univerzi (Perotti). Dva članka MDS julija 2011 (Guajardo, Leigh, Pescatori, 2011) in julija 2012 in MDS poročilo v oktobru 2011 empirično pokažejo, da je konsolidacija v padcu dvakrat bolj tvegana kot v rasti, da je postopna konsolidacija boljša kot nenadna in da je večanje davkov manj kontrakcijsko kot zmanjšanje državnih izdatkov. V študiji iz 2012 MDS ugotavlja, da je fiskalni multiplikator večji od 1. Ko je MDS izgubil zaupanje v zategovalne, so se njegovi

propagandisti obrnili na nove primere držav REBLL, ker PIIGS niso naredili dovolj za afirmacijo zategovanja.

Zakaj je zategovanje nevarna ideja?

Štiri poti iz krize so inflacioniranje, deflacioniranje, devalvacija in stečaj. Pridruži se jim lahko še finančna represija, končni uspeh pa daje le gospodarska rast. Demokracija in 50 let države blaginje sta oviri pri evru, a deflacija in zategovanje edina lahko ohranita evrski sistem kot prilagoditveni mehanizem. Dve lekciji za EMU iz zlatega standarda sta, da zategovanje ne deluje, ne glede koliko krat jo ponoviš (tako je bilo tudi z zlatim standardom, dokler ni bil opuščen) in da ne moreš imeti zlatega standarda v demokraciji, ker bodo ljudje glasovali po več neuspešnih poizkusih z njim proti zategovanju, ki ga zahteva »zlati standard«, kar je dejansko evrsko monetarno območje.

45

3. Praksa: zategovanje v politiki posameznih držav v preteklosti in zdaj

Iz ključnih primerov zategovanja v praksi od 1930-tih naprej sledi, da specifična oblika zategovanja včasih deluje kot kombinacija devalvacije z veliki delavskimi sporazumi, ki omejijo rast plač in omogočijo ekspanzijo, a le redko. Primeri zategovanja po 1980 kažejo, da je bilo ekspanzivno zategovanje pozitivno, a ne zaradi rezanja proračuna, ampak iz drugih razlogov, tako na Irskem, Danskem, v Avstraliji. Ko zategovalna politika v PIIGS po več letih ne da zelenih rezultatov, naj bi bile države REBLL novo upanje za advokate zategovanja. Tri vrste primerov so:

- 1/zategovanje je bila nevarna ideja, ker je prišla do limitov in se zlomila ali zlomila družbe, kjer je bila uporabljena (US, UK; Švedska, Nemčija, Japonska, Francija, 1920-1930-ta).
- 2/izkušnje Danske, Irske, Avstralije, Švedske v 1980-tih se citirajo kot uspehi, a pogojev, pod katerimi so bili doseženi, zdaj v EU ni.
- 3/REBLL kot uspeh zategovanja: ob istem tečaju uspele le z masovno emigracijo, deflacijo, nezaposlenostjo. Vprašanje je, ali se je izplačalo ?
- 4/Irska in Islandija kot primera uspešnega reševanja krize z ne-zategovalnimi ukrepi.

Zategovanje v globalni ekonomiji v 1920-1930

Zategovanje v praksi *laissez faire* je bila politika Belle Epoque, ki sploh ni bila demokratična. Periferija EU danes je kot je bila Nemčija po prvi svetovni vojni. Daje se jim kredite, ki jih ne morejo odplačati zaradi že sicer velikega dolžniškega bremena. Povedna je izkušnja v ZDA in s kanclerjem Bruningom v Nemčiji 1930-1931. Če zategovalna politika ni uspela v ZDA in Evropi, ko so bile bolj avtoritarne, zakaj bi v demokraciji ? Nacisti so takoj po prevzemu oblasti sprejeli nov ekonomski program 1933 nasproten zategovanju in v duhu keynesijanizma. Zategovanje je tako dalo medvojni Evropi istočasno socialno demokracijo in genocidni fašizem.

Nevarne medvojne lekcije zategovanja so, da je graditi celoten mednarodni monetarni red na deflacijski pristranskosti, ki ne more delovati v demokraciji, slaba ideja ter da je zategovanje naredilo veliko depresijo, bolj globoko in dlje trajajočo, ter dalo osnove za vojno.

Zategovanje v primerih iz 1980-tih (Danska, Irska, Avstralija, Švedska)

Izkušnje omogočajo zaključek, da noben praktični primer ne dokazuje, da pričakovanja rezanja državnih izdatkov producirajo rast. Zato je kasnejša analiza pristašev zategovanja šla mimo analize držav na globalne podatke, vendar tudi v tem primeru brez odločilnih dokazov v praksi.

46

REBLL kot dolžniške zvezde⁴

V 2008 so Baltske ELL sprejele zategovanje in v 2011 prišle nazaj v rast. Proslavljajo se kot vzor za PIGS (Lagarde C., 2012). Vendar, ekonomije ELL so bile grajene za nesrečo, ki se bo zgodila. Prišla je bančna kriza, ki je končala v državnem dolgu. Niso uspeli in niso primer za druge. Model rasti v ELL so gradili na masivni FDI v obliki razprodaje domačih blue chipov tujcem, tujih posojilih in na prihajajočem denarju in odhajajočem prebivalstvu. Problem je nastal zaradi velike odvisnosti od transakcionalnega kapitala, velikih deficitov plačilne bilance in slabega izvoza, zato je prišlo do pomanjkanja tuje valute. Pokomunistična doba je namreč zanje pomenila zanje ekspanzivno deindustrializacijo. Zato je 10-30% delovne sile migriralo na Zahod. Manj investicij je bilo v infrastrukturo, zato pa so bile investicije v nepremičnine in finance, ne v industrijo. Velik plačilnobilančni deficit je bil financiran s tujim kapitalnim prilivom (FDI in posojila) in nakazili zdomcev. V začetku 2000 so države rasle, ker je bilo veliko kreditov na razpolago v bankah za potrošnjo, a so bile tuje banke, tudi financiranje tuje. S sprejemom evra naj bi se dvignila vrednost premoženja v teh državah, zato so banke iz EU anticipativno pokupile domače banke (80%-100% tuje). Krediti so šli v potrošnjo, nepremičnine in v delnice. Domači akterji so najemali kredite v tujih valutah zaradi nižjih obrestnih mer, kar je bila časovna bomba, ko pride do devalvacije. Nadnacionalna kreditna črpalka je kreirala balon, večji od španskega ali irskega (6-8% v slednjih, do 20% letno v prvih). Državni dolg so manjšale, privatni je rasel na ozadju neproduktivnih aktiv, slabega izvoza in plačilnobilančnega deficita ob rabi tujih poceni kreditov. Potreben je bil detonator, ki so ga tudi priskrbele tuje banke.

Leta 2008 je REBLL zadela kriza kot plačilnobilančna kriza (pad izvoza), in pok nepremičninskega balona, ko so tuje banke želele pokriti izgube v kreditnem krču. Ko izgubijo ob poku balona zahodne banke aktivo na eni strani portfelja, so želele izgubo pokriti z likvidacijo aktiv na drugi strani portfelja; ta druga stran so bile REBLL. Zahodne banke niso lastile le njihovih bank, ampak tudi njihovo ponudbo denarja! Strah se je pojavil, denar je začel odtekati, za izvoz ni bilo povpraševanja, nepremičninski balon je počil in REBLL

⁴ Gre za Latvijo, Litvo in Estonijo, Romunijo in Bolgarijo.

so kolapsirale (velik padec BDP v 2009). V tem trenutku so v EU, MDS intervenirali in orkestrirali masovno bail-out finančnih sistemov Centralne in Vzhodne Evrope, z drugimi besedami reševanje hčerk zahodnih bank, in to v času, ko so tekoči plačilnobilančni računi teh držav eksplodirali.

Mnogo pred grškim, irskim reševanjem je bil na Dunaju 2009 podpisan dogovor med zahodnimi bankami, trojko in Romunijo, Madžarsko in Latvijo, da bodo zahodne banke ostale v REBL, če se te odločijo za zategovanje, da bi stabilizirale bilance zahodnih bank. Likvidnostni krč se ni razširil na druge vzhodne države, če in ko so sprejele iste zategovalne ukrepe. Še enkrat je šlo le za reševanje zahodnih bank. Račun zanj so bile visoke obrestne mere, nezaposlenost, in ostalo, kar je bilo potisnjeno v bilance javnega sektorja teh držav. V 2009, ko so ZDA in Zahodna Evropa ponovno odkrivale Keynesa, so REBL izvajale lokalne zategovalne pakete, da bi rešile banke jedra EU. To je ista zgodba kot se je zgodila v EMU s suverenim dolgom perifernih držav ob izpostavljenost bank jedra EMU. Šlo je za masivno konsolidacijo: padec BDP je bil 9-17% v ELL bilo je zmanjšanje javnih izdatkov. Plače so v javnem sektorju bile bistveno znižane; katastrofa se je zgodila v zdravstvu, šolstvu, socialni varnosti. Dvignili so se le regresivni VAT davki in davki na delo davki. Sledilo je izogibanje davkom.

Slediti primeru REBL bi pomenilo zlom PIIGS. Kaj je lekcija REBL ?

- 1/REBL primeri ne kažejo, da ekspanzivna zategovalna politika deluje; v Latviji še slaba situacija in pričakovanja zaostajajo, ne predhajajo rasti.
- 2/Dohitevanje je zaustavljeno, šele po 2015 bodo na ravni pred krizo. REBL povratek rasti ni zadosten, da bi povečal zaposlenost, enako kot v PIIGS, v tujino je odšlo prek 10% prebivalstva. V vrhu ozdravitve Latvije je nezaposlenost vseh vrst 29%.
- 3/Zategovanje ni delovalo, kot bi moralo, na dveh področjih: prvič, plače privatnega sektorja niso padle dovolj za povečanje konkurenčnosti, rasti plač v Zahodni Evropi pa ni – za enak učinek. Drugič, proračunski primanjkljaji niso padli tako močno kot predvideva zategovanje in dolg ni padel (relativno na BDP). Rezultati niso vredni trpljenja.
- 4/Zunanjega povpraševanja, ki je pomagalo vrnitvi REBL, ni mogoče uporabiti za PIIGS in drugod, ker rast skandinavskega, ruskega, nemškega uvoza ne bo dovolj pomagala PIIGS. ELL nudijo Skandinavcem nizke plače in nizke davke, da bi jih privabile kot investitorje.
- 5/Rezov zategovanja v REBL ni mogoče enako ponoviti v PIIGS. V ELL so uporabili etnične delitve za marginaliziranje nasprotovanja zategovanju, v Romuniji in Bolgariji pa so bili protesti in so vlade padle. Igrali so na nacionalistično karto za uveljavitev zategovanja, saj so bile ruske stranke v ELL proti zategovanju.

Zaključek je, da REBL niso primer uspešnega zategovanja. Politične in ekonomske strukture v teh državah niso niti prenosljive, niti stabilne. Njihove politike ne povedo nič o pričakovanjih ali vzdržljivosti konsolidacij. Njihove ozdravitve in ekonomije so krhke in bazirane na zunanjem povpraševanju, ki ga drugod ni mogoče replicirati. So bolj zadolžene

zdaj, kot so bile, ko so začele politiko zategovanja. Vendar, zategovanje ostaja ideologija, ki je imuna za dejstva in osnovno empirično zavrnitev. Svetovni voditelji se hvalijo z mizerijo, ki so jo naredili milijonom ljudi (Blyth, 2013, stran 226).

Irska in Islandija kot primera uspešne ne-zategovalne politike izhoda iz krize

Irska slaba banka je NAMA. Kreativno računovodstvo in podpora vlade sta omogočila bankam, da so se brez posledic rešile. Irski so se zaprli mednarodni finančni trgi, prišla je trojka. 70 milijard € je bilo dano v bančni sistem ob 4.5 milijonih ljudi (slovenski znesek je bistveno nižji pri pol manj prebivalcih). Stroški reševanja bank znaša 45% BDP in to brez upoštevanja 70 milijard € v NAMA.

48

Irska naj bi bila vzor zategovanja za Grčijo, vendar imajo tri leta padca BDP, plače so padle 20%, davki so regresivni in stopnje dvignjene. Zaslužki multinacionalk so izvoz storitev, ki pa jih ni doma. Nezaposlenost še raste, izvozno usmerjene ozdravitve še ni. Dolg je bil 108% BDP v 2011, čeprav je bil le 32% v 2007, plus NAMA. Irska je rešila banke, se naslonila na izvozno rast v »fantomskem izvozu«, ki ni kreiral služb, mogoč le zaradi davčnih trikov (nižje davčne stopnje za tuje družbe s sedežem na Irskem kot drugod).

Islandska bančna aktiva/GDP je bila po eksploziji financ 1000% v 2007. Islandija je pustila banke propasti, devalvirala tečaj, postavila kapitalske kontrole in pospešila ukrepe blaginje, vendar pa ne odgovarja na propad depozitarjev iz Anglije, Nizozemske. Imetniki obveznic in tuji kreditorji so nosili strošek prilagoditve, enako tuji deponenti. Institucionalni kreditorji so nosili breme kolapsa, ne davkoplačevalci, kar si je lahko Islandija privoščila, ker ni v EMU. Ginijev koeficient neenakosti je zrasel iz 0.21 na 0.43 in potem pa padel spet nazaj na 0.245.

Primeri iz prakse raznih držav v različnih obdobjih torej kažejo, da politika zategovanja lahko uspe le pod posebnimi pogoji (ekstremi) in z velikimi stroški za prizadete.

4. Empirična analiza: pomen zategovanja pasu (austerity) za gospodarsko aktivnost

V regresijski analizi časovnega preseka je analiziran vzorec 42 po BDP največjih držav sveta različnih regij in ureditev (po listi iz The Economist in podatki The World Bank Data) plus Slovenije. Osnovna je hipoteza pristašev, da zategovanje deluje, nasprotna (ničelna), ki jo testiramo, da ne deluje pozitivno na gospodarsko aktivnost.

Metodologija

Vpliv (pomen) zategovanja pasu (austerity) na osnovne makroekonomske rezultate države je merjen na dva načina: a) preko primerjave povprečnih vrednosti ekonomsko-političnih in

ciljnih makro spremenljivk za različne skupine držav in b) z regresijsko analizo za vseh 43 držav. Pri slednjem gre v resnici za uporabo posameznih enačb kot parcialnih reduciranih oblik (reduced form) ekonomsko političnih modelov. Analiza je bila opravljena konec 2014, tako da so vrednosti nekaterih spremenljivk za 2014 vzete kot takrat razpoložljive ocene.

Učinek politike zategovanja je merjen s spremembami vrednosti spremenljivk v opazovanem petletnem obdobju krize, da bi se ugotovilo, ali je so zategovalni ukrepi ekonomske politike v posamezni državi res prinesli boljše rezultate. V primerjavi so najprej za oblikovane skupine držav spremembe spremenljivk med stanjem na začetku krize 2008/2009 in zadnjim stanjem ob izhodu iz krize 2012/2014.⁵ V drugem delu, v regresijski analizi pa gre na osnovi podatkov za posamezne države za oceno vpliva monetarnih restrikcij (merjenih s spremembo ulomka krediti bank/BDP, iz The World Bank Data) in fiskalnega konsolidiranja (zmanjševanje proračunskega deficita v BDP) kot dveh klasičnih instrumentov politike zategovanja na ekonomsko aktivnost (spremembe v BDP, inflaciji in zaposlenosti). Dodane so še spremenljivke plačilnobilančni saldo/BDP, seštevek obeh saldov/BDP ter sprememba tečaja domače valute v USD.

Za vsako spremenljivko se izmerjene njihove spremembe med 2008/2009 in 2013/2014 kot prve difference **d** (za spremenljivke »brez spomina, iz sistemske teorije, nasvet Roberta Volčjaka) ali koeficienti rasti **k** (spremenljivke s spominom). Gre za prvo diferenco ali za koeficient rasti med skrajnimi vrednostmi intervala.

Legenda:

SPREMENLJIVKE:

DINFL =	razlika inflacija 2014 – inflacija 2009, v % (večji plus je rast inflacije med 2009 in 2014)
DBOG =	razlika proračunski saldo/BDP 2014 – proračunski saldo/BDP 2009, % (večji plus je znižanje primanjkljaja)
DBOP =	razlika plačilnobilančni saldo/BDP 2014 – plačilnobilančni saldo/BDP 2009, % (večji plus je znižanje primanjkljaja)
DNERAV =	dbog + dbop, % (večji plus je znižanje primanjkljajev)
KBDP =	BDP 2012 / BDP 2008, merjena v tekočih \$, koeficient rasti (večji plus je večja rast BDP)
KKRED =	krediti domačemu sektorju/BDP 2013/krediti domačemu sektorju/BDP 2008, koeficient rasti (večji plus je večja rast kreditov)
KNEZAP =	stopnja nezaposlenosti 2014 / stopnja nezaposlenosti 2009, % (večji plus je večja rast brezposelnosti)
KTECAJ =	tečaj domača valuta/dolar 2014 / tečaj domača valuta/dolar 2009, koeficient rasti (večji plus je večje razvrednotenje domače valute proti USD v opazovalnem obdobju).

⁵ Vsi podatki so za 2009 in 2009, razen za kredite/BDP, ki so za 2008 in 2013 ter za kBDP, ki so za 2008 in 2008.

DRŽAVE, SKUPINE:

vseh 43 držav = najpomembnejše države po tabeli The Economist plus Slovenija

Evrija = vseh države evrskega območja, DEFINICIJA The Economist in World Bank

€ 9 = 9 evrskih držav: NEM, FRA, ITA, SLN, AUT, BEL, GRE, NET, DEN

EU - € = pet EU članic izven Evrije: ČES, MAD, POL, SVE, VBR

AS = 4 anglosaksonske države: ZDA, VBR, KAN, AUS

EM5 = emerging markets BRA, RUS, IND, KIT, JAR

LA = 6 držav Latinske Amerike: BRA, ARG, CHI, KOL, MEH, VEN

AZ 13 = azijske: KIT, IND, TUR, JAP, HOK, INE, MAE, PAK, SIN, SKO, TAI, THA, SAR

naftne 4 = izvoznice nafte: RUS, NOR, VEN, SAR.⁶**Rezultati****Ad a) Primerjava povprečnih vrednosti**

Tabela 4.1:

Primerjava povprečij spremenljivk po skupinah držav

Država	DINFL	DBOG	DBOP	DNERAV	KBDP	KKRED	KNEZAP	KTECAJ	DKRED
vseh 43	0.909	2.237	0.005	2.242	1.186	1.121	0.951	1.083	7898
Evrija	0.300	3.900	3.000	6.900	0.900	0.969	1.173	1.068	
€ 9	0.078	3.300	4.100	7.400	0.879	0.997	1.371	1.068	
EU- € 5	-1.680	3.000	0.380	3.380	0.919	0.957	0.844	0.851	
AS 4	1.000	5.200	-0.138	5.075	1.163	1.022	0.805	0.922	
EM 5	-0.680	2.38	-3.760	-1.380	1.462	1.216	0.744	1.168	
LA 6	6.217	-0.517	-1.850	-2.367	1.356	1.299	0.774	1.426	
AZ 13	1.092	2.492	-1.585	0.908	1.381	1.251	0.788	1.048	
naftne 4	7125	2.350	2.400	4.750	1.235	1.155	0.992	1.403	
Slovenija	-0.500	1.700	7.600	9.300	0.831	0.849	1.508	1.068	-12.90
Rang SI	30.	25.	2.	5.	41.	40.	4.	15.	34.

Viri. The World Bank Data, The Economist, EIPF, SURS,

V tabeli 4.1 so povprečne vrednosti sprememb izbranih spremenljivk za posamezne skupine držav, ki so sestavljene po kriteriju regionalnosti in posebej razlik v ekonomskih politikah, od skrajno zategovalne v Evriji oziroma v EU, do bolj stimulativne ekonomske politike v anglosaksonskih državah, Aziji in Latinski Ameriki, vmes pa so države prihajajoči giganti BRICS.

⁶ Nekaj držav je tako uvrščeno v dve skupini, a le malo.

Intervalna povprečja za 2008-2014 kažejo na različno stopnjo zategovanja (monetarnega kot negativna sprememba v kreditih/BDP in fiskalnega kot čim manjši proračunski primanjkljaj/BDP). Največja so bila zategovanja v EU in njenih podskupinah, in nekaj manj v anglosaksonskih štirih, najmanjša v drugih štirih skupinah držav. Hkrati pa ima EU in njene podskupine v opazovanem obdobju najslabšo rast BDP in največjo rast brezposelnosti. Pri tem nečlanice EMU med članicami EU z manjšim monetarnim in fiskalnim zategovanjem vendar dosegajo nekaj boljšo rast BDP in manjšo rast brezposelnosti. Za osem skupin držav so izračunani koeficienti korelacije ranga (r_R) glede povezanosti treh odvisnih spremenljivk (BDP, inflacija in nezaposlenost) z dvema neodvisnima spremenljivkama (kreditni, proračunski saldo).

51

Korelacija ranga

$$r_R(\text{BDP}, \text{KRED}) = 0.81;$$

$$r_R(\text{INFL}, \text{KRED}) = 0.62;$$

$$r_R(\text{NEZAP}, \text{KRED}) = -0.71;$$

$$r_R(\text{BDP}, \text{BOG}) = -0.65$$

$$r_R(\text{INFL}, \text{BOG}) = -0.43$$

$$r_R(\text{NEZAP}, \text{BOG}) = 0.50$$

Očitno je, da so skupine držav z večjo kreditno ekspanzijo povezane z večjo rastjo BDP in inflacije in večjim zmanjšanjem nezaposlenosti. Skupine držav z bolj negativnim saldonom proračuna imajo tudi večjo rast BDP in inflacijo in manjšo brezposelnost. Tako je na ravni skupin držav že uvodno izkazano, da so v navedenem obdobju petih let boljši makroekonomski rezultati (večja rast BDP, manjša brezposelnost, a hkrati večja inflacija, kar pa je v sedanjih deflacijskih razmerah pravzaprav tudi prednost) povezani z večjo kreditno stimulacijo (večja rast kreditov/BDP) in fiskalno stimulacijo (večja rast proračunskega primanjkljaja).

Ad b) Regresijska analiza

V drugem koraku empirične analize je za vzorec 43 največjih držav sveta po BDP opravljena regresijska analiza časovnega preseka. V njej je ocenjen vpliv politike zategovanja pasu (austerity), merjene v obliki monetarne restrikcije rasti kreditov in fiskalne restrikcije zmanjšanja proračunskega primanjkljaja v času reševanja iz krize na gospodarske rezultate v obliki rasti BDP, padca brezposelnosti in inflacije.

Tabela 4.2:

Ocena vpliva denarne in fiskalne restriktivnosti na rast BDP, nezaposlenost in inflacijo

e1	Y	=	a	+	b ₁	*	X ₁	+	b ₂	*	X ₂	R ²	F
			(t _a)		(t _{b1})				(t _{b2})				
e2	KBDP	=	1.21 (24.1)	+	0.0038 (2.044)	*	DKRED	-	0.027 (-2.12)	*	DBOG	0.19	4.70
e3	KNEZAP	=	1.41 (5.11)	-	0.413 (-1.72)	*	KKRED					0.068	2.95
e4	DINFL	=	-3.42 (-0.91)	-	0.633 (-2.23)	*	DBOG	+	5.13 (1.59)		KKRED	0.16	3.73

52

Komentar: Enačbe so vsebinsko smiselnih predznakov in statistično zadovoljivo signifikantne. Glede slednjega je namreč potrebno upoštevati, da gre za analizo časovnega preseka z zelo nehomogeno skupino držav (opazovanj). Izračuni jasno potrjujejo, da je večja rast kreditov v BDP in večja rast proračunskega primanjkljaja vodila v večjo rast BDP v času reševanja iz svetovne finančne krize. Zategovanje (austerity) očitno v praksi deluje negativno na BDP in povečuje brezposelnost.

Ocenjene enačbe za preteklo obdobje krize 2008-2014 kažejo za 43 držav v vzorcu:

- da je večja rast kreditov/BDP in večji primanjkljaj proračuna na BDP med začetkom in zaključkom krize pripeljal do večje rasti BDP (e.1);
- da je na padec stopnje brezposelnosti pozitivno vplivala večja rast kreditov/BDP (e.2);
- da je bila hitrejša rast cen povzročena s hitrejšo rastjo kreditov /BDP in večjim proračunskim primanjkljajem/BDP, v danes prevladujočih deflacijskih razmerah v svetu pa je rast cen plus (e.3).

5. Implikacije za Slovenijo

5.1 Nauk empirične analize

Vrednosti spremenljivk za Slovenijo se razlikujejo od povprečij za 43 držav

Vrednosti spremenljivk za Slovenijo v tabeli 4.1 med 43 državami v vzorcu je mogoče rangirati tako:

- padec BDP med 2008 in 2012 je imela Slovenija četrti največji,
- padec inflacije med 2009 in 2014 je bil podpovprečen, šele 30. rang med 43 državami,
- povečanje brezposelnosti med 2009 in 2014 je bilo četrto največje:

Pri tem pa je:

- po zmanjšanju proračunskega primanjkljaja v BDP med 2009 in 2014 Slovenija na 25. mestu,
- po spremembi kreditov v BDP med 2008 in 2013 dosega rang šele 40.
- po povečanju plačilnobilančnega presežka v BDP med 2009 in 2014 kar rang 2.,
- po pozitivni spremembi obeh bilanc, proračunske in plačilne med 2009 in 2014 ima rang 5.,
- po tečajni spremembi €/USD je na 15.- 24. mestu.

Povzeti je mogoče, da je imela Slovenija v opazovanem obdobju nadpovprečne zategovalne restrikcije ekonomske politike, bolj monetarne kot fiskalne, in je (tudi zato!) dosegla primerjalno katastrofalne gospodarske rezultate v času krize. Iz brezna krize se z napačnimi restriktivnimi politikami pač ni mogla izkupati.

53

Razlika med modelskimi in dejanskimi vrednostmi odvisnih spremenljivk za Slovenijo

V treh analiziranih odvisnih spremenljivkah so razlike med regresijsko modelsko in dejansko oceno odvisnih spremenljivk za Slovenijo naslednje:

spremenljivka	oznaka	dejanska vrednost	ocenjena vrednost	razlika
rast BDP	KKBDP	0.831	1.115	-0.248
rast nezaposlenosti	KNEZAP	1.508	1.059	0.449
rast cen	DINFL	-0.500	-0.141	-0.359

Če bi za Slovenijo predpostavili zakonitosti vpliva monetarne in fiskalne politike, kakor jih izražajo za vzorec 43 največjih držav po BDP ocenjene enačbe v tabeli 4.2, potem je mogoče ugotoviti naslednja odstopanja:

- dejansko BDP je padel mnogo bolj, kot bi moral zaradi restriktivnega zategovanja,
- brezposelnost je narasla mnogo bolj, ko bi naj zaradi restriktivnega zategovanja,
- medtem ko je dejansko inflacija padla bolj kot bi naj zaradi restriktivnega zategovanja

Razlike med ocenjeno in dejansko vrednostjo uspešnosti gospodarjenja, ki niso majhne (ob sicer nizki determinaciji enačb) nakazujejo, da je sicer Slovenija vodila škodljivo zategovalno politiko tako na fiskalnem kot monetarnem področju, vendar so bili v praksi slovenski makroekonomski rezultati še slabši, kot bi izhajalo samo iz slabosti njene ekonomske politike. Očitno so ključno prispevali k večjemu poslabšanju drugi faktorji, ki v ocenjenih modelih (usmerjenih samo na ukrepe ekonomske politike) niso bili identificirani. Le predvideti in ugibati je mogoče, da so bile na delu druge slabosti psihologije (na primer pesimizem in katastrofizarstvo) sistema (politična negotovost, pravosodna neučinkovitost) in ekonomskega ter finančnega sistema (bančna katastrofa, slabosti upravljanja na vseh ravneh). Nadaljnje delo na njihovi identifikaciji in kvantifikaciji vpliva bo dobra osnova za delovanje slovenskih avtoritet, da poleg odprave zategovalnih ukrepov ekonomske

slovensko gospodarstvo celovito okreva (BDP stabilno raste po vsaj 3%, brezposelnost se prepolovi in deflacijski pritisk se odpravi).

5.2 Zategovanje in rast slovenskega BDP

Doseženo v 2014

V 2014 je bila rast BDP Slovenije izjemnih 2.6%, največ po začetku krize in med tremi največjimi v EU. Dosežena je bila kljub zategovalni politiki vlade (javni izdatki so se zmanjšali za 0.5%) in Banke Slovenije (bančni krediti so se zmanjšali za pol in padajo že šest let, najdlje v EU). Padanju kreditov so prispevali vsaj trije ukrepi Banke Slovenije: najprej prehitro povečevanje kapitalskih zahtev, potem prehiter in prevelik dvig zahtev za rezervacije in nazadnje konec lanskega leta prehitro oblikovanje sklada za resolucijo bank; manjkala pa je s strani vlade podpora bančnemu kreditiranju v obliki dajanja garancij za kredite podjetjem z dobrimi projekti in dobrimi vodstvi.

Ugoden rezultat je s strani povpraševanja posledica izjemne rasti izvoza (kjer tudi Sloveniji odgovarja politika EU »beggar thy neighbour«, namreč naslanjanje izvoza Nemčije in EU na hitro rast BDP v ZDA, Kitajski, rast tudi na Japonskem, in v zadnjem času še na razvrednotenje evra, ki bi lahko pripeljalo tudi do valutnih vojn. Drugi element rasti BDP Slovenije s strani končnega povpraševanja so investicije, če bodo tudi v 2015, pa je v veliki meri odvisno od uspešnosti vlade in državne uprave pri pridobivanju evropskih sredstev, za kar bi morali odgovorni osebno odgovarjati. Potrošnja prebivalstva kot največja kategorija domačega povpraševanja, še ne raste signifikantno, čeprav se razmere izboljšujejo. S strani proizvodnje in ponudbe so najbolj porasli: gradbeništvo s 10.2%, kmetijstvo s 6.6%, predelovalna industrija s 4.9% in poslovne dejavnosti s 34.1%, najmanj pa storitvene dejavnosti nasploh, konkretno pa druge storitve (-0.3), nepremičninske storitve (0.3%), javne storitve (0.8%), informacijske storitve 1.2%.

Rekordne rasti slovenskega BDP večina prebivalstva še ne čuti iz najmanj štirih razlogov: še vedno je njegova raven za maksimalnim BDP 9.2%, preko 6% proizvedenega neto prodamo v tujino (domači produkt je za 6% večji od uporabljivega), v fazi nastanka in reševanja finančne krize je prišlo zaradi načina razreševanja do nadaljnjega razslojevanja v korist bogatih in kapitala (produkt je zrasel 2.6%, plače le 1.1%, štipendije in pokojnine in socialni izdatki pa še manj; torej je nadpovprečni delež rasti dobil kapital, analogno opozorilom Piketty-ja v poznani knjigi) in potrošnja prebivalstva agregatno ni porasla kljub rasti BDP.

Rast se je zgodila v nasprotju z napovedmi katastrofičarjev doma in v tujini, ki so zaradi tega nesrečni. Namesto objave kot največjega gospodarskega dogodka leta, več časa v komentarjih uporabijo za argumentiranje zakaj je končno hitra rast slaba (!??). Danes vendar vse bolj prihaja na plan zakaj tako (na primer BS in ocenjevanje bančne luknje, ki bi bila osnova za odtujitev državnih podjetij, DUTB pa še huje razprodaja kredite in podjetja to z neizmerno hitrostjo za kuliso !).

Razlogi nadpovprečne rasti BDP Slovenije so verjetno dejavnikov, ki so omenjeni kot še neidentificirani za nadpovprečen padec slovenskega BDP v času krize v prejšnji točki: pokazatelji potrošniških pričakovanj in gospodarske klime nasploh so izrazito ugodni, najboljši od 2007; politične zdrahe so umirjene ne delajo škode, večjih vladnih sistemskih posegov v gospodarstvo ni bilo; večje povpraševanje po izvozu pa je prineslo pozitiven premik.

Napoved rasti BDP v 2015

Za 2015 in potem 2016 naši katastrofičarji = neoklasiki = zategovalci = neoliberalci spet širijo pesimizem s trditvijo, da bo produkt v zrasel manj kot v 2015 in zato moramo varčevati (in se ponovno samo-uničiti?). Prvič, za 2014 so se s pesimizmom krepko zmotili, drugič, BDP bo rasel tudi v 2015, tretjič, zunanji pogoji so ugodni (nizke obrestne mere, tečaj oslavljen, cene surovin, rast aktivnosti in trgovine v svetu), četrtič, pričakovanja potrošnikov in gospodarska klima nasploh so izjemno pozitivni. BDP bi lahko porasel več, vsaj za 3%, in potem bi za en odstotek večji produkt od uradno napovedanega pomenil 400 milijonov € več, kar bi dalo približno 100 milijonov več davčnih prihodkov, z njimi pa bi lahko pokrili tako potrebe upokojencev, študentov, policistov in medicinskih sester. Vsi bi vse potrošili in s tem še bolj zagnali rast produkta, odpravljene socialne napetosti pa bi tudi pozitivno vplivale na družbeno klimo in od tod na rast BDP.

Optimizem potrošnikov (in tudi celotna gospodarska klima v Sloveniji) je danes največji od 2007, zato bi lahko izpeljali pozitiven premik v rasti BDP navzgor, le zaviranja z ukrepi ekonomske politike in strašenja prebivalstva s pesimizmom ne sme biti. Če se končno odpravi evidentno zategovalna ekonomska politika, tako da bančni krediti začno rasti, izdatki javnega sektorja tudi ali vsaj ne bodo padali, pozitivna klima še okrepi v gospodarstvu, pri prebivalstvu in sploh v družbi, šoki raznih sistemskih sprememb izostanejo, so pogoji dobri, za rast BDP preko 3% in to tako, da jo čuti večina prebivalcev, ne le izbrana elita.

6. Zaključek

Politika zategovanja (austerity) je nevarna doktrina, ker je milijone ljudi po svetu, posebno pa v EU, potisnila v gospodarsko trpljenje, ki ni bilo potrebno. Idejno je vodilo elit za ohranitev položaja in povečevanje neenakosti. Zato ima veliko podpore v kapitalških (finančnih) elitah, politiki in medijih, ki jih prve kontrolirajo.

Prav tako je bila empirično potrjena ničelna hipoteza, da zategovalna politika deluje negativno na gospodarsko aktivnost (rast BDP, nezaposlenosti in inflacije) na osnovi najširšega vseh velikih držav v svetu. Podoben zaključek izhaja tudi iz izkušenj drugih držav v praksi.

Tako se je izkazalo, da politika zategovanja pasu (austerity) izgublja na dveh frontah: kot koherentni splet ekonomskih idej in kot ekonomska politika. Nekaj primerov uspešne

ekspanzivne fiskalne konsolidacije je zgolj rezultat specifičnih pogojev delovanja, ki niso ponovljivi (če je devalvacija in pogodba z delavci).

Zategovanje je bilo pregnano v času velike depresije pred drugo svetovno vojno, a se je vrnilo. Posebno močno je bilo uporabljeno ob zadnji globalni finančni krizi na evropskih tleh, kar je prineslo natančno to, kar je bilo pričakovati. Razlogi za ponoven pojav politike zategovanja so ideološki in materialni. Gre za čiščenje proračuna z zmanjšanjem drugih izdatkov za primer, če katera od bank, ki je prevelika, da bi propadla potrebuje državno pomoč. Problem je tako nastal z reševanjem bank, ki je vodilo v javni dolg, ki je vodil v krizo, ki je vodila v politiko zategovanja. Temu bi se lahko izognili.

56

Obstajajo boljši načini reševanje iz krize in zadolžitve, kot je politika zategovanja, ki pomeni interno devalvacijo v obliki znižanja plač in socialnih izdatkov, deflacije, prerazdelitve v korist bogatih in preko večanja plačilnobilančnega presežka. Med deseterico načinov za pot iz finančne krize in zadolženosti je najprimernejši obnovev rasti BDP, za katero pa sta potrebni v začetni fazi monetarna in fiskalna stimulacija, torej natančno nasprotno od tistega, kar predlaga zategovalna doktrina. Le njeno ortodoksnost bo morala zamenjati heterodoksnost, kot pravijo izkušnje držav v krizi in potrjuje empirična analiza.

Literatura

- Alesina A. and all: *Fiscal Policy, Profits and Investment*, AER, 92(3) 2002
 Alesina A., Tabellini G.: *A Positive Theory of Fiscal Deficits and Government Debt in a Democracy*, NBER Working Paper 2308, Cambridge, July 1987
 Alesina A.: *Fiscal Adjustment: Lesson from History*, Ecofin, Madrid April 2010
 Alesina in Silvia Ardagna, *Tales of Fiscal Adjustment*, NBER, 1998
 Akerlof G.A., Shiller R.: *Animal Spirits*, Princeton UP, 2009
 Atimian L., Suft, A.: *House of Debt*, Chicago UP, USA, 2014
 Allet J.: *The New Liberalism*, Toronto UP, 1978
 Bernays E.: *Christalizing Public Opinion*, USA, 1924
 Bernays E.: *Propaganda*, US, 1928
 Blanchard O.: 2011 in Review: *Four Hard Truths*, IMF Direct, December 2011
 Blyth M.: *Great Transformations*, Cambridge UP, UK, 2002
 Blyth M.: *Austerity*: Oxford UP, UK, December 2012
 Boettke P.J.: *The Elgar Companion to Austrian Economics*, Edward Elgar, USA, 1994
 Friedman M.: *Capitalism and Freedom*, Chicago UP, USA, 2002
 Friedman M.: *The Role of Monetary Policy*, AER 58, 1, March 1968
 Friedrich C.J.: *The Political Thought of Neo-Liberalism*, American Political Science Review, 2/1955
 Guajardo J, Leigh D., Pescatori A.: *Expansionary Austerity: New International Evidence*, IMF Working Paper 11/158, July 2011
 Hayek F.: *The Road to Serfdom*, Chicago UP, 1994
 Kahneman D.: *Thinking Fast and Slow*, Farrer Strauss and Giroud, New York, 2011
 Keynes J.M.: *The General Theory of Employment, Interest and Money*, First Harvest, 1964 ed.

- Krugman P.: *Depression Economics*, US, 2010
- Lagarde C.: *Latvia and the Baltics: A Story of Recovery*, Riga, June 2012
- Medema S.D.G, Samuels, W.J.: *The History of Economic Thought: A Reader*, NY, Routledge, 2012
- Mill J.S.: *Principles of Political Economy*, Book V
- Mirowski P.: *Never Let a Serious Crisis Go to Waste*, Verco, New York, 2013
- Ptak R.: *Neoliberalism in Germany: revisiting the Ordoliberal Foundations of the Social Market Economy*, Mirowski P. and Plehwe D. ed.: *The Road from Mont Pelerin*, Cambridge UP, 2009
- Piketty: *The Capital of 21.th Century*, ..., 2013
- Polak J.J.: *The IMF Monetary Model: A Hardy Perennial*, Finance and Development, 1997
- Quiggin J.: *Zombie Economics*, Princeton UP, USA, 2010
- Ricardo D.: *Principles of Political Economy and Taxation*, Prometheus, New York, 1996
- Rodrik D.: *Goodbye Washington Consensus, Hello Washington Confusion*, JEL, December 2006
- Rodrik D. *The Globalization Paradox*, US, 2012
- Rogoff K.S., Reinhart C.: *This Time is Different: Eight Centuries of Financial Folly*, Princeton, 2009
- Runcoman D.: *The Confidence Trap*, Princeton UP, 2013
- Schirrmacher : *Ego*, Germany, 2014
- Schambaugh J.: *The EU's Three Crises*, *Brooking Papers on Economic Activity*, Washington DC, 4, Spring 2012,
- Schumpeter J.A.: *Capitalism, Socialism and Democracy*, Ny, Harper, 1942
- Shiller R.: *Irrational Exuberance*, Broadway Books, 2009
- Shiller R.: *Reforming US Financial Markets*, MIT Press, 2011
- Skidelsky R.: *The Return of Master*, Public Affairs, New York, 2009
- Slivia S.J.: *Why Do German and U.S reactions to the financial crisis differ*, *German Politics and Society*, 29,4, Winter 2011
- Smith A.: *An Inquiry into the Nature and Causes of Wealth, of Nations*, 1976, Liberty Fund, 1981
- Smithers A.: *The Road to Recovery*, John Willey and sons, UK, 2013
- Soros G.: *The Tragedy of the EU*, Public Affairs, new York, 2014
- Stiglitz J.: *Stiglitz Report*, UN, 2010
- Stiglitz J.: *The Price of Inequality*, Norton, USA, 3/2012
- Štiblar F.: »Svetovna kriza in Slovenci – Kako jo preživeti ?, ZRC SAZU, december 2008
- Štiblar F.: *Introduction of Euro in Slovenia*, in Radošević, ed.: *Financialization in South East Europe*, Forthcoming 2015
- Štiblar F.: *Esej o Baselskih standardih*, *Bančni Vestnik*, Ljubljana, 1-2/2015
- Taleb N.N.: *Črni labod*, *Učila International*, Tržič, 2010
- Williamson J.: *A Short History of Washington Consensus*, CIDOB, Barcelona, September 2004

Leto	Domače končno trošenje za blago in tržne storitve										Skupno		
	Prebivalstvo					Investicije v osn. sredstva					Širša država		
	mio. €	letni porast	mesečna rast	mio. €	letni porast	mesečna rast	mio. €	letni porast	mesečna rast	mio. €	letni porast	mesečna rast	letni porast
2007	17205	7,8	0,73	9631	21,0	0,99	2212	6,7	1,16	29048	11,8	0,87	11,8
2008	19243	8,8	0,00	10405	9,78	0,87	2526	14,18	1,35	32174	9,50	0,87	9,50
2009	18852	-2,30	-2,78	8369	-22,11	-23,57	2512	-0,57	2,56	29732	-8,70	-9,29	-8,70
2010	19578	0,74	3,64	7651	-9,69	-5,79	2512	-0,10	-1,79	29741	-2,24	-1,78	-2,24
2011	20675	2,80	1,19	6694	-6,62	-0,96	2443	-2,77	-5,99	29812	0,07	-0,11	0,07
2012	20452	-1,08	-0,43	6157	-8,03	-6,99	2363	-3,27	-4,63	28972	-2,82	-2,26	-2,82
2013	19524	-1,76	2,62	6304	0,47	-0,76	2237	-5,32	-6,49	28066	-1,56	-2,54	-1,56
2013/II	4948	-2,20		1594	-1,45		566	-5,16		7108	-2,27		-2,27
7	1665	-2,85	-0,16	531	-0,80	-0,58	198	0,14	1,03	2394	-2,16	-0,11	-2,16
8	1664	-1,87	0,37	496	-2,15	-0,64	161	-17,19	-3,63	2320	-3,17	-0,14	-3,17
9	1674	0,09	-0,55	563	0,14	0,66	167	7,14	-0,06	2405	0,56	-0,2	0,56
III	5003	-1,55		1590	-0,90		527	-4,00		7119	-1,59		-1,59
10	1779	-0,19	0,57	605	15,71	2,05	173	-19,65	-1,63	2557	1,45	0,72	1,45
11	1615	-0,15	0,34	596	10,22	1,73	183	-12,59	-1,06	2394	1,12	0,55	1,12
12	1734	2,56	0,44	472	-8,70	-2,62	230	11,65	-1,23	2435	0,93	-0,40	0,93
IV	5128	0,74		1673	5,85		586	-7,10		7386	1,17		1,17
2014/1	1486	0,10	1,12	506	5,97	0,92	176	-10,66	-0,73	2169	0,42	0,91	0,42
2	1358	1,10	0,12	555	4,72	1,42	184	18,30	2,24	2097	3,36	0,64	3,36
3	1599	3,73	0,10	682	4,58	0,78	171	-17,27	-0,44	2451	2,15	0,27	2,15
I	4443	1,69		1743	5,03		531	-5,06		6716	1,96		1,96
4	1677	5,47	1,20	646	8,56	1,88	183	-7,36	-0,47	2506	5,18	1,24	5,18
5	1595	-0,46	-0,55	628	6,21	-0,02	165	-14,90	-1,05	2388	0,02	-0,44	0,02
6	1662	-1,76	-0,62	645	6,42	0,31	190	8,78	2,01	2496	0,99	-0,20	0,99
II	4934	1,02		1918	7,06		538	-4,97		7390	2,05		2,05
7	1716	4,53	0,14	663	9,73	0,63	207	4,53	3,01	2586	5,81	0,47	5,81
8	1574	-4,16	-1,64	607	7,79	0,03	168	4,27	-1,23	2348	-0,74	-1,22	-0,74
9	1679	1,03	-0,71	670	5,78	0,04	166	-0,60	1,75	2515	2,14	-0,33	2,14
III	4968	0,47		1939	7,73		542	2,82		7449	2,44		2,44
10	1713	-3,55	-1,08	702	5,71	1,79	177	2,44	-1,36	2592	-0,80	-0,40	-0,80
11	1538	-4,53	-1,20	643	-2,49	-0,58	182	-0,55	-1,32	2363	-3,68	-1,03	-3,68

Leto	Izvoz Slovenije*				Izvoz Slovenije izven EU27**				Izvoz EU27**				Izvozne cene Slovenija**		Izvozne cene EU27**	
	mil. €	letni porast	mesečna rast	medletna stopnja	mil. €	medletna stopnja	mil. €	medletna stopnja	mil. €	medletna stopnja	indeks	medletna stopnja	indeks	medletna stopnja	indeks	medletna stopnja
2007	19387	15,7	0,85	15,3	6740	15,3	1237251	6,7	1237251	6,7	105,7	21	104,9	21	104,9	1,5
2008	19724	1,74	-0,68	9,90	7407	9,90	1308960	5,4	1308960	5,4	109,3	3,4	108,0	3,4	108,0	2,9
2009	16006	-18,85	-21,86	-22,07	5773	-22,07	1090939	-16,6	1090939	-16,6	107,3	-1,82	107,0	-1,82	107,0	-0,84
2010	18251	14,02	16,09	10,16	6359	10,16	1338504	22,63	1338504	22,63	110,3	2,75	112,7	2,75	112,7	5,27
2011	20458	12,10	13,22	13,87	7255	13,87	1530880	13,47	1530880	13,47	117,6	6,57	117,7	6,57	117,7	4,45
2012	20884	2,08	1,60	7,89	7827	7,89	1685277	10,09	1685277	10,09	124,2	2,90	124,7	2,90	124,7	4,80
2013	21620	2,65	1,85	3,02	6447	3,02	1733123	2,97	1733123	2,97	107,2	-0,27	108,7	-0,27	108,7	-0,88
III	5327	3,71		-1,13	1585	-1,13	429946	1,05	429946	1,05	107,7	-0,25	108,1	-0,25	108,1	-2,26
10	1994	3,92	1,44	-1,67	565	-1,67	153699	1,67	153699	1,67	106,9	-0,28	108,4	-0,28	108,4	-1,36
11	1870	-0,60	-0,27	-3,34	544	-3,34	142288	-2,87	142288	-2,87	108,1	2,37	108,4	2,37	108,4	-1,45
12	1642	9,89	0,35	9,44	553	9,44	138204	4,12	138204	4,12	107,7	-0,09	108,5	-0,09	108,5	-1,45
IV	5506	4,00		1,18	1662	1,18	434191	0,88	434191	0,88	107,6	0,66	108,4	0,66	108,4	-1,42
2014/1	1817	8,73	2,06	4,66	487	4,66	130449	-0,99	130449	-0,99	107,5	1,80	107,6	1,80	107,6	-1,56
2	1779	4,60	0,68	4,96	532	4,96	135816	1,01	135816	1,01	108,9	3,42	107,4	3,42	107,4	-1,47
3	1993	5,17	-0,14	4,05	604	4,05	142783	-6,47	142783	-6,47	106,9	-0,83	107,5	-0,83	107,5	-1,47
I	5588	6,12		4,53	1623	4,53	409047	-2,34	409047	-2,34	107,8	1,44	107,5	1,44	107,5	-1,50
4	1965	2,28	1,34	2,92	614	2,92	138958	-7,76	138958	-7,76	108,9	0,93	107,1	0,93	107,1	-2,10
5	1834	1,69	-0,85	-3,27	520	-3,27	141035	-8,78	141035	-8,78	107,2	-1,47	107,7	-1,47	107,7	-1,01
6	1946	8,42	-0,03	14,99	591	14,99	141701	-2,18	141701	-2,18	104,8	0,00	108,6	0,00	108,6	-0,46
II	5746	4,08		4,66	1725	4,66	421694	-6,32	421694	-6,32	107,0	-0,19	107,8	-0,19	107,8	-1,19
7	2023	5,54	1,32	0,60	589	0,60	151479	-2,46	151479	-2,46	108,5	1,02	108,8	1,02	108,8	1,02
8	1545	1,75	-1,00	-0,95	457	-0,95	123239	-7,71	123239	-7,71	107,5	-2,27	109,0	-2,27	109,0	0,65
9	2153	13,83	2,02	9,07	586	9,07	150659	6,77	150659	6,77	110,0	4,07	109,4	4,07	109,4	0,92
III	5722	7,40		3,02	1632	3,02	425377	-1,06	425377	-1,06	108,7	0,90	109,1	0,90	109,1	0,86
10	2162	8,41	1,62	6,27	600	6,27	157324	2,36	157324	2,36	107,9	0,94	109,7	0,94	109,7	1,20
11	2010	7,49	0,12	-0,06	543	-0,06	145709	2,40	145709	2,40	107,5	-0,56	109,3	-0,56	109,3	0,83
12	1827	11,24	1,97	4,95	581	4,95	145853	5,53	145853	5,53	103,2	-4,18	109,3	-4,18	109,3	0,74
IV	5999	8,94		3,76	1724	3,76	448885	3,38	448885	3,38	106,2	-1,27	109,4	-1,27	109,4	0,92

* podatki SURS, ** podatki Eurostat

Leto	Uvoz									
	Uvoz Slovenije*			Uvoz Slovenije izven EU27**			Uvoz EU27**		Uvozne cene Slovenija**	
	mil. €	letni porast	mesečna rast	mil. €	medletna stopnja	mil. €	medletna stopnja	medletna stopnja	indeks	medletna stopnja
2007	21236	16,0	0,87	6050,0	41,4	1422211	5,2	120,2	3,9	111,7
2008	22648	6,65	-0,05	7240,0	19,7	1550276	8,12	128,0	6,8	121,8
2009	16773	-25,94	-28,77	5527	-23,65	1198313	-22,70	117,8	-7,96	108,9
2010	19504	16,29	17,44	7292	31,94	1482947	23,70	128,0	8,65	123,8
2011	21954	12,56	14,40	8250	13,06	1681150	11,40	138,7	8,33	137,2
2012	22051	0,44	-0,51	8166	-1,02	1782930	6,05	141,1	4,58	146,5
2013	22180	0,46	-0,64	7525	7,89	1683261	-6,39	108,3	-3,50	114,4
2013/III	5336	0,12		1903	14,90	422610	-6,90	106,8	-6,75	114,2
10	2013	1,02	0,96	793	34,58	149584	-7,31	107,2	-3,34	113,2
11	1965	4,70	-0,01	653	7,26	139221	-6,86	105,5	-7,37	111,4
12	1739	3,19	-0,31	581	13,28	130038	-3,77	106,5	-6,08	112,2
IV	5717	2,93		2027	18,48	418843	-6,09	106,4	-5,62	112,3
2014/1	1782	-4,40	0,80	623	1,04	144065	-3,83	107,0	-2,90	113,0
2	1783	0,71	0,56	605	13,99	131107	-2,00	107,0	-2,64	113,3
3	1914	1,80	-0,94	641	5,86	138848	0,23	106,5	-4,05	112,8
I	5479	-0,64		1869	6,63	414020	-1,91	106,8	-3,20	113,0
4	1903	-0,29	1,11	673	0,22	138054	-3,24	106,1	-4,16	110,6
5	1917	-1,61	-0,03	719	15,55	140462	0,16	104,8	-3,94	110,9
6	1856	5,70	0,19	664	20,94	138943	1,57	105,1	-4,11	111,7
II	5676	1,13		2056	11,57	417459	-0,54	105,3	-4,07	111,1
7	1941	2,77	1,35	612	-5,44	150017	3,60	105,7	-0,94	111,1
8	1635	3,42	-0,54	612	1,32	132068	-3,00	106,6	-0,28	111,4
9	2000	7,19	1,16	747	14,69	148038	4,51	104,1	-2,53	111,8
III	5577	4,51		1971	3,60	430123	1,78	105,5	-1,25	111,4
10	2057	2,18	0,67	726	-8,52	149623	0,03	106,3	-0,84	111,9
11	2014	2,50	0,47	678	3,83	135213	-2,88	105,5	0,00	110,2
12	1764	1,43	-0,14	596	2,62	133488	2,65	101,2	4,98	107,9
IV	5835	2,06		1999	-1,35	418324	-0,12	104,3	-1,94	110,0

* podatki SURS, ** podatki Eurostat

Leto	Gospodarska aktivnost in brezposelnost v EU										Anketna stopnja brezposelnosti		
	Industrijska produkcija EU27			Predelovalna dejavnost EU27			Građbena aktivnost EU27			Trgovina na drobno EU27			Slovenija
	indeks	medletna stopnja	indeks	medletna stopnja	indeks	medletna stopnja	indeks	medletna stopnja	indeks	medletna stopnja	EU 27	EU 15	
2007	111,61	3,3	113,04	3,9	111,27	3,7	107,73	3,5	107,73	3,5	71	7,4	4,9
2008	109,13	-2,2	108,05	-4,4	103,33	-7,1	111,06	3,1	111,06	3,1	7,0	7,2	4,4
2009	91,18	-16,2	91,31	-15,2	93,35	-9,6	107,76	-3,0	107,76	-3,0	8,9	9,0	6,0
2010	97,38	6,5	97,93	7,3	88,85	-4,4	110,34	2,1	110,34	2,1	9,6	9,5	7,2
2011	101,15	3,40	103,14	4,80	89,89	0,07	111,85	1,30	111,85	1,30	9,6	9,7	8,1
2012	98,73	-2,1	100,59	-2,2	87,09	-5,9	113,96	1,1	113,96	1,1	10,5	10,6	8,9
2013	100,32	3,6	101,69	1,1	92,27	5,9	102,89	-9,8	102,89	-9,8	10,9	11,14	10,21
2013/III	97,25	-0,6	99,82	-0,6	93,88	0,2	102,35	1,2	102,35	1,2	10,6	11,6	9,4
10	105,88	0,8	108,75	1,1	104,4	-0,8	105,13	0,7	105,13	0,7	10,6	11,9	9,6
11	106,83	2,8	108,39	3,2	101,48	-1,3	106,14	2,6	106,14	2,6	10,7	12,0	9,6
12	97,32	1,2	96,17	1,7	97,46	0,7	127,7	0,8	127,7	0,8	10,6	11,8	9,9
IV	103,34	1,6	104,44	2,0	101,11	-0,5	112,99	1,4	112,99	1,4	10,6	11,9	9,7
2014/1	97,31	2,0	96,2	3,4	77,49	5,7	97,42	1,9	97,42	1,9	11,0	12,4	10,9
2	99,32	2,2	99,95	4,0	83,99	5,2	90,94	2,0	90,94	2,0	11,0	12,4	11
3	108,46	0,5	110,86	2,4	94,63	6,7	101,49	1,4	101,49	1,4	10,8	12,1	10,5
I	101,70	1,5	102,34	3,2	85,37	5,9	96,62	1,8	96,62	1,8	10,9	12,3	10,8
4	100,89	2,4	103,73	3,7	94,34	7,4	102,53	3,1	102,53	3,1	10,4	11,8	9,7
5	101,08	1,2	104,33	1,8	95,84	4,5	103,6	1,0	103,6	1,0	10,2	11,5	9,2
6	103,88	0,8	108,31	1,3	100,24	0,8	104,36	1,7	104,36	1,7	9,9	11,0	9,0
II	101,95	1,4	105,46	2,2	96,81	4,1	103,50	1,9	103,50	1,9	10,2	11,4	9,3
7	101,97	1,7	105,91	2,7	95,53	1,1	105,78	0,6	105,78	0,6	9,7	11,0	9,3
8	86,97	-0,2	88,57	0,5	84,59	1,7	103,02	2,1	103,02	2,1	9,7	10,9	9,3
2014/1	105,28	0,6	109,84	1,2	100,66	0,0	101,94	0,7	101,94	0,7	9,8	11,3	9,2
III	98,07	0,8	101,44	1,5	93,59	0,9	103,58	1,1	103,58	1,1	9,7	11,1	9,3
10	106,71	0,7	110,23	1,3	104,42	0,8	107,11	1,2	107,11	1,2	9,9	11,5	9,6
11	106,59	-0,3	109,03	0,5	102,3	1,3	107,19	1,2	107,19	1,2	10,1	11,8	9,7
12	97,92	0,3	97,46	1,0	95,99	-0,6	127,88	1,4	127,88	1,4	9,7	11,1	10,1
IV	103,74	0,2	105,57	0,9	100,90	0,5	114,06	1,3	114,06	1,3	9,9	11,5	9,8

Leto	Poslovna klima EU28			Naročila, predelovalna dejavnost EU28			Naročila, gradbeništvo EU28			Trgovina na drobno pričakovanja EU28		Poslovni optimizem EU28	
	ocena stanja	medletna sprememba	ocena stanja	medletna sprememba	indeks naročil	medletna sprememba	ocena stanja	medletna sprememba	ocena stanja	medletna sprememba	EU 27	Slovenija	
2008	-0,38	-1,67	-15,51	-18,47	-17,24	-9,17	-3,58	-17,69	-10,09	-4,28			
2009	-2,55	-2,17	-53,00	-37,49	-45,33	-28,09	-13,12	-9,54	-26,53	-16,44			
2010	0,45	2,92	-24,36	28,65	-43,25	2,08	6,02	19,12	-5,13	21,40			
2011	0,60	0,16	-11,68	12,70	-40,31	4,12	-0,64	-6,85	-2,33	2,62			
2012	-0,70	-1,30	-24,07	-12,39	-41,17	-0,86	-5,45	-4,81	-10,70	-8,37			
2013	-0,44	-0,20	-22,78	1,30	-39,82	1,35	-0,70	4,76	-7,63	3,08			
2013/III	-0,3	0,5	-18,8	5,3	-36,4	2,4	4,0	12,1	-5,7	6,2			
10	0,0	1,2	-19,3	13,4	-39,0	6,1	5,8	11,5	-6,2	10,3			
11	0,3	-0,6	-16,0	15,0	-38,0	6,9	0,9	2,1	-6	11,1			
12	0,3	-0,5	-15,6	14,5	-37,8	8,1	3,3	12,5	-6,2	9,9			
IV	0,2	0,0	-17,0	14,3	-38,3	7,0	3,3	8,7	-6,1	10,4			
2014/1	0,2	1,2	-17,3	12,9	-41	2,0	4,3	17,8	-3,3	9,0			
2	0,4	1,1	-15,1	11,3	-39,5	4,7	9,6	13,0	-0,7	7,5			
3	0,4	1,2	-14,1	13,7	-39,2	1,8	9,1	13,3	-0,5	7,5			
I	0,3	1,2	-15,5	12,6	-39,9	2,8	7,7	14,7	-1,5	8,0			
4	0,3	1,3	-12,2	17,8	-36,4	6,8	17,8	23,2	0,4	9,5			
5	0,4	1,1	-12,8	14,7	-37,1	3,5	14,4	15,5	-0,9	8,2			
6	0,2	0,9	-12,5	11,0	-35,6	3,5	9,7	11,6	-2,8	6,2			
II	0,3	1,1	-12,5	14,5	-36,4	4,6	14,0	16,8	-1,1	8,0			
7	0,2	0,7	-13,3	8,9	-32,4	6,2	7,2	8,3	-4,5	4,9			
8	0,2	0,5	-11,9	4,8	-32,1	5,4	8,4	3,0	-3,5	1,2			
9	0,0	0,2	-16,6	0,9	-30,2	2,9	4,1	-3,7	-4,8	-1,7			
III	0,1	0,5	-13,9	4,9	-31,6	4,8	6,6	2,5	-4,3	1,5			
10	0,1	0,1	-17,9	1,4	-32,3	6,7	6,3	0,6	-7,5	-1,3			
11	0,2	-0,1	-15,2	0,7	-34,7	3,3	8,9	8,0	-7,7	-1,8			
12	0,1	-0,2	-15,9	-0,3	-34,3	3,5	7,8	4,5	-8,2	-2,0			
IV	0,1	-0,1	-16,3	0,6	-33,8	4,5	7,7	4,4	-7,8	-1,7			
2015/1	0,1	-0,1	-15,9	1,4	-36,1	4,9	5,2	0,9	-4,3	-1,0			
2	0,1	-0,3	-14,1	1,0	-34,7	4,8	6,9	-2,7	-0,9	-0,2			

Leto	Gospodarska klima			Naročila, predelovalna dejavnost			Naročila, gradbeništvo			Trgovina na drobno prečakovanja			Poslovni optimizem		
	ocena stanja	medletna sprememba		ocena stanja	medletna sprememba		indeks naročil	medletna sprememba		ocena stanja	medletna sprememba		ocena stanja	medletna sprememba	
2007	13,4	31		8,3	3,8		130	19,4		40,9	4,8		11,6	1,8	
2008	2,2	-11,2		-19,3	-27,6		-6,5	-19,5		30,5	-10,4		-4,3	-15,9	
2009	-22,3	-25,5		-61,7	-42,4		-61,7	-55,2		0,0	-30,5		-22,9	-18,6	
2010	-8,8	12,9		-24,6	371		-68,8	-71		24,9	24,8		-0,9	22,0	
2011	-6,7	2,0		-15,5	7,0		-59,3	9,7		24,7	-1,8		-0,3	-0,1	
2012	-16,7	-10,0		-32,4	-16,9		-52,7	6,6		20,0	-4,7		-10,9	-10,6	
2013	-13,4	3,3		-26,5	5,8		-32,5	20,2		24,0	4,0		-5,3	5,5	
2013/III	-11,3	6,7		-26,6	9,7		-20,3	24,5		23,5	2,9		-3,7	9,9	
10	-14	9,0		-19,3	16,8		-16,2	34,0		28,6	4,1		-6,1	10,5	
11	-15	9,0		-20,6	14,5		-16,9	33,3		1,7	-13,3		-8,2	11,8	
12	-16	4,0		-20,1	13,8		-24,6	24,7		21,9	8,9		-8,8	7,5	
IV	-15,0	7,3		-20,0	15,0		-19,2	30,7		17,4	-0,1		-7,7	9,9	
2014/1	-9	7,0		-23,5	19,4		-30,4	16,8		23,6	7,6		-2,4	8,6	
2	-8	7,0		-20,2	12,1		-34,7	22,6		33,8	24,6		3,6	7,5	
3	-6	7,0		-15,4	18,0		-30,1	25,6		36,7	-0,2		4,4	8,3	
I	-7,7	7,0		-19,7	16,5		-31,7	21,7		31,4	10,7		1,9	8,1	
4	-4	9,0		-15,1	15,0		-22,8	24,3		38,7	1,2		5,3	10,4	
5	3	16,0		-7,1	15,3		-8	27,0		36,5	4,3		6,2	8,4	
6	1	13,0		-3,2	18,9		-6,7	22,8		29,8	-3,9		4,9	9,1	
II	0,0	12,7		-8,5	16,4		-12,5	24,7		35,0	0,5		5,5	9,3	
7	2	15,0		1,6	28,3		-4,1	21,1		34,5	6,0		4,0	12,0	
8	0	11,0		-4,6	17,8		-7,6	11,6		8,7	-4,1		3,6	6,2	
9	1	11,0		-10,5	16,1		-4,9	11,7		30,7	1,5		3,3	3,7	
III	1,0	12,3		-4,5	22,1		-5,5	14,8		24,6	1,1		3,6	7,3	
10	1	15,0		0,8	20,1		-5,0	11,2		28,7	0,1		1,2	7,3	
11	-3	12,0		-7,4	13,2		-10,3	6,6		30,9	29,2		-4,6	3,6	
12	-4	12,0		-14,1	6,0		-16,3	8,3		33,3	11,4		-4,9	3,9	
IV	-2,0	13,0		-6,9	13,1		-10,5	8,7		31,0	13,6		-2,8	4,9	
2015/1	2	11,0		-18,7	4,8		-27,2	3,2		24,4	0,8		4,5	6,9	
2	5	13,0		-14,6	5,6		-31,8	2,9		36,8	3,0		8,3	4,7	

Leto	Industrijska produkcija										Oskrba (el., plin, voda)			
	Skupno			Rudarstvo			Predelovalna industrija				Indeks			
	indeks	letni porast	mesečna rast	indeks	letni porast	mesečna rast	indeks	letni porast	mesečna rast	indeks	letni porast	indeks	letni porast	mesečna rast
2007	131,3	6,2	0,56	119,2	3,6	0,69	132,4	7,5	0,65	115,2	-11,1	115,2	0,9	-0,96
2008	129,1	-1,7	-0,06	117,3	-1,6	-0,32	130,2	-1,7	-0,03	116,2	0,9	116,2	0,9	0,00
2009	107,6	-16,7	-1,64	113,7	-3,1	-0,29	107,1	-17,7	-1,77	107,5	-7,5	107,5	-7,5	-0,64
2010	115,3	7,1	0,78	127,5	12,1	1,00	115,3	7,6	0,84	107,8	0,3	107,8	0,3	-0,06
2011	104,4	-9,5	-0,4	118,7	-7,7	-0,73	105,1	2,7	-0,45	89,1	4,6	89,1	4,6	0,09
2012	104,1	0,0	-0,15	110,7	-6,6	-0,86	103,6	-1,0	-0,19	98,7	10,0	98,7	10,0	0,69
2013	99,6	-4,3	0,31	88,2	-10,4	0,82	97,6	-5,8	0,35	120,1	21,6	120,1	21,6	0,26
2013/III	96,8	-0,6		89,8	-5,7		94,9	-0,9		116,4	3,2	116,4	3,2	
10	108,1	-0,8	0,85	97,9	-8,0	1,30	106,4	-1,5	0,85	124,9	5,1	124,9	5,1	1,21
11	104	0,5	-0,42	101	6,0	0,26	102,2	0,6	-0,38	120,8	-1,3	120,8	-1,3	-1,37
12	93	8,0	0,02	111,6	74,1	9,94	88,3	7,9	-0,18	134,8	4,2	134,8	4,2	-0,71
IV	101,7	2,2		103,5	16,8		99,0	1,9		126,8	2,7	126,8	2,7	
2014/I	95,9	-0,5	1,08	87,3	31,1	6,83	95	2,0	1,08	104,7	-21,6	104,7	-21,6	-4,74
2	95,8	-1,7	0,70	74,1	-0,3	2,31	95,3	0,5	0,97	102,3	-19,4	102,3	-19,4	-5,01
3	106,7	3,3	0,08	60,6	-30,1	-4,4	107,2	5,9	0,07	108,2	-13,9	108,2	-13,9	-2,30
I	99,5	0,4		74,0	2,5		99,2	2,9		105,1	-18,4	105,1	-18,4	
4	103,2	1,5	1,74	138,4	73,2	11,27	102,6	1,5	1,33	99,1	-9,8	99,1	-9,8	-1,33
5	101,5	0,5	-0,08	93	18,0	0,60	101,3	0,5	-0,42	101,6	-4,8	101,6	-4,8	-0,18
6	105,8	6,4	0,57	82,2	9,3	-3,25	107,1	8,7	0,59	94,3	-15,4	94,3	-15,4	-1,3
II	103,5	2,8		104,5	34,1		103,7	3,5		98,3	-10,1	98,3	-10,1	
7	107	5,6	1,69	74,9	-20,1	-7,05	107,1	7,4	1,8	110	-6,1	110	-6,1	2,19
8	83,2	-1,3	-1,16	67,9	-27,4	-9,03	81,9	1,4	-0,97	98,1	-15,8	98,1	-15,8	-0,08
9	108,8	5,1	0,27	93,3	19,6	-4,72	109,6	6,8	0,41	100,4	-13,1	100,4	-13,1	0,94
III	99,7	3,4		78,7	-11,0		99,5	5,5		102,8	-11,6	102,8	-11,6	
10	110,7	3,2	0,39	93,2	-4,8	-5,26	111,3	5,4	0,46	105,4	-15,6	105,4	-15,6	0,18
11	104,7	1,6	-0,46	75,9	-24,9	-7,91	104,9	3,7	-0,39	104,9	-13,2	104,9	-13,2	-0,96
12	96,1	3,3	0,91	52,8	-52,7	-7,04	95,1	7,9	1,4	112,4	-17,7	112,4	-17,7	-0,77
IV	103,8	2,7		74,0	-28,5		103,8	5,6		107,6	-15,6	107,6	-15,6	

Leto	Gradbeništvo in turizem											
	Gradbeništvo			Nočitve domačih gostov			Nočitve tujih gostov			Skupaj nočitve		
	tisoč ur	letni porast	mesečna rast	v 1000	letni porast	mesečna rast	v 1000	letni porast	mesečna rast	v 1000	letni porast	mesečna rast
2007	39383	10,9	0,80	3394	4,9	0,46	4867	8,4	0,74	8261	6,9	0,62
2008	43591	10,7	0,86	3543	4,4	0,39	4809	-1,2	-0,08	8352	1,1	0,11
2009	41929	-3,0	-0,92	3777	4,8	0,12	4526	-7,0	-0,42	8303	-2,0	-0,20
2010	36901	-12,0	-1,01	3848	-4,2	-0,35	4923	0,7	0,03	8772	-1,5	-0,13
2011	31765	-13,9	-0,91	3867	0,5	0,21	5373	9,1	0,67	9240	5,3	0,47
2012	28965	-8,8	-1,07	3679	-4,9	-0,58	5678	5,7	0,70	9355	1,2	0,16
2013	27521	-5,0	0,04	3554	-3,4	-0,06	5833	2,7	0,02	9387	0,3	0,01
2013/III	7720	-1,6		1276	-2,4		2724	5,6		4000	2,9	
10	2426	-1,2	1,29	250	4,3	0,88	384	3,8	-0,49	634	4,0	0,10
11	2434	-4,7	-0,66	209	-2,3	0,18	265	-4,0	2,18	475	-3,2	0,99
12	2162	2,8	-0,23	230	-0,9	1,29	255	1,1	-0,48	485	0,1	-0,06
IV	7022	-1,3		690	0,5		905	0,7		1594	0,6	
2014/1	1694	-0,7	0,61	201	-6,9	-1,7	313	4,3	-3,4	515	-0,4	-2,83
2	1817	-1,3	-0,45	302	-5,7	-0,28	221	-0,2	-1,73	523	-3,4	-1,75
3	2185	-0,2	-0,59	260	2,4	0,55	285	-5,8	-1,38	545	-2,1	-0,87
I	5695	-0,7		764	-3,4		820	-0,6		1583	-2,0	
4	2287	1,7	0,44	217	-3,6	-1,61	387	15,5	-0,71	603	7,8	-1,13
5	2422	-0,7	-0,20	257	1,0	1,8	468	-4,9	1,16	725	-2,9	1,47
6	2495	5,9	0,36	315	-1,3	-0,88	598	8,3	1,59	913	4,8	0,79
II	7204	2,3		788	-1,2		1454	5,3		2242	2,9	
7	2696	0,8	1,23	449	-7,7	-1,1	931	-3,8	0,49	1380	-5,1	0,11
8	2460	-2,5	-0,90	483	-8,7	-1,93	1163	2,1	1,74	1646	-1,3	0,75
9	2633	4,5	1,24	246	-5,8	-1,57	591	-4,2	0,18	837	-4,7	-0,11
III	7789	0,9		1177	-7,7		2685	-1,4		3862	-3,4	
10	2470	1,8	0,77	271	8,2	3,47	401	4,5	0,9	672	6,0	1,92
11	2407	-1,1	-1,07	208	-0,7	0,59	264	-0,7	0,16	471	-0,7	0,06
12	2270	5,0	1,01	222	-3,6	0,81	291	13,9	2,56	512	5,6	1,41
IV	7147	1,8		700	1,6		955	5,6		1656	3,9	

Leto	Letalski			Čestni			Promet				Železniški				Luški		
	PKM mio	letni porast	mesečna rast	tkm	letni porast	mesečna rast	tkm mio	letni porast	mesečna rast	tkm mio	letni porast	mesečna rast	tisoč T	letni porast	mesečna rast		
2008	1349	13,8	1,49	16262	18,4	1,50	3520	-2,3	-1,22	16554	4,5	0,45	16554	4,5	0,45		
2009	1194	-11,5	-1,16	14762	-9,2	-0,78	2668	-24,2	-0,85	13356	-19,3	-1,70	13356	-19,3	-1,70		
2010	1224	2,5	0,19	15931	7,7	-0,36	3421	28,2	-1,42	14591	9,2	0,66	14591	9,2	0,66		
2011	1219	0,2	-0,90	16440	3,2	0,54	3752	9,7	0,08	16201	14,0	1,20	16201	14,0	1,20		
2012	1055	-13,5	-0,48	15888	-3,4	-0,69	3740	-7,5	0,02	16907	4,4	0,11	16907	4,4	0,11		
2013	1061	0,56	0,30	15915	1,6	0,39	3799	9,5	-0,01	17185	1,6	0,39	17185	1,6	0,39		
2013/III	397	2,0	-	3791	3,9	-	945,4	13,4		4255	1,9	-		1,9	-		
10	84	2,5	-1,72	1399	1,8	0,16	381,1	24,9	1,00	1623	29,9	0,27		29,9	0,27		
11	65	-8,5	1,23	1379	1,8	-0,02	375,7	24,9	-0,38	1444	2,8	-0,15		2,8	-0,15		
12	63	18,0	4,07	1164	1,8	-0,23	317,1	24,9	-1,82	1346	-10,5	-1,67		-10,5	-1,67		
IV	211	2,7		3942	1,8		1073,9	24,9		4412	6,1			6,1			
2014/1	60	7,8	2,16	1145	-9,7	-2,19	307,9	13,0	-3,02	1541	11,4	-0,16		11,4	-0,16		
2	56	7,7	0,81	1226	-9,7	-2,22	329,6	13,0	-0,80	1548	6,5	3,98		6,5	3,98		
3	66	4,9	0,46	1333	-9,7	-2,09	358,3	13,0	-2,92	1512	11,5	0,65		11,5	0,65		
I	182	6,7		3704	-9,7		995,9	13,0		4601	9,7			9,7			
4	85	10,8	1,13	1393	2,2	0,13	347,3	15,7	1,45	1097	-17,8	-5,79		-17,8	-5,79		
5	96	5,5	0,46	1375	2,2	0,53	343,0	15,7	-0,80	1537	3,6	-1,45		3,6	-1,45		
6	120	5,5	0,70	1400	2,2	0,81	349,3	15,7	-1,09	1539	2,0	0,33		2,0	0,33		
II	302	6,9		4168	2,2		1039,6	15,7		4172	-3,5			-3,5			
7	140	-2,3	-1,90	1406	4,4	2,57	347,8	3,5	1,28	1692	12,0	3,31		12,0	3,31		
8	160	8,7	1,44	1140	4,4	2,53	281,8	3,5	-0,71	1247	-2,3	-1,48		-2,3	-1,48		
9	129	21,7	1,13	1410	4,4	2,28	348,7	3,5	0,63	1432	-2,3	0,45		-2,3	0,45		
III	429	8,2		3956	4,4		978,3	3,5		4371	2,7			2,7			
10	110	31,0	4,13							1790	10,3	4,88		10,3	4,88		
11	84	29,6	3,72							1599	10,7	3,23		10,7	3,23		
12	72	13,9	4,42							1480	10,0	-0,5		10,0	-0,5		
V	265	25,5								4869	10,3			10,3			

Leto	Zaposlenost										Skupaj	
	Zaposlene osebe			Samozaposlene osebe			Iskalci zaposlitve					
	v podjetjih in organizacijah	letni porast	pri samoz. osebah	letni porast	podjetniki in poklici	letni porast	število	letni porast	aktivno prebivalstvo	letni porast		
2007	696116	3,1	69933	5,1	53303	3,5	71336	-16,9	925334	1,6		
2008	717564	3,1	72300	3,4	55442	4,0	63216	-11,4	942473	1,9		
2009	699435	-2,5	67937	-6,0	58507	5,5	86353	37,1	944524	0,2		
2010	685733	-2,0	61461	-9,5	59824	2,2	100504	16,4	935543	-1,0		
2011	671812	-2,0	57238	-7,0	61258	2,0	110692	10,0	934658	0,0		
2012	662552	-1,4	54491	-4,8	60823	-0,7	110183	-0,5	920184	-1,5		
2013	647584	-2,2	51139	-6,1	61395	0,9	119827	8,8	913423	-0,7		
2013/4	647029	-3,1	51137	-7,5	60799	-0,6	121332	11,2	914337	-1,3		
5	648744	-2,8	51547	-7,0	60885	-0,1	118576	11,0	913978	-1,1		
6	649724	-2,5	51756	-6,5	60713	0,0	116603	10,4	913064	-0,9		
7	648013	-2,2	51779	-5,8	61259	1,4	117143	9,6	911502	-0,6		
8	647018	-2,1	51586	-5,7	61329	1,8	116600	9,9	909844	-0,5		
9	648646	-1,8	51864	-5,2	61701	2,2	114669	8,8	910192	-0,4		
10	649675	-1,4	52030	-4,6	62525	3,0	118721	7,1	916685	-0,1		
11	649860	-1,2	51689	-4,1	63026	3,7	119313	7,0	917545	0,1		
12	644805	-0,5	49565	-4,0	63269	5,0	124015	5,0	915338	0,5		
2014/1	643055	-0,3	48456	-3,6	63191	4,8	129843	4,5	911404	-0,2		
2	644829	-0,2	48161	-3,7	63376	5,0	129764	4,6	913040	0,0		
3	647810	0,2	49096	-2,7	63680	5,2	126730	3,3	914384	0,2		
4	651008	0,6	49814	-2,6	63916	5,1	123636	1,9	920237	0,6		
5	653568	0,7	50424	-2,2	64124	5,3	119670	0,9	919754	0,6		
6	654659	0,8	50958	-1,5	64190	5,7	117352	0,6	919441	0,7		
7	654106	0,9	51035	-1,4	64206	4,8	116199	-0,8	918034	0,7		
8	653569	1,0	51292	-0,6	64360	4,9	114784	-1,6	916508	0,7		
9	656447	1,2	51715	-0,3	64824	5,1	112560	-1,8	918083	0,9		
10	658616	1,4	52274	0,5	65389	4,6	115901	-2,4	922325	0,6		
11	658996	1,4	52183	1,0	65538	4,0	115411	-3,3	922188	0,5		
12	654023	1,4	50387	1,7	65421	3,4	119458	-3,7	919416	0,4		
2015/1							124279	-4,3				

Leto	Življenjske potrebeščine				Osnovna inflacija				Blago			Storitve			Goriva	
	indeks	letni porast	mesečna rast	indeks	letni porast	mesečna rast	indeks	letni porast	indeks	letni porast	indeks	letni porast	indeks	letni porast	indeks	letni porast
2007	106,39	3,6	0,43	105,07	3,5	0,37	105,29	3,2	108,45	4,8	112,10	3,4	112,10	3,4	112,10	3,4
2008	112,33	5,7	0,28	110,19	5,1	0,37	111,28	5,7	114,26	5,3	122,64	9,5	122,64	9,5	122,64	9,5
2009	113,12	0,72	0,06	112,40	1,90	0,05	110,85	-0,37	117,96	3,24	117,13	-4,02	117,13	-4,02	117,13	-4,02
2010	115,20	1,80	0,17	112,58	0,15	0,02	113,73	2,60	119,34	1,18	133,46	14,01	133,46	14,01	133,46	14,01
2011	117,29	1,81	0,19	113,47	0,79	0,12	117,29	3,12	119,37	0,03	145,09	8,84	145,09	8,84	145,09	8,84
2012	120,34	2,60	0,22	115,36	1,67	0,17	121,36	3,46	121,21	1,55	158,19	8,96	158,19	8,96	158,19	8,96
2013	122,45	1,77	0,09	117,14	1,55	0,08	123,48	1,76	123,93	2,24	161,06	1,86	161,06	1,86	161,06	1,86
2013/III	122,96	2,1	-	117,46	1,9	-	122,17	1,6	124,45	-	163,09	-	163,09	-	163,09	-
10	123,35	1,3	0,06	118,48	1,5	0,07	123,71	0,7	122,39	2,6	161,14	-0,3	161,14	-0,3	161,14	-0,3
11	123,20	1,3	0,01	118,51	1,2	0,25	123,82	1,1	121,70	1,7	160,27	1,8	160,27	1,8	160,27	1,8
12	122,13	0,7	-0,04	117,50	0,8	-0,02	122,89	0,7	120,31	0,6	161,44	2,7	161,44	2,7	161,44	2,7
IV	122,89	1,1	-	118,16	1,2	-	123,47	0,8	-	-	160,95	-	160,95	-	160,95	-
2014/1	121,36	0,8	-0,12	116,50	1,1	0,24	120,97	0,4	122,09	1,8	159,89	1,1	159,89	1,1	159,89	1,1
2	121,48	0,1	-0,11	116,73	1,0	0,20	121,11	-0,6	122,17	1,7	159,12	-3,4	159,12	-3,4	159,12	-3,4
3	122,44	0,6	-0,13	117,84	1,4	0,16	122,39	-0,1	122,42	2,0	159,34	-3,0	159,34	-3,0	159,34	-3,0
I	121,76	0,5	-	117,02	1,2	-	121,49	-0,1	122,23	-	159,45	-	159,45	-	159,45	-
4	123,05	0,4	-0,18	118,23	1,1	-0,12	123,02	-0,3	122,98	2,0	159,85	-1,7	159,85	-1,7	159,85	-1,7
5	123,78	0,7	-0,01	118,92	1,3	0,04	123,86	0,1	123,49	2,1	160,75	0,6	160,75	0,6	160,75	0,6
6	123,92	0,8	0,11	119,13	1,4	0,04	123,53	0,1	124,67	2,2	161,52	0,9	161,52	0,9	161,52	0,9
II	123,58	0,6	-	118,76	1,3	-	123,47	0,0	123,71	-	160,71	-	160,71	-	160,71	-
7	122,56	0,0	0,24	117,81	0,4	0,04	120,88	-0,6	126,16	1,3	161,94	-0,3	161,94	-0,3	161,94	-0,3
8	122,56	-0,3	0,20	118,17	0,6	0,06	120,63	-0,9	126,71	1,0	159,99	-2,0	159,99	-2,0	159,99	-2,0
9	122,88	-0,3	0,00	118,46	0,4	-0,08	122,06	-0,9	124,55	1,0	159,24	-2,6	159,24	-2,6	159,24	-2,6
III	122,67	-0,2	-	118,15	0,5	-	121,19	-0,8	125,81	1,1	160,39	-1,7	160,39	-1,7	160,39	-1,7
10	123,17	-0,1	-0,05	118,72	0,2	-0,05	122,78	-0,8	123,92	1,3	159,32	-1,1	159,32	-1,1	159,32	-1,1
11	122,89	-0,3	-0,05	118,79	0,2	-0,05	123,17	-0,5	122,16	0,4	158,65	-1,0	158,65	-1,0	158,65	-1,0
12	122,32	0,2	-0,04	118,48	0,8	-0,10	121,64	-1,0	123,69	2,8	154,82	-4,1	154,82	-4,1	154,82	-4,1
IV	122,79	-0,1	-	118,66	0,4	-	122,53	-0,8	123,26	1,5	157,60	-2,1	157,60	-2,1	157,60	-2,1
2015/1	120,75	-0,5	-0,07	117,43	0,8	0,01	119,16	-1,5	124,14	1,7	148,27	-7,3	148,27	-7,3	148,27	-7,3

Harmonizirani indeksi cen v Sloveniji (podatki Eurostata)											
Leto	Skupni indeksi		Blago		Storitve		Osnovna inflacija		Energijska		
	indeks	letna rast	indeks	letna rast	indeks	letna rast	indeks	letna rast	indeks	letna rast	
2007	106,39	3,76	105,31	3,19	108,56	4,87	105,07	3,47	112,10	3,36	
2008	112,28	5,53	111,28	5,66	114,26	5,25	110,32	4,99	122,64	9,40	
2009	113,25	0,86	110,85	-0,40	117,96	3,23	112,40	1,88	117,13	-4,38	
2010	115,62	2,09	113,73	2,60	119,33	1,16	112,58	0,16	133,46	13,94	
2011	118,03	2,09	117,29	3,13	119,37	0,00	113,47	0,79	145,19	8,88	
2012	121,35	2,81	121,36	3,47	121,21	1,54	115,36	1,66	158,19	8,95	
2013	123,68	1,92	123,47	1,74	123,93	2,24	117,14	1,54	161,05	1,81	
2013/1	121,84	2,83	121,58	3,36	122,20	1,81	115,24	1,79	158,94	4,68	
/2	122,69	2,95	122,79	3,58	122,35	1,72	115,62	2,11	164,42	5,86	
/3	123,05	2,22	123,33	2,39	122,38	1,88	116,19	1,53	163,76	3,78	
/4	123,76	1,59	124,13	1,38	122,91	2,02	116,97	1,19	161,90	1,02	
/5	124,08	1,57	124,36	1,18	123,41	2,36	117,36	1,12	158,63	0,87	
/6	124,13	2,25	124,15	2,13	123,95	2,45	117,48	1,44	159,24	2,88	
/7	123,74	2,79	122,53	2,48	125,88	3,32	116,95	1,94	161,50	4,26	
/8	124,02	2,23	122,63	1,70	126,53	3,21	117,45	2,16	162,54	0,70	
/9	124,51	1,41	124,10	1,07	125,15	2,21	117,98	1,74	162,85	-1,69	
/10	124,45	1,14	124,20	0,36	124,77	2,58	118,48	1,52	159,85	-1,80	
/11	124,29	1,21	124,27	0,82	124,18	1,93	118,51	1,23	158,84	0,26	
/12	123,62	0,89	123,63	0,55	123,47	1,34	117,50	0,47	160,23	1,38	
2014/1	122,93	0,89	122,04	0,38	124,42	1,74	116,50	1,05	159,14	0,12	
/2	122,89	0,16	121,89	-0,74	124,58	1,82	116,73	0,96	158,27	-3,75	
/3	123,81	0,62	123,12	-0,18	124,93	2,08	117,84	1,42	158,62	-3,10	
/4	124,37	0,49	123,70	-0,35	125,45	2,07	118,23	1,08	159,27	-1,62	
/5	125,28	0,97	124,67	0,25	126,23	2,29	118,92	1,34	160,44	1,14	
/6	125,36	0,99	124,43	0,22	126,94	2,41	119,13	1,40	161,16	1,21	
/7	124,11	0,30	122,01	-0,04	127,82	1,54	117,81	0,73	161,66	-0,05	
/8	124,03	0,00	121,62	-0,82	128,29	1,39	118,17	0,61	159,31	-1,99	
/9	124,39	-0,10	122,91	-0,96	126,95	1,43	118,46	0,42	158,39	-2,74	
/10	124,53	0,06	123,41	-0,64	126,43	1,33	118,72	0,20	158,48	-0,85	
/11	124,38	0,07	123,69	-0,47	125,51	1,07	118,79	0,23	157,73	-0,96	
/12	123,54	-0,01	122,01	-1,32	126,19	2,20	118,48	0,83	153,37	-4,29	
2015/1	122,06	-0,71	119,57	-2,03	126,48	1,65	117,43	0,79	145,98	-8,27	

Leto	Harmonizirani indeksi cen v evro območju												
	Skupni indeksi			Blago			Storitve			Osnovna inflacija		Energijska	
	indeks	letna rast		indeks	letna rast		indeks	letna rast		indeks	letna rast	indeks	letna rast
2007	104.4	2.1		104.2	1.9		104.5	2.5		103.6	2.0	110.5	2.6
2008	107.8	3.4		108.2	4.0		107.2	2.5		106.1	2.5	122.9	11.6
2009	108.1	1.0		107.3	-0.9		109.4	2.0		107.6	1.4	112.2	-8.7
2010	109.8	1.5		109.1	1.6		110.8	1.3		108.6	0.9	120.3	7.2
2011	112.8	2.7		112.8	3.4		112.8	1.8		110.5	1.7	134.4	11.9
2012	115.6	2.5		116.2	3.0		114.8	1.8		112.5	1.8	144.9	7.9
2013	117.2	1.4		117.8	1.4		116.5	1.5		114.0	1.3	145.9	0.7
2013//1	115.73	1.98		116.02	2.22		115.27	1.64		112.23	1.57	146.91	3.90
/2	116.16	1.85		116.43	2.05		115.70	1.54		112.52	1.51	148.61	3.92
/3	117.53	1.73		118.47	1.67		116.19	1.84		114.13	1.67	147.69	1.67
/4	117.43	1.18		118.57	1.25		115.72	1.10		114.11	1.23	146.98	0.09
/5	117.49	1.37		118.52	1.35		116.08	1.42		114.32	1.36	144.22	-0.04
/6	117.61	1.55		118.48	1.67		116.43	1.41		114.38	1.35	144.39	1.41
/7	116.99	1.55		116.65	1.73		117.55	1.36		113.65	1.34	145.64	1.43
/8	117.14	1.28		116.57	1.18		117.88	1.45		113.86	1.35	146.33	-0.06
/9	117.71	0.58		118.43	0.77		116.79	1.39		114.54	1.25	147.26	-1.11
/10	117.56	0.68		118.45	0.38		116.43	1.13		114.61	1.06	145.42	-1.90
/11	117.47	0.85		118.29	0.44		116.38	1.44		114.61	1.15	144.05	-1.11
/12	117.88	0.85		118.48	0.76		117.07	0.98		114.88	0.90	144.86	-0.02
2014/1	115.57	-0.00		116.51	0.07		116.60	1.15		113.32	0.97	144.84	-1.40
/2	116.92	0.70		116.70	0.23		117.19	1.28		113.77	1.11	144.92	-2.49
/3	118.02	0.42		118.45	-0.01		117.42	1.15		115.10	0.85	144.42	-2.21
/4	118.20	0.66		118.65	0.05		117.58	1.60		115.33	1.06	144.30	-1.82
/5	118.07	0.49		118.57	0.04		117.38	1.12		115.22	0.80	144.20	1.14
/6	118.20	0.50		118.38	-0.01		117.93	1.28		115.36	0.85	144.53	0.09
/7	117.43	0.37		116.20	-0.04		119.02	1.25		114.58	0.82	144.19	-0.01
/8	117.57	0.34		116.18	-0.34		119.37	1.20		114.89	0.90	143.39	-2.00
/9	118.08	0.28		118.04	-0.33		118.10	0.99		115.40	0.75	143.64	-2.46
/10	118.01	0.38		118.10	-0.29		117.86	1.22		115.41	0.70	142.33	-2.12
/11	117.80	0.28		117.86	-0.37		117.68	1.11		115.33	0.63	140.37	-2.56
/12	117.69	-0.17		117.03	-1.22		118.52	1.24		115.66	0.68	135.75	-6.29
2015/1	115.85	0.24		114.57	-1.67		117.77	0.43		113.92	0.53	131.43	-9.25

Leto	Industrijske cene											
	Skupaj			Oprema			Repromaterial			Živiljske potreščine		
	indeks	letni porast	mesečna rast	indeks	letni porast	mesečna rast	indeks	letni porast	mesečna rast	indeks	letni porast	mesečna rast
2007	108,00	5,5	0,53	101	0,9	0,01	111,55	7,6	0,65	104,78	3,2	0,39
2008	114,03	5,6	0,38	104,72	3,6	0,50	117,98	5,8	0,32	110,67	5,6	0,39
2009	113,58	-0,4	-0,16	102,96	-1,6	-0,43	116,68	-1,1	-0,17	110,25	-0,4	-0,15
2010	115,90	2,0	0,17	102,58	-0,4	-0,03	120,07	2,9	0,25	111,36	1,0	0,08
2011	120,28	3,78	0,24	103,19	0,59	0,05	126,30	5,20	0,29	114,12	2,5	0,19
2012	121,50	1,01	0,10	104,14	0,93	0,04	127,30	0,79	0,08	115,71	1,40	0,16
2013	121,86	0,30	-0,04	103,96	-0,17	0,01	127,33	0,03	-0,09	116,80	0,94	0,01
2013/III	121,91	0,1	-	104,08	-0,2	-	127,27	-0,3	-	117,01	1,0	-
10	121,82	-0,2	0,04	103,88	-0,1	-0,04	127,05	-0,6	-0,01	117,07	0,3	0,08
11	121,65	-0,3	0,18	103,71	-0,3	0,08	126,87	-0,6	0,15	117,00	0,1	0,11
12	121,37	-0,3	-0,05	103,63	-0,2	0,05	126,49	-0,6	0,07	116,79	0,1	0,04
IV	121,61	-0,3	-	103,74	-0,2	-	126,80	-0,6	-	116,95	0,2	-
2014/1	121,36	-0,3	-0,04	103,65	-0,5	0,08	126,47	-0,9	-0,05	116,81	0,7	-0,01
2	120,42	-1,1	-0,29	103,34	-0,3	-0,22	124,63	-2,1	-0,27	116,63	0,1	-0,01
3	120,37	-1,5	-0,36	103,21	-0,7	-0,33	124,51	-2,8	-0,35	116,63	0,2	-0,02
I	120,72	-1,0	-	103,40	-0,5	-	125,20	-1,9	-	116,69	0,3	-
4	120,26	-1,5	-0,37	103,18	-0,9	-0,21	124,52	-2,6	-0,37	116,38	-0,3	-0,20
5	120,23	-1,5	-0,35	103,32	-0,8	-0,31	124,51	-2,3	-0,34	116,26	-0,7	-0,27
6	120,49	-1,2	-0,33	103,30	-0,7	-0,16	124,70	-2,2	-0,31	116,72	-0,1	-0,11
II	120,33	-1,4	-	103,27	-0,8	-	124,57	-2,3	-	116,45	-0,4	-
7	120,55	-1,0	-0,04	103,90	-0,3	0,11	124,86	-1,8	-0,21	116,40	-0,3	-0,17
8	120,51	-1,2	0,06	103,87	-0,2	0,17	124,99	-1,8	-0,13	116,11	-0,9	-0,12
9	120,66	-1,1	0,13	104,00	0,0	0,21	125,37	-1,5	-0,04	115,90	-1,0	-0,12
III	120,57	-1,1	-	103,92	-0,2	-	125,07	-1,7	-	116,13	-0,8	-
10	120,63	-1,0	0,18	103,93	0,0	0,15	125,28	-1,4	0,01	115,96	-0,9	-0,10
11	120,54	-0,9	0,25	103,98	0,3	0,20	125,06	-1,4	0,10	116,04	-0,8	-0,05
12	120,62	-0,6	0,21	104,15	0,5	0,12	125,24	-1,0	0,24	115,91	-0,8	-0,06
IV	120,60	-0,8	-	104,02	0,3	-	125,19	-1,3	-	115,97	-0,8	-
2015/1	120,64	-0,6	0,23	104,09	0,4	0,14	125,03	-1,1	0,14	116,27	-0,5	0,06

Leto	Skupaj bruto				Skupaj neto				Povprečne plače				Število plačanih ur				BTO plača za plačano uro			
	€	letni porast	mesečna rast	€	letni porast	mesečna rast	€	letni porast	letni porast	število	letni porast	mesečna rast	letni porast	mesečna rast	€	letni porast	mesečna rast	€	letni porast	mesečna rast
2007	1294,20	5,9	0,53	834,17	7,9	0,64	170	0	0	170	0	-0,02	755	5,7	0,54	0,54	0,54	755	5,7	0,54
2008	1391,14	8,3	0,67	899,65	7,8	0,63	170	0	0	170	0	0,0	819	8,5	0,56	0,56	0,56	819	8,5	0,56
2009	1439,26	3,5	0,11	930,16	3,4	0,12	168	-1,2	-1,2	168	-1,2	-1,2	858	4,9	0,59	0,59	0,59	858	4,9	0,59
2010	1494,89	3,9	0,31	966,69	3,9	0,33	168	0,3	0,3	168	0,3	0,0	887	3,5	0,16	0,16	0,16	887	3,5	0,16
2011	1524,56	2,0	0,09	987,34	2,2	0,10	167	-0,7	-0,7	167	-0,7	0,0	908	2,3	0,02	0,02	0,02	908	2,3	0,02
2012	1526,26	0,1	-0,09	991,47	0,4	-0,05	168	0,6	0,6	168	0,6	0,0	908	0,1	0,04	0,04	0,04	908	0,1	0,04
2013	1523,14	-0,2	0,06	996,98	0,6	0,11	168	0,0	0,0	168	0,0	0,0	908	0,0	-0,04	-0,04	-0,04	908	0,0	-0,04
2013/III	1504,06	0,1	-	987,90	1,0	-	170	1,1	1,1	170	1,1	-	887	-0,8	-	-	-	887	-0,8	-
10	1526,11	0,7	0,32	999,99	1,3	0,31	175	0,0	0,0	175	0,0	-	870	0,6	-0,23	-0,23	-0,23	870	0,6	-0,23
11	1617,19	0,3	-0,30	1044,89	1,0	-0,27	164	-3,0	-3,0	164	-3,0	-	987	3,7	-0,23	-0,23	-0,23	987	3,7	-0,23
12	1544,85	0,7	0,04	1007,65	0,7	0,00	169	3,0	3,0	169	3,0	-	913	-2,8	-0,20	-0,20	-0,20	913	-2,8	-0,20
IV	1562,72	0,6	-	1017,51	1,0	-	169	0,0	0,0	169	0,0	-	923	0,5	-	-	-	923	0,5	-
2014/I	1534,54	0,7	0,25	1005,75	0,8	0,17	175	0,0	0,0	175	0,0	-	878	0,7	-0,17	-0,17	-0,17	878	0,7	-0,17
2	1520,88	1,6	0,20	994,34	1,2	0,08	157	0,0	0,0	157	0,0	-	967	1,6	1,90	1,90	1,90	967	1,6	1,90
3	1526,36	0,4	-0,03	996,97	0,3	-0,11	163	0,0	0,0	163	0,0	-	936	0,5	0,02	0,02	0,02	936	0,5	0,02
I	1527,26	0,9	-	999,02	0,8	-	165	0,0	0,0	165	0,0	-	927	0,9	-	-	-	927	0,9	-
4	1531,56	1,0	0,24	1001,03	0,8	0,13	169	0,0	0,0	169	0,0	-	906	0,9	-0,05	-0,05	-0,05	906	0,9	-0,05
5	1531,66	0,5	0,05	1000,69	0,4	-0,01	170	-2,9	-2,9	170	-2,9	-	903	3,8	-0,19	-0,19	-0,19	903	3,8	-0,19
6	1521,38	1,7	0,12	995,64	1,3	0,07	164	3,8	3,8	164	3,8	-	930	-1,6	-0,25	-0,25	-0,25	930	-1,6	-0,25
II	1528,20	1,1	-	999,12	0,8	-	168	0,3	0,3	168	0,3	-	913	1,0	-	-	-	913	1,0	-
7	1535,66	1,7	0,39	1002,75	1,2	0,30	175	0,0	0,0	175	0,0	-	875	1,6	-0,30	-0,30	-0,30	875	1,6	-0,30
8	1516,93	0,7	-0,10	992,94	0,3	-0,10	164	-3,5	-3,5	164	-3,5	-	925	4,4	-0,27	-0,27	-0,27	925	4,4	-0,27
9	1519,32	1,6	0,08	994,31	1,1	0,13	169	3,0	3,0	169	3,0	-	897	-1,9	-0,17	-0,17	-0,17	897	-1,9	-0,17
III	1523,97	1,3	-	996,67	0,9	-	169	-0,2	-0,2	169	-0,2	-	899	1,4	-	-	-	899	1,4	-
10	1543,66	1,1	0,20	1007,24	0,7	0,19	175	0,0	0,0	175	0,0	-	881	1,3	-0,12	-0,12	-0,12	881	1,3	-0,12
11	1633,22	1,0	-0,15	1053,77	0,8	-0,05	157	-4,3	-4,3	157	-4,3	-	10,38	5,2	-0,07	-0,07	-0,07	10,38	5,2	-0,07
12	1566,09	1,4	0,07	1018,67	1,1	0,08	175	3,6	3,6	175	3,6	-	895	-2,0	-0,05	-0,05	-0,05	895	-2,0	-0,05
IV	1580,99	1,2	-	1026,56	0,9	-	169	-0,2	-0,2	169	-0,2	-	938	1,5	-	-	-	938	1,5	-

Leto	Prihodki javnega sektorja											Carine		
	Skupaj				Neposredni davki in ostali prihodki				DDV in trošarine				letni porast	mesečna rast
	mio. €	letni porast	mesečna rast		mio. €	letni porast	mesečna rast		mio. €	letni porast	mesečna rast	mio. €		
2007	13421,12	8,3	0,99		8992,07	6,3	0,88		4312,16	11,1	1,09	116,89	128,9	7,95
2008	14682,00	9,4	0,54		9958,52	10,7	0,73		4604,16	6,8	-1,39	120,09	2,77	-0,91
2009	13734,30	-6,1	-0,45		9194,90	-6,9	-0,64		4448,90	-2,8	0,01	90,50	-24,0	-4,44
2010	13652,60	-0,4	0,2		8986,77	-2,2	0,0		4575,15	4,3	0,5	90,68	5,5	2,5
2011	14318,09	4,8	-0,85		9490,15	5,3	-0,1		4721,80	5,2	-0,3	106,14	17,9	0,0
2012	13924,47	0,6	-0,10		9200,75	4,9	0,26		4641,18	-1,0	-0,12	82,55	-19,0	-1,75
2013	13497,42	-3,1	0,17		8708,92	-5,4	-0,19		4711,04	1,5	1,18	77,47	-6,2	-0,95
2014	14174,40	5,1	0,23		9405,00	7,9	0,41		4847,11	2,9	-0,11	77,71	0,3	1,98
2013/III	3386,05	1,9	-		2088,35	-1,9	-		1279,53	9,6	-	18,17	2,4	-
10	1219,07	-5,1	6,43		727,63	-7,6	8,83		485,63	-0,9	3,91	5,82	-23,1	-2,95
11	1142,22	-6,2	-0,57		754,64	-4,2	1,13		381,46	-9,6	-3,22	6,11	-18,8	-3,90
12	1281,81	8,5	-1,92		817,77	-4,0	-4,23		458,96	4,16	4,55	5,08	-6,2	-7,90
IV	3643,10	-0,9	-		2300,04	-5,3	-		1326,05	10,3	-	17,01	-16,0	-
2014/I	1197,40	4,6	0,82		746,52	2,8	0,87		445,89	8,0	0,56	4,99	-5,1	-3,61
2	1055,29	3,9	1,08		744,89	4,3	1,08		303,16	2,6	1,14	7,24	15,3	4,32
3	1031,96	6,4	-1,88		692,90	-2,0	-0,69		332,18	30,1	-4,28	6,87	-12,9	2,76
I	3284,65	5,0	-		2184,31	1,7	-		1081,24	13,6	-	19,11	-0,9	-
4	1246,54	11,3	0,87		824,90	32,8	2,40		415,01	-15,4	-1,97	6,64	-20,2	0,49
5	1290,90	19,0	2,90		879,34	20,7	3,88		405,84	16,4	0,66	5,72	-24,4	0,01
6	1196,77	5,6	0,30		803,03	-2,5	-0,33		387,07	27,9	1,69	6,67	-4,3	3,13
II	3734,21	12,0	-		2507,26	17,0	-		1207,92	9,6	-	19,03	-16,3	-
7	1103,60	-2,0	-0,10		636,18	2,6	-0,09		461,25	-7,6	-0,63	6,17	-6,6	0,91
8	1118,07	-0,1	-1,36		754,57	3,5	-0,65		357,55	-6,9	-3,16	5,95	-5,2	3,81
9	1227,52	7,6	2,02		771,86	4,3	-0,06		449,34	13,4	6,20	6,32	19,3	2,14
III	3449,19	1,8	-		2162,62	3,5	-		1268,14	-0,4	-	18,43	2,5	-
10	1226,72	0,6	1,27		762,51	4,8	2,93		457,35	-5,8	-1,22	6,86	17,9	1,62
11	1179,69	3,3	-1,51		777,40	3,0	-0,74		395,63	3,7	-3,25	6,66	9,0	-0,19
12	1299,94	1,4	-1,64		855,49	4,6	-3,63		436,83	-4,8	2,92	7,62	49,9	8,38
IV	3706,35	1,8	-		2395,40	4,1	-		1289,81	-2,3	-	21,14	25,6	-
2015/I	1218,61	1,8	-0,20		736,26	-1,4	-1,36		476,45	6,9	1,41	5,90	18,3	2,31

Prispevki za socialno varnost											
	Skupno			Zdravstveno zavarovanje			Pokojninsko zavarovanje			Zaposlovanje	
	mio. €	letni porast	mesečna rast	mio. €	letni porast	mesečna rast	mio. €	letni porast	mesečna rast	mio. €	letni porast
2007	4972,19	8,4	0,79	1968,62	8,0	0,76	2979,11	8,6	0,81	24,45	9,0
2008	5496,23	10,5	0,78	2169,86	10,2	0,82	3300,93	10,8	0,77	27,11	10,9
2009	5597,70	2,01	-0,26	2221,80	2,58	-0,24	3347,60	1,58	-0,27	28,30	4,8
2010	5690,63	1,7	0,3	2263,68	1,9	0,3	3399,24	1,5	0,3	27,70	-2,0
2011	5781,44	1,1	-0,1	2302,45	1,3	0,0	3451,02	0,9	-0,2	27,97	1,8
2012	5720,63	8,4	-0,13	2268,25	5,7	-0,25	3425,95	-0,1		26,34	-0,1
2013	5604,85	-2,1	0,36	2237,89	-1,3	4,54	3340,17	-2,5	6,17	26,79	1,7
2014	5740,76	2,4	0,32	2314,13	3,4	0,46	3396,92	1,7	0,22	29,71	11,3
2013/III	1378,36	-1,0	-	551,82	3,4	-	819,78	-4,9	-	6,77	126,5
10	459,31	-8,3	8,84	183,88	-15,6	6,67	273,29	-2,7	10,70	2,14	-4,1
11	467,02	23,0	1,62	186,42	25,2	1,97	278,21	31,3	1,61	2,40	-87,3
12	508,08	-1,6	-5,42	200,85	0,1	-5,10	304,77	-1,9	-5,55	2,46	-52,9
IV	1434,41	4,4	-	571,14	3,3	-	856,27	8,9	-	7,00	-48,1
2014/I	470,42	1,0	-0,87	188,36	1,4	-0,50	279,74	0,8	-1,30	2,32	6,5
2	481,80	5,0	0,29	192,76	4,1	0,25	286,57	5,4	0,22	2,47	29,7
3	436,27	-5,4	-2,35	157,69	-14,1	-4,09	276,11	0,3	-1,28	2,46	6,1
I	1388,48	0,2	-	538,81	-2,8	-	842,43	2,2	-	7,25	14,1
4	505,86	6,6	1,27	222,57	18,2	3,68	280,84	-1,2	-0,41	2,45	12,2
5	472,62	1,4	-0,04	191,53	2,9	0,45	278,55	0,3	-0,42	2,54	14,6
6	473,18	1,5	0,09	191,30	2,7	0,55	279,41	0,7	-0,30	2,47	11,0
II	1451,66	3,2	-	605,40	8,0	-	838,80	-0,1	-	7,46	12,6
7	476,03	3,1	0,60	192,41	5,2	1,10	281,16	1,6	0,14	2,45	7,6
8	471,39	2,8	0,15	190,65	3,0	0,04	278,27	2,6	-0,17	2,46	6,8
9	469,36	2,5	0,81	189,47	3,1	1,93	277,44	2,0	-0,03	2,45	12,1
III	1416,78	2,8	-	572,54	3,8	-	836,87	2,1	-	7,37	8,8
10	479,66	4,4	4,23	193,64	5,3	2,08	283,51	3,7	5,89	2,51	17,4
11	476,95	2,1	2,91	192,43	3,2	3,09	282,07	1,4	3,62	2,45	2,1
12	527,24	3,8	-3,28	211,32	5,2	-3,03	313,24	2,8	-3,36	2,68	9,2
IV	1483,85	3,4	-	597,38	4,6	-	878,82	2,6	-	7,64	9,6
2015/I	461,15	-2,0	-1,61	167,19	-11,2	-3,65	291,40	4,2	-0,38	2,56	10,5

Leto	Krediti podjetjem			Krediti prebivalstvu			Depoziti podjetij			Depoziti prebivalstva		
	mio. €	letni porast		mio. €	letni porast		mio. €	letni porast		mio. €	letni porast	
2006	1784	22,8		4871	25,8		3299	6,9		10940	6,0	
2007	15292	29,8		6117	25,6		3647	10,5		12003	9,7	
2008	19438	28,0		7443	22,4		3735	2,4		13237	10,3	
2009	20790	0,93		8413	7,49		3868	1,79		14362	4,55	
2010	20827	0,07		9282	10,33		4038	4,40		14897	3,73	
2011	20091	-3,53		9454	1,85		4016	-0,54		15151	1,71	
2012	18682	-7,02		9267	-1,98		3823	-4,83		15114	-0,24	
2013	14191	-23,88		8918	-3,77		4247	11,06		14613	-3,32	
2014	11190	-20,83		8763	-1,73		4710	10,90		15368	5,17	
2013/4	18193	-9,22		9141	-2,55		4144	5,39		14864	-2,92	
5	18091	-9,46		9107	-2,91		4214	6,66		14781	-3,30	
6	18021	-9,16		9099	-2,80		4230	7,33		14802	-3,08	
7	17837	-9,51		9050	-3,12		4269	7,97		14841	-2,89	
8	17828	-9,36		9059	-3,07		4257	5,84		14800	-2,25	
9	17724	-9,34		9051	-3,07		4262	7,68		14748	-1,95	
10	17322	-10,94		9031	-3,32		4341	7,82		14651	-1,96	
11	17146	-10,65		8996	-3,46		4259	5,63		14643	-2,15	
12	14135	-24,18		8917	-3,78		4247	11,06		14613	-3,32	
2014/1	13951	-24,93		8879	-3,39		4201	10,70		14761	-3,05	
2	13840	-24,94		8849	-3,40		4159	10,52		14926	-2,37	
3	13773	-24,91		8853	-3,34		4407	4,88		14886	-1,73	
4	13735	-24,50		8849	-3,19		4356	5,12		14863	-0,01	
5	13628	-24,67		8835	-2,99		4428	5,08		14927	0,99	
6	13371	-25,80		8810	-3,18		4680	10,64		15025	1,51	
7	13201	-25,99		8808	-2,67		4674	9,49		15140	2,01	
8	13098	-26,53		8814	-2,70		4723	10,95		15259	3,10	
9	12978	-26,78		8813	-2,63		4718	10,70		15207	3,11	
10	12065	-30,35		8807	-2,48		4747	9,35		15205	3,78	
11	11923	-30,46		8791	-2,28		4696	10,26		15241	4,08	
12	11190	-20,83		8763	-1,73		4710	10,90		15368	5,17	

